

EESTI
STATISTIKA

Kui erinevad on Tallinna linnaosad?

Sisekaubandus

Töövõimetus pensionäri koondportree

Välispäritolu rahvastik Eesti tööturul

Vanemaealiste tööhõive

Eesti Statistika Kvartalikirj 1/2014

QUARTERLY BULLETIN OF STATISTICS ESTONIA

Eesti Statistika Kvartalikirj 1/2014

QUARTERLY BULLETIN OF STATISTICS ESTONIA

MÄRKIDE SELETUS

EXPLANATION OF SYMBOLS

- ... andmeid ei ole saadud või need on avaldamiseks ebakindlad
data not available or too uncertain for publication
- .. mõiste pole rakendatav
category not applicable

Väljaandes on kasutatud Statistikaameti andmeid, kui ei ole viidatud teisiti.
The publication is based on Statistics Estonia's data, unless specified otherwise.

Toimetuskolleegium / *Editorial Council*: Yngve Rosenblad, Riina Kerner, Siim Krusell, Mihkel Servinski, Aavo Heinlo, Robert Mürsepp

Toimetanud Ene Narusk
Inglise keelde tõlkinud Karin Sakh
Inglise keele toimetanud Helen Loode, Karin Sakh
Küljendus Uku Nurges

Edited by Ene Narusk
Translation into English by Karin Sakh
English edited by Helen Loode, Karin Sakh
Layout Uku Nurges

Kirjastanud Statistikaamet,
Tatari 51, 10134 Tallinn
Trükkinud Ofset OÜ,
Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn

Märts 2014

Published by Statistics Estonia,
Tatari 51, 10134 Tallinn
Printed by Ofset OÜ,
Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn
March 2014

ISSN-L 1736-7921
ISSN 1736-7921 (trükis / *hard copy*)
ISSN 2346-6049 (PDF)

Autoriõigus/*Copyright*: Statistikaamet, 2014

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale.
When using or quoting the data included in this issue, please indicate the source.

SISUKORD

Uudisnopeid statistika vallast	4
I Tallinn ja selle linnaosad	6
Marika Kivilaid, Mihkel Servinski	
II Eesti sisekaubandus	33
Jaanika Tiigiste	
III Mis iseloomustab keskmist töövõimetuspensionäri?	43
Marianne Leppik	
IV Välispäritolu rahvastiku teine põlvkond Eesti tööturul	61
Siim Krusell, Ellu Saar	
V Vanemaeliste tööhõive Eestis aastail 2007–2012	75
Annely Saik, Kandela Õun	
Põhinäitajad	92
Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed	100

CONTENTS

News picks from the field of statistics	5
I Tallinn and its districts	25
Marika Kivilaid, Mihkel Servinski	
II Internal trade in Estonia	39
Jaanika Tiigiste	
III What characterises an average incapacity pensioner?	54
Marianne Leppik	
IV Second generation of immigrant population in the Estonian labour market	70
Siim Krusell, Ellu Saar	
V Employment of the elderly in Estonia in 2007–2012	85
Annely Saik, Kandela Õun	
Main indicators	92
Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania	100

UUDISNOPPEID STATISTIKA VALLAST

Aavo Heinlo
Statistikaamet

Nopete allikaks on värskemad Eurostati pressiteated
(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collections/news_releases).

Eestis kasvas siseturism väliturismist kiiremini

2013. aastal kasvas Euroopa Liidus (EL) ööbimiste arv majutusettevõtetes võrreldes eelmise aastaga 1,6%, ületades rekordilise 2,6 miljardi ööbimise piiri. Seejuures oli riigiti välis- ja siseturistide ööbimiste suhe väga erinev. Suuremates riikides olid ülekaalus siseturistide ööbimised, näiteks Saksamaal ja Poolas oli 2013. aastal vastav suhe ligikaudu 4 : 1, Suurbritannias ja Prantsusmaal 2 : 1, seevastu populaarses turismi sihtkohas Itaalias valitses tasakaal. Majanduslikult kehvemates turismiriikides oli olukord vastupidine ja ülekaalus olid välituristide ööbimised. Nii oli Kreekas välituristide ööbimiste arvu suhe siseturistide omasse peaaegu 4 : 1, Portugalis, Hispaanias ja Eestis 2 : 1. Siinjuures on huvitav märkida, et kui EL-is tervikuna kasvas ööbimiste arv tänu välituristidele (siseturistide ööbimiste arv koguni vähenes 0,8%), siis Eestis kasvas välituristide ööbimiste arv aastaga vaid 1,9%, kuid siseturistide oma 6,1%. Ainult Kreekas oli siseturismi kasv veelgi suurem – 6,7%.

Internetikasutuse tase Eestis pisut kõrgem EL-i keskmisest, kuid ...

Jagades 16–74-aastased elanikud internetikasutuse sageduse järgi kolme rühma, saame 2013. aasta Eesti ja EL-i näitajaid võrreldes järgmise tulemuse: Eestis kasutas peaaegu iga päev interneti 63% ja EL-is 62% elanikest, umbes korra nädalas vastavalt 14% ja 10% ning mitte kunagi 16% ja 21% elanikest. Niisiis Eestis ikkagi iga viies elanik interneti ei kasuta, mis mõne liikmesriigiga võrreldes on suurepärane tulemus, sest Bulgaarias ja Rumeenias ei kasuta interneti kaks viiendikku, Kreekas, Itaalias ja Portugalis aga ligikaudu kolmandik elanikest. Pilku lähemale heites hoomame aga mahajäämust lähinaabritest: Rootsis ja Soomes kasutas interneti iga päev neli viiendikku elanikest ja vaid iga kahekümnes ei kasutanud üldse. Kuid needki riigid ei olnud EL-i liidrid, sest Hollandis oli igapäevaseid kasutajaid 83%. Tõsi, EL-i piiri taga Islandil oli näitaja veelgi suurem – 91%. Meie e-riigi võimekusest räägib asjaolu, et interneti teel suhtlesid riigi ja omavalitsustega pooled elanikud (EL-is vaid kaks viiendikku), kuid jällegi – Rootsis tegi seda 78% elanikest.

Eestis on keskkhariduseta vanemate lapsed saanud parema hariduse

EL-is uuriti haridustaseme püsivust põlvkonniti. Selleks võrreldi 24–59-aastaste haridustaset 2011. aastal nende vanemate omaga ajal, mil lapsed olid alles 14-aastased. Haridustase jaotati kolmeks – keskkhariduseta, keskkharidusega ja kõrgema haridusega – ning vanemate haridustaseme määras kahest kõrgeim, olgu see siis ema või isa oma. Laias laastus oli tulemus järgmine: kaks kolmandikku kõrgharidusega vanemate lastest said ka ise kõrghariduse, kuid kõrgharituks sai vaid kolmandik keskkharidusega ja viiendik keskkhariduseta vanemate lastest. Selles osas langesid Eesti ja EL-i näitajad kokku, kuid suur erinevus tekkis keskkhariduse puudumise püsivuses. EL-is jäi kolmandik keskkhariduseta vanemate lastest ka ise keskkhariduseta, Eestis vaid 13%. Eriti püsiv oli madalaim haridustase põlvkonniti Maltal ja Portugalis, kus keskkhariduseta vanemate lastest jäi keskkhariduseta vastavalt 73% ja 68%, Itaalias ja Hispaanias 50%. Eks erinevuse põhjused peituvad selles, et kindlama ligipääsu haridusele tagas õppijatele nii omaaegne NSV Liidu haridussüsteem kui tagab ka iseseisva Eesti oma.

Eesti ei käinud energiakokkuhoius Euroopaga ühte jalga

Ajavahemikul 2006–2012 vähenes energiatarbimine EL-is 8% ja seda peaaegu kõigis liikmesriikides, enim Leedus – 17%. Alla 1%-list tarbimise kasvu näitasid Rootsi ja Poola, 3% suurenes energiatarbimine Hollandis ja omaette klassi moodustas Eesti oma 12%-lise kasvuga. Tõsi, Eestis jäi kasv eelmisse kümnendi lõppu, sest 2012. aastal täheldati ka meil juba väikest energiatarbimise kahanemist.

NEWS PICKS FROM THE FIELD OF STATISTICS

Aavo Heinlo
Statistics Estonia

The picks are based on the recent news releases of Eurostat
 (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collections/news_releases).

Internal tourism grew faster in Estonia than foreign tourism

In 2013, the number of nights spent in tourist accommodation establishments grew by 1.6% compared to 2012, reaching a record peak of 2.6 billion nights. The balance between nights spent by residents and non-residents varied greatly from country to country. In larger countries, nights spent by non-residents were predominant; for instance, in Germany and Poland, the corresponding ratio in 2013 was about 4:1, and in Great Britain and France – 2:1. In Italy, a popular tourist destination, the ratio was balanced. The situation was reversed in economically poorer tourism countries and nights spent by non-residents were more numerous. Thus, the ratio of nights spent by non-residents to those spent by residents equalled 4:1 in Greece, and 2:1 in Portugal, Spain and Estonia. Here, it is interesting to note that while in the EU as a whole, non-residents were responsible for the growth of guest nights (the number of nights spent by residents was even down by 0.8%), then in Estonia the number of nights spent by non-residents increased only by 1.9% over the year, but that of residents grew 6.1%. Only in Greece did internal tourism increase faster – by 6.7%.

Level of Internet use in Estonia slightly higher than EU average, but ...

Dividing the population aged 16–74 into three groups by frequency of internet use and comparing the Estonian and EU indicators for 2013, the results were as follows: the Internet was used nearly every day by 63% of the inhabitants of Estonia and by 62% of the inhabitants of the EU, approximately once a week by 14% and 10%, respectively, and never by 16% and 21% of the individuals. So, every fifth person is not using the Internet in Estonia, which is an excellent result in comparison with some Member States, as in Bulgaria and Romania two-fifths and in Greece, Portugal and Spain nearly one-third of the population was not using the Internet. However, taking a closer look, our underperformance in comparison with our closest neighbours becomes evident: four-fifths of the Swedish and Finnish population use the Internet every day and only every twentieth is not using the Internet at all. But even they were not the leaders in the EU as in the Netherlands there were 83% of everyday Internet users. As a matter of fact, this indicator was even higher outside the EU, in Iceland – 91%. One-half of the Estonian population (only two-fifths in the EU) interacted with public authorities over the Internet, verifying the efficiency of our e-government, but again – in Sweden, it was done by 78% of the individuals.

Children of low-educated parents have a better education in Estonia

In the EU, the persistence of educational attainment through generations was studied. For that purpose, the educational attainment of adults aged 25–59 in 2011 was compared with that of their parents for the time when their children were aged 14. Three levels of educational attainment were used: low (without secondary education), medium (secondary education) and high (higher education). The highest level of education attained by either the mother or the father was taken into consideration. Broadly speaking, the results may be summarised as follows: two-thirds of the children of highly educated parents obtained a higher education themselves, but only one-third of the children of medium-educated and one-fifth of the low-educated parents. In that respect, the Estonian and EU indicators coincide, but a remarkable difference laid in the persistence of low-level education: in the EU, one-third of the children of low-educated parents did not obtain secondary education themselves, in Estonia only 13%. The persistence of low education was the strongest in Malta and Portugal – 73% and 68%, correspondingly, and in Italy and Spain – 50%. Perhaps the roots of this difference lay in the fact that the education systems of both the late Soviet Union and independent Estonia ensured a more secure access for learners.

Estonia not in the same boat with EU in respect of energy saving

In 2006–2012, energy consumption went down by 8% in EU. There was a decrease in almost all Member States with the largest one taking place in Lithuania (17%). Sweden and Poland showed an increase of less than 1%, energy consumption went up by 3% in the Netherlands, and Estonia formed a separate category with its 12% boost. True, the growth for Estonia took place at the end of the last decade, as already in 2012, a certain decrease was observed also here.

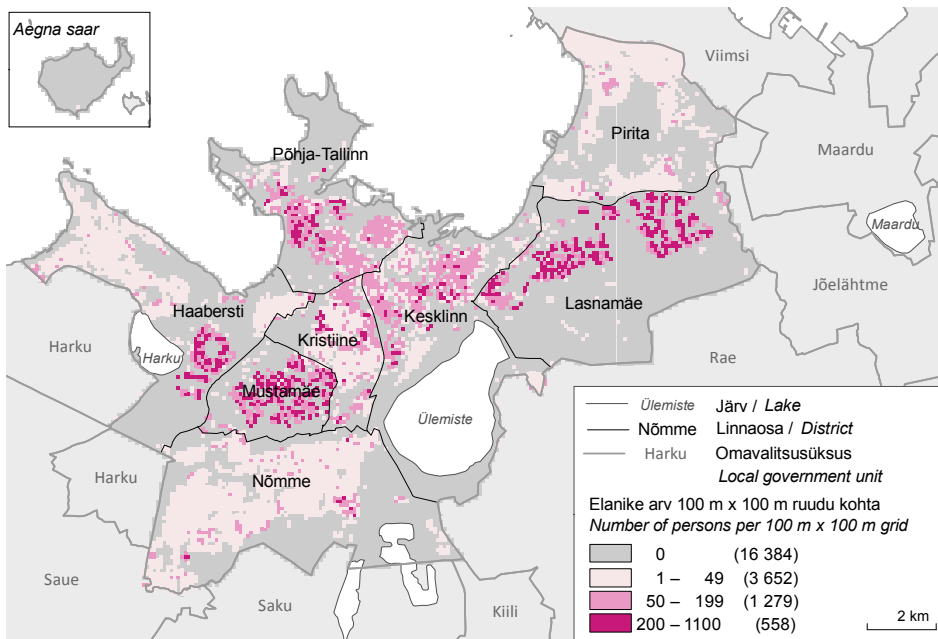
TALLINN JA SELLE LINNAOSAD

Marika Kivilaid, Mihkel Servinski
Statistikaamet

Artikkel annab järjekordse ülevaate projekti Urban Audit käigus kogutud andmetest ja sellest, milline näeb nende põhjal välja Eesti pealinn Tallinn. Tallinna linnaosi võrreldakse omavahel näitajate alusel, millega Eurostat võrdleb Euroopa Liidu suuremate linnade linnaosaid.

Euroopa Liidu statistikaameti (Eurostat) projekti Urban Audit on põhjalikult kirjeldatud 2013. aasta Eesti Statistika Kvartalikirjas nr 4 artiklis „Elukvaliteet Tallinnas ja teistes Euroopa Liidu riikide pealinnades“. Artikkel andis ülevaate sellest, kuidas Tallinna elanikud hindasid mitmesuguseid elukvaliteediga seotud nähtusi Tallinnas, samuti võrreldi neid hinnanguid teiste Euroopa Liidu liikmesriikide pealinnade elanike hinnangutega oma kodulinna elukorraldusele. Selles artiklis keskendutakse üsna harva käsitletavale teemale ehk Tallinna linnaosade omavahelisele võrdlemisele. Täpsem ülevaade kasutatud andmetest on artikli lisas ning artikli lõpust leiab ka mõisted. Sisult pärinevad kõik andmed 2011. aasta rahva ja eluruumide loendusest. Ajalise muutuse kirjeldamiseks on kasutatud 2000. aasta rahvaloenduse andmeid.

Tallinna rahvastiku ruutkaart linnaosade piiridega Population grid map of Tallinn with district boundaries

Tallinn koosneb kaheksast linnaosast: Haabersti, Kesklinn, Kristiine, Lasnamäe, Mustamäe, Nõmme, Pirita ja Põhja-Tallinn (vt kaarti). Tegemist on rahvaarvult, pindalalt ja funktsioonidelt väga erinevate linnaosadega: Tallinna ajalooline vanalinn, turistide lemmik, asub Kesklinna linnaosas; Nõmme, mis on ajalooliselt olnud ka iseseisev linn, on säilitanud oma hoonestuse eripära; kloostri ümber tekkinud väikesest asulast arenenud Pirita linnaosa on Tallinna oluline vaba aja veetmise piirkond; Mustamäe ja Lasnamäe on nõukogude ajal kerkinud magalad; Põhja-

Tallinn oli kunagi Tallinna agul, aga ka tööstuse arendamise koht; Haabersti on uute elumupiirkondade ala. Tallinna linnaosasis võib iseloomustada pikalt, kuid mida näitab statistika?

Rahvaarv

Rahva ja eluruumide loenduse andmetel elas 31. detsembril 2011 Tallinnas 393 222 inimest. Eelmise rahvaloenduse ajal 31. märtsil 2000 oli Tallinnas 400 378 alalist elanikku. Kahe rahvaloenduse vahelisel ajal kahanes Tallinna elanikkond 1,8%, mis on oluliselt vähem kui Eestis keskmiselt (5,5%). Samal ajal kasvas Harju maakonna – kuhu ka Tallinn kuulub – rahvaarv 5,2%. See viitab Tallinna valglinnastumisele.

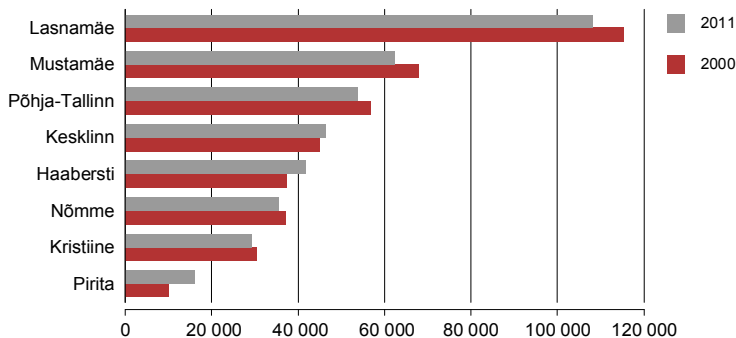
Jooksva rahvastikustatistika andmetel on Tallinna elanikkond hakanud viimastel aastatel kasvama. Sellel olulisel trendi muutusel pole selget põhjust. Kas inimesed on hakanud mujalt Eestist hoogsalt Tallinna kolima? Kas valglinnastunud aladelt on hakatud Tallinna tagasi tulema? Kas see on tegelik tagasipöördumine või on tegemist formaalse sissekirjutamisega Tallinna elanikeregistrisse? Niisugustele küsimustele projekti Urban Audit käigus vastust ei saa.

Rahvaarvult on Tallinna suurim linnaosa Lasnamäe ja väikseim Piritä (joonis 1). Lasnamäel elab 27,5%, Piritäl 4,1% Tallinna elanikest. Kui Tallinna linnaosad oleksid iseseisvad linnad, oleks Lasnamäe Eesti suurima elanike arvuga linn ja Piritä edestaks selles pingereas peale Tallinna linnaosade veel vaid kuus linna: rahva arvukuselt asuks Piritä Viljandi ja Rakvere vahel.

Kahe viimase rahvaloenduse vahelisel perioodil kasvas rahvaarv kolmes Tallinna linnaosas – Piritäl, Haaberstis ja Kesklinnas (joonis 2). Piritä linnaosa võib käsitleda kui üht kiirema rahvastikukasvu piirkonda Eestis.

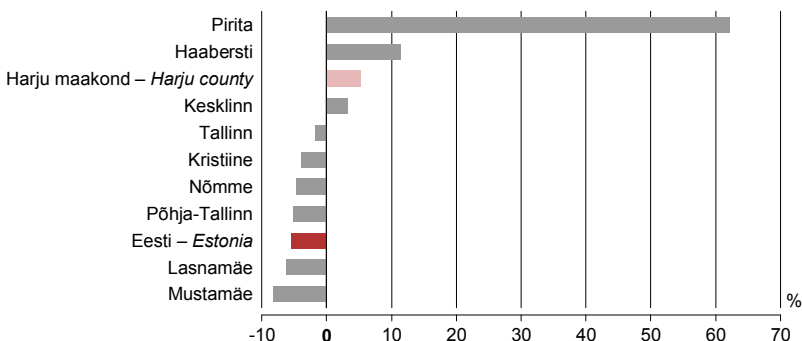
Joonis 1. Tallinna linnaosade rahvaarv, 2000, 2011

Figure 1. Population of Tallinn's city districts, 2000, 2011

Joonis 2. Tallinna linnaosade, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvaarvu suhteline muutus, 2000–2011

Figure 2. Relative population change in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000–2011

Rahvastiku soo- ja vanuskoosseis

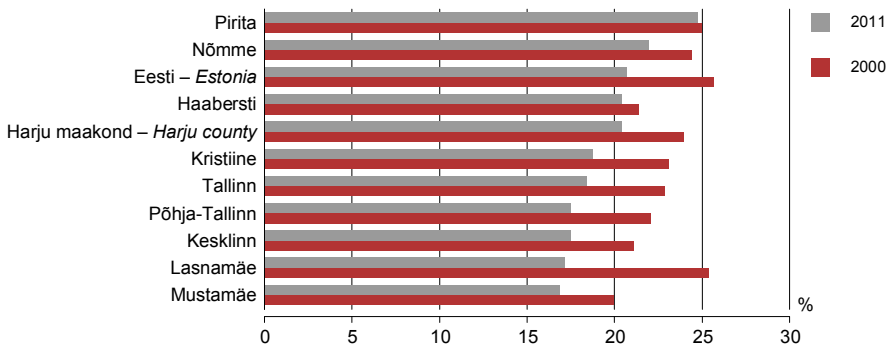
Rahvastiku vanuskoosseisu võib iseloomustada mitmete näitajate abil, kuid Urban Auditi projekt neid otseselt esile ei too. Vanuskoosseisu vaatlemiseks jaotati elanikud viie aasta kaupa vanuserühmadesse, aga andmeid ei kogutud kõigi rühmade kohta. Järgnevalt vaadatakse Tallinna linnaosade rahvastiku vanuskoosseisu kolme olulise vanuserühma osatähtsuse järgi: noored ehk kuni 19-aastased, tööealised ehk 20–64-aastased ja vanemaealised ehk vähemalt 65-aastased.

Noorte osatähtsus rahvastikus

2011. aastal oli kuni 19-aastaseid suhteliselt kõige rohkem Pirita, kõige vähem Mustamäe linnaosas. Kahe viimase rahvaloenduse võrdluses on noorte osatähtsus vähenenud kõigis Tallinna linnaosades (joonis 3). Pirita linnaosas on noorte osatähtsus rahvastikus jäänud statistiliselt samaks. Väärrib tähelepanu, et kõige rohkem on noorte osatähtsus vähenenud Lasnamäe linnaosas (8,2 protsendipunkti). Kui teiste Tallinna linnaosadega võrreldes oli 2000. aastal noorte osatähtsus seal kõige suurem, siis 2011. aasta andmetel oli see väiksem vaid Mustamäe linnaosas. Veidi üllatusena võib tulla, et Tallinnas on kuni 19-aastaseid suhteliselt vähem kui Eestis keskmiselt. Seda näitavad nii 2011. kui ka 2000. aasta andmed. Küllap on selle üheks põhjuseks siserände vanuseline struktuur.

Joonis 3. Kuni 19-aastaste osatähtsus Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eesti rahvastikus, 2000, 2011

Figure 3. Share of persons aged under 19 in the population in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

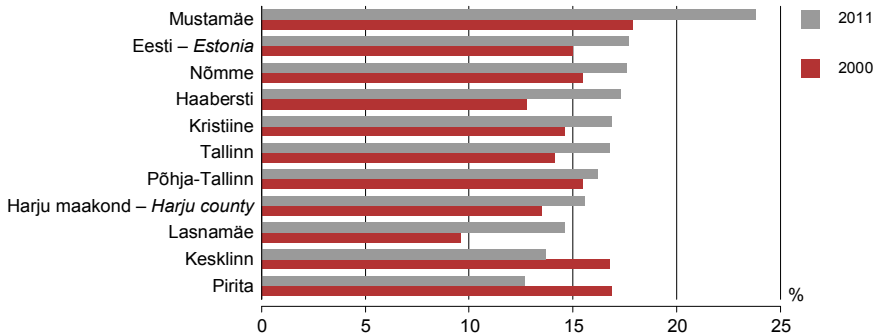

Vanemaealiste osatähtsus rahvastikus

Vähemalt 65-aastaste osatähtsus on kõige suurem Mustamäe linnaosas. Suhteliselt kõige vähem on vanemaealisi Pirita linnaosas (joonis 4). Tallinnas tervikuna on vanemaealiste osatähtsus kahe viimase rahvaloenduse vahelisel perioodil kasvanud, kuid kahes linnaosas, Pirital ja Kesklinnas, on see kahanenud – Pirital 4,1 ja Kesklinnas 3,2 protsendipunkti. Arvestades rahvastiku vananemise üldise trendiga tekib küsimus, miks on vanemaealiste osatähtsus Pirital ja Kesklinnas vähenenud. Kas põhjuseid võiks otsida muuhulgas ka kinnisvarahindade erinevast tasemest, mis vananeva elamufondiga Mustamäel on madalam kui areneval Pirital ja prestiižses Kesklinnas?

Joonis 4. Vähemalt 65-aastaste osatähtsus Tallinna linnaosade, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvastikus, 2000, 2011

Figure 4. Share of persons aged 65 and older in the population in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

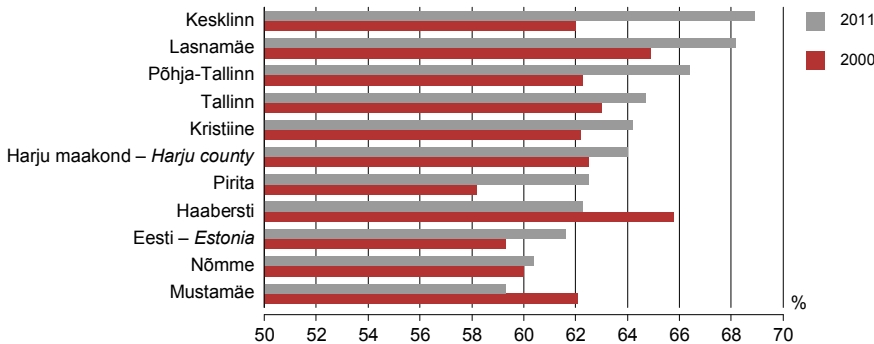

Tööealise rahvastiku osatähtsus

Tööealise rahvastiku osatähtsus on suurim Kesklinna linnaosas ja väikseim Mustamäel (joonis 5). Oluline on, et tööealise rahvastiku osatähtsus on kahe viimase rahvaloenduse vahelisel perioodil kasvanud nii Tallinnas kui ka kogu Eestis. Tallinna linnaosadest on see kahanenud vaid Haaberstis ja Mustamäel. Tegemist on trendiga, mis väikest sündide arvu ja väljarändajate vanuskoosseisu arvestades suure tõenäosusega ei jätku, kuid mille muutumine mõjutab oluliselt majandust.

Joonis 5. 20–64-aastaste osatähtsus Tallinna linnaosade, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvastikus, 2000, 2011

Figure 5. Share of 20–64-year-olds in the population in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

Tallinn moodustab ühtse tööjõuareali. Tööealise elanikkonna üsna ebaühtlane jagunemine Tallinna linnaosade vahel ei mõjuta oluliselt linna majanduse arengut. Küll aga avaldab linnaosade elanike erinev vanuskoosseis mõningast mõju sotsiaalteenuste kättesaadavusele ning sellega tuleks ehk arvestada sotsiaalse infrastruktuuri arengu kavandamisel.

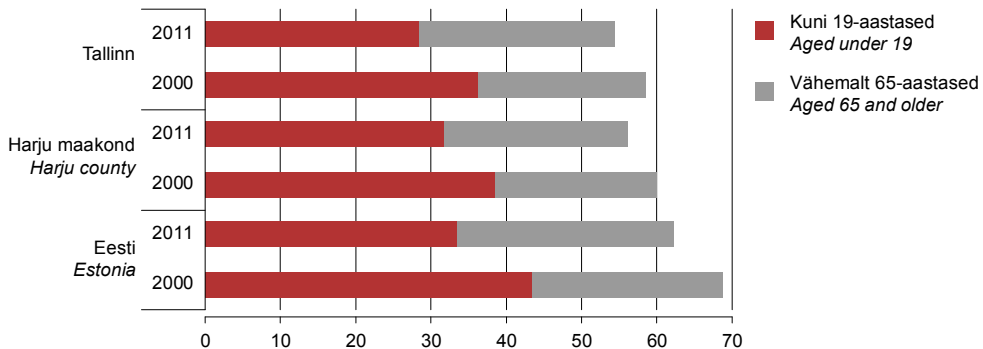
Tallinna linna arengut mõjutab aga kindlasti rahvastiku vanuskoosseisu muutus. Kaks vanuskoosseisu iseloomustavat näitajat on ülalpeetavate määr ja demograafiline tööturusurveindeks. Mida ütlevad need näitajad Tallinna kohta?

Ülalpeetavate määr

Kahe viimase rahvaloenduse vahelisel perioodil on ülalpeetavate määr vähenenud Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis tervikuna (joonis 6). See on isenesest positiivne, sest rahvastiku vanuskoosseisu iseloomustava kõnealuse näitaja kahanemine ütleb, et vähemalt teoreetiliselt ei peaks ühiskonna sotsiaalne koormus suurenema. Ülalpeetavate määr on vähenenud aga seetõttu, et muutunud on noorte (kuni 19-aastased) suhe tööelistesse (20–64-aastased), mille põhjuseks on omakorda noorte arvukuse vähenemine: Tallinnas jäi rahvaloenduste vahelisel perioodil vähemaks üle 19 000 noore. Tulevikus kujuneb sellest probleem, mida iseloomustab demograafiline tööturusurveindeks.

Joonis 6. Ülalpeetavate määr Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis, 2000, 2011

Figure 6. Dependency ratio in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

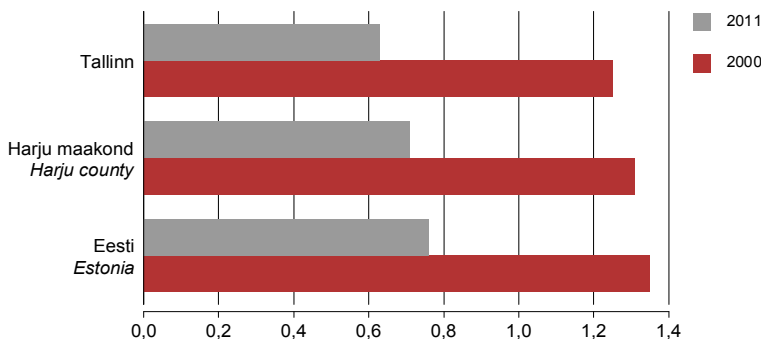

Demograafiline tööturusurveindeks

Demograafilise tööturusurveindeksi väärtuse oluline piir on 1. Kui väärtus on ühest suurem, siis on noori tööturule sisenejaid rohkem, kui on potentsiaalselt sealt vanuse tõttu lahkujaid. Kui väärtus on ühest väiksem, siis lahkub eelduste kohaselt tööturult vanuse tõttu rohkem inimesi, kui on sinna oodata noori sisenejaid. Viimasel juhul on tegemist põhimõtteliselt täiesti erineva olukorraga tööturul. Kahe viimase rahvaloenduse vahelisel perioodil muutus rahvastiku vanuskoosseis oluliselt nii Tallinnas, Harju maakonnas kui ka Eestis (joonis 7) ning ka rahvastikuproгноos näitab, et lähikümnenditel ei ole oodata indeksi väärtuse suurenemist üle ühe.

Joonis 7. Demograafiline tööturusurveindeks Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis, 2000, 2011

Figure 7. Demographic labour pressure index in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

Sookoosseis

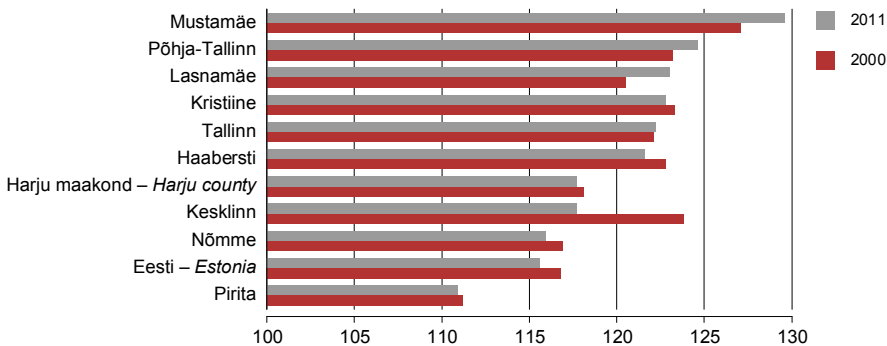
Tallinna kõigis linnaosades elab naised rohkem kui mehi (joonis 8). Kõige rohkem on naised 100 mehe kohta Mustamäe ja kõige vähem Pirita linnaosas. See on ootuspärane, sest Pirita linnaosa rahvastik on kõige noorem ning Mustamäel on see kõige vanem. Arvestades naiste pikemat eluiga, on vanemates vanuserühmades naised rohkem kui mehi. Nii on see ka Tallinnas (joonis 9).

Võrreldes naiste arvu 100 mehe kohta aastatel 2000 ja 2011, on näha, et ainuke oluline muutus on toimunud Kesklinna linnaosas, kus näitaja väärtus on vähenenud 6,1 võrra.

Tallinna elanikkond on sookoosseisult tasakaalus: kuni viiekskümnenda eluaastani on naiste ja meeste arv viie aasta kaupa jaotatud vanuserühmades enam-vähem võrdne.

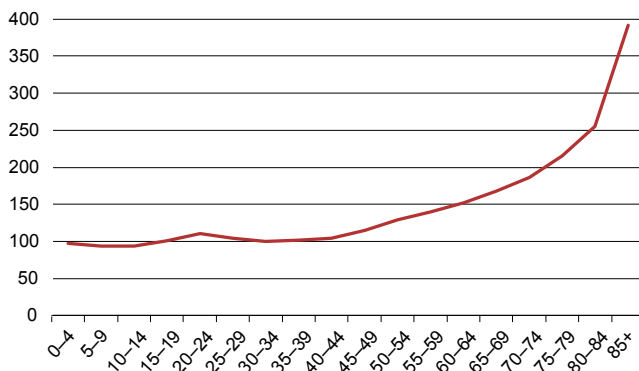
Joonis 8. Naisi 100 mehe kohta Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis 2000, 2011

Figure 8. Females per 100 males in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

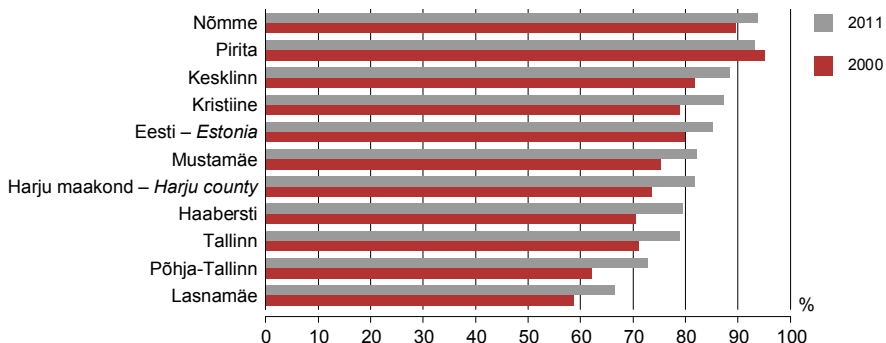
Joonis 9. Naisi 100 mehe kohta Tallinnas vanuserühma järgi, 2011

Figure 9. Females per 100 males in Tallinn by age group, 2011

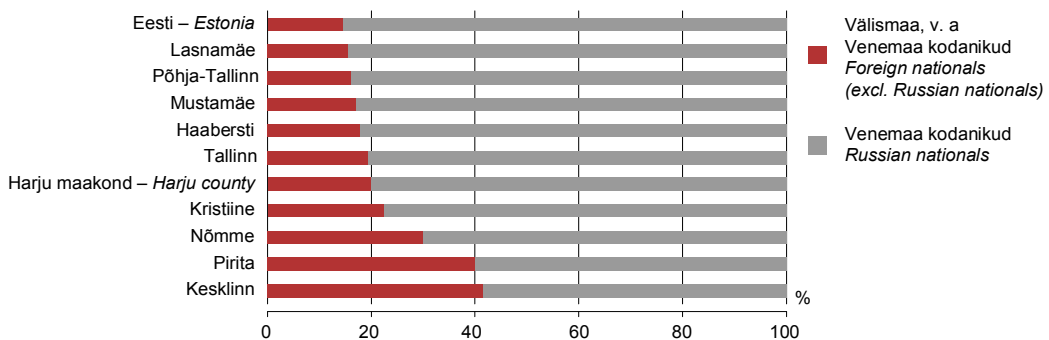

Kodakondsus

2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse andmetel on Eesti Vabariigi kodanike osatähtsus Tallinna rahvastikus väiksem kui see on Eestis keskmiselt. Tallinna linnaosades erineb Eesti kodanike osatähtsus rahvastikus märkimisväärselt: suurim on see Nõmmel ja väikseim Lasnamäel – erinevus 27,2 protsendipunkti (joonis 10). Võrreldes 2000. ja 2011. aastat, näeme, et Eesti kodakondsusega inimeste osatähtsus on suurenenud Eestis, Harju maakonnas, Tallinnas ja enamikus Tallinna linnaosades. Ainus erand on Pirita linnaosa, kus Eesti kodanike osatähtsus elanikkonnas on vähenenud 2 protsendipunkti.

Joonis 10. Eesti kodanike osatähtsus Tallinna linnaosades, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvastikus, 2000, 2011
Figure 10. Share of Estonian nationals in the population in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

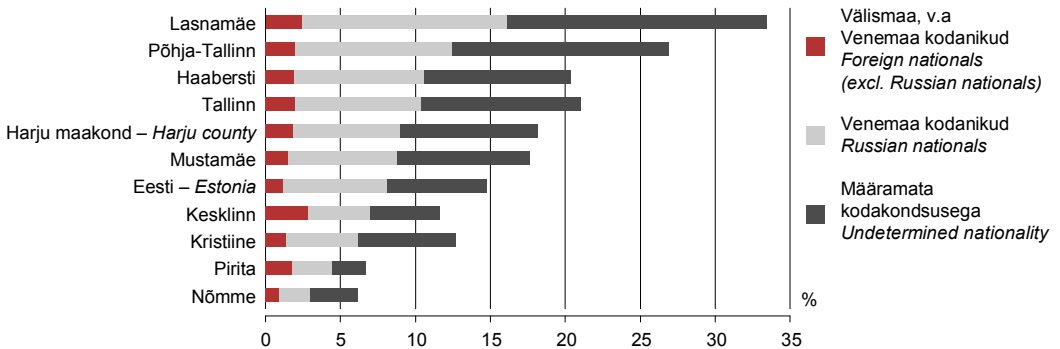
Enamik – 85,7% – välisriikide kodanikest Eestis omab Venemaa kodakondsust, Tallinnas on see näitaja 80,6%. Linnaositi vaadates on näha, et Kesklinna ja Pirita linnaosas on Venemaa kodakondsusega elanike osatähtsus välisriikide kodanike hulgas alla 60% ehk palju väiksem Tallinna keskmisest. Ka Nõmme linnaosas on see näitaja Tallinna keskmisest selgelt väiksem (joonis 11). Kesklinna, Pirita ja Nõmme linnaosas elab suhteliselt vähe välisriikide kodanikke ja kuigi enamik neist on Venemaa kodakondsusega, on neis linnaosades Venemaa kodanike osatähtsus välisriikide kodanike seas teiste linnaosadega võrreldes tunduvalt väiksem.

Joonis 11. Venemaa kodanike osatähtsus välisriikide kodanike seas Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis, 2011
Figure 11. Share of Russian nationals among foreign nationals in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2011

Ligikaudu 90% Tallinna elanikest omab mõne riigi kodakondsust, 10% elanike kodakondsus on määramata. Suhteliselt kõige rohkem on määramata kodakondsusega elanikke Lasnamäel ja kõige vähem Pirital (joonis 12). Venemaa kodanike ja määramata kodakondsusega inimeste osatähtsuse vahel esineb peaaegu lineaarne seos – korrelatsioon on 97,9 (joonis 13). Eri kodakondsusega elanike struktuur on Tallinna linnaositi väga erinev.

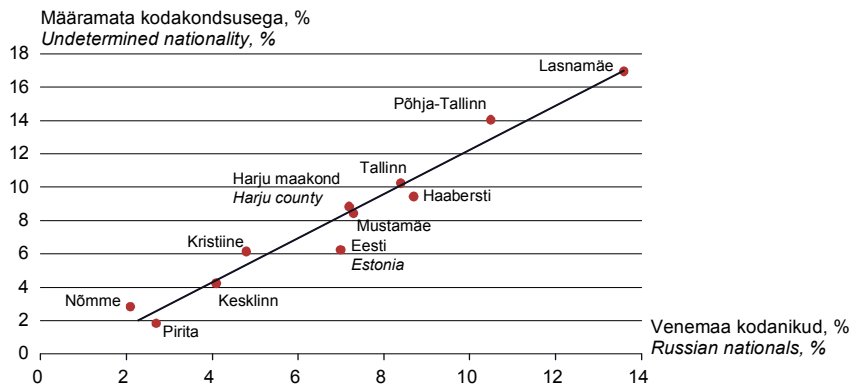
Joonis 12. Eesti kodakondsuseta elanike osatähtsus Tallinna linnaosade, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvastikus, 2011

Figure 12. Share of non-nationals in the population in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2011

Joonis 13. Määramata kodakondsusega elanike ja Venemaa kodanike osatähtsus Tallinna linnaosade, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvastikus, 2011

Figure 13. Share of residents with undetermined nationality and share of Russian nationals in the population in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2011

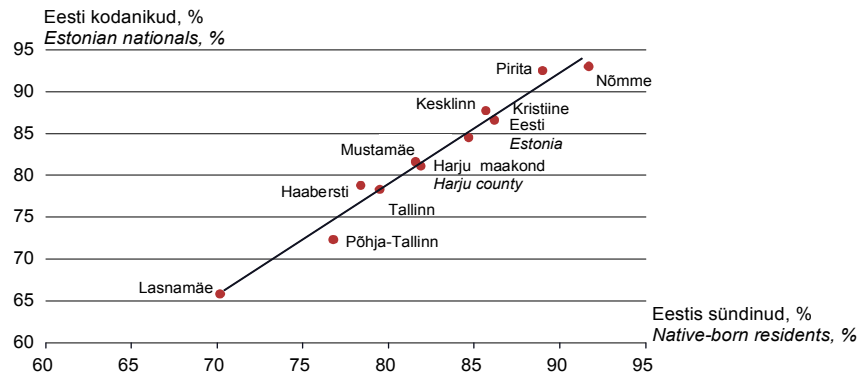
Sünniriik

Eestis sündimise ja Eesti Vabariigi kodanikuks olemise vahel valitseb tihe seos ($r = 0,988$) (joonis 14).

Eestis sündinute osatähtsus Tallinna rahvastikus on veidi väiksem kui see on Eestis keskmiselt. Kõige suurem on see Nõmme ja kõige väiksem Lasnamäe linnaosas (joonis 15). Võrreldes aastaid 2000 ja 2011, on Eestis sündinute osatähtsus suurenenud kõikides linnaosades v. a Pirita, kus see on vähenenud 2,5 protsendipunkti. Eestis sündinute osatähtsus elanikkonnas on linnaositi üsna erinev, kuid see erinevus on veidi väiksem kui erinevus Eesti kodanike osatähtsuse puhul: vahe suurima ja väikseima Eestis sündinute osatähtsusega linnaosa vahel on 21,4 protsendipunkti (Eesti kodanike osatähtsuse puhul oli vahe 27,2 protsendipunkti).

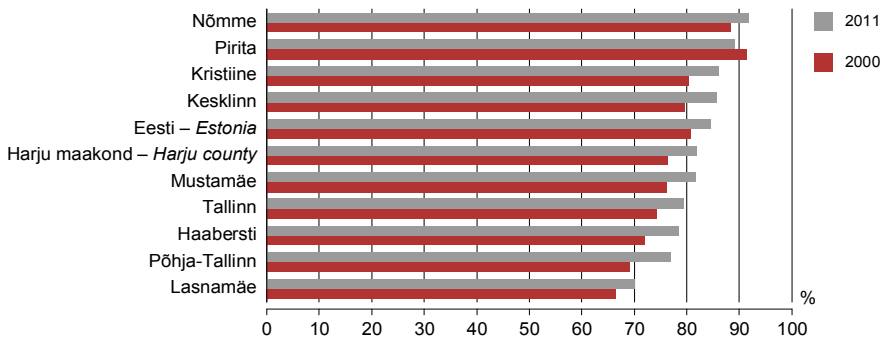
Joonis 14. Eestis sündinute ja Eesti kodanike osatähtsus Tallinna linnaosade, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvastikus, 2011

Figure 14. Share of native-born residents and Estonian nationals in the population in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2011

Joonis 15. Eestis sündinute osatähtsus Tallinna linnaosade, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvastikus, 2000, 2011

Figure 15. Share of native-born residents in the population in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

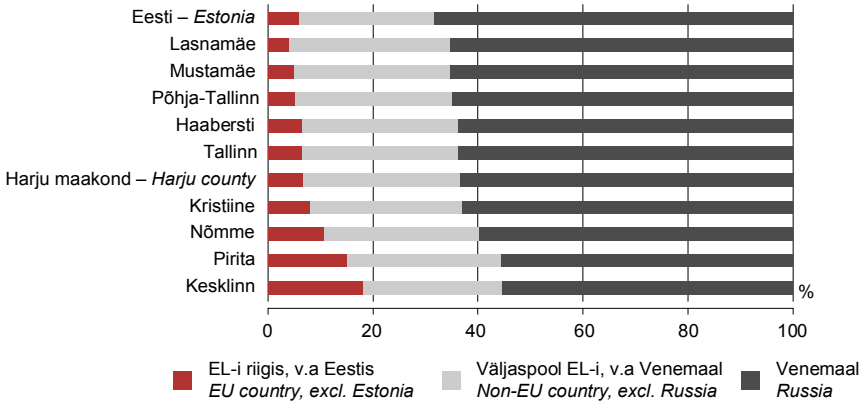

Välisriikides sündinute osatähtsus Tallinna linnaosade elanikkonnas jääb vahemikku 8,3% (Nõmme) ja 29,8% (Lasnamäe). Enamik neist on sündinud väljaspool Euroopa Liitu. Euroopa Liidus sündinute osatähtsus välisriikides sündinute seas on suurim – 18,1% – Kesklinna linnaosas. Tallinnas keskmiselt on Euroopa Liidu päritolu inimeste osatähtsus välisriikides sündinute seas 6,4%, mis on veidi suurem Eesti keskmisest.

Kui välisriikides sündinud on valdavalt sündinud väljaspool Euroopa Liitu, siis neist omakorda enamik on sündinud Venemaal: kõikides linnaosades on üle poole kõikidest välismaal sündinutest sündinud Venemaal (joonis 16).

Joonis 16. Välismaal sündinute jagunemine sünniriigi järgi Tallinna linnaosades, Tallinna, Harju maakonna ja Eesti rahvastikus, 2011

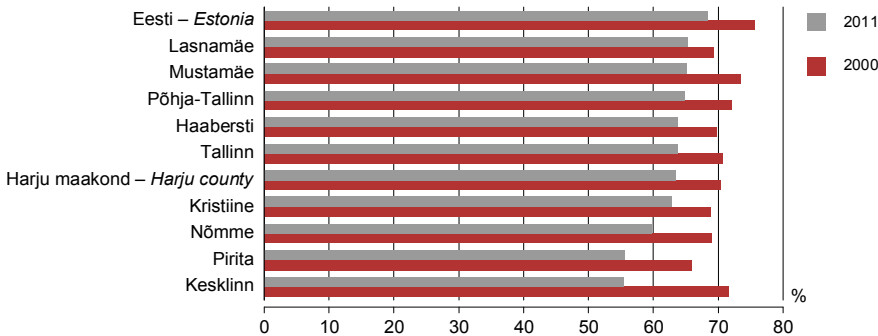
Figure 16. Distribution of foreign-born residents in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia by country of birth, 2011

Kui võrrelda 2000. ja 2011. aastat, siis on Venemaal sündinute osatähtsus välismaal sündinute seas vähenenud kõikides Tallinna linnaosades (joonis 17).

Joonis 17. Venemaal sündinute osatähtsus välismaal sündinute seas Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis, 2000, 2011

Figure 17. Share of Russian-born residents among foreign-born residents in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2000, 2011

Majanduslik aktiivsus

Projekti Urban Audit käigus küsiti majanduslikku aktiivsust uurides majanduslikult aktiivsete elanike ja töötute arvu. Need andmed on esitatud artikli lisan. Linnaosi võimaldavad omavahel paremini võrrelda aga majanduslikku aktiivsust kirjeldavad suhtarvud: töajõus osalemise määr, tööhõive määr ja töötuse määr.

Töajõus osalemise määr

Töajõus osalemise määr on Tallinnas ja kõigis selle linnaosades kõrgem Eesti keskmisest. Projekti Urban Audit vaadeldakse töajõudu kahes vanuserühmas: 20–64-aastased ja 55–64-aastased ehk siis tööealiste vanuserühmas ja lähema kümne aasta jooksul pensioniikka jõudvate vanuserühmas. Ka nendes vanuserühmades on Tallinna ja kõigi selle linnaosade elanike töajõus osalemise määr kõrgem kui Eestis keskmiselt (joonis 18). Vaadeldavas kolmes vanuserühmas (lisatud 15-aastaste ja vanemate vanuserühm) on töajõus osalemise määr

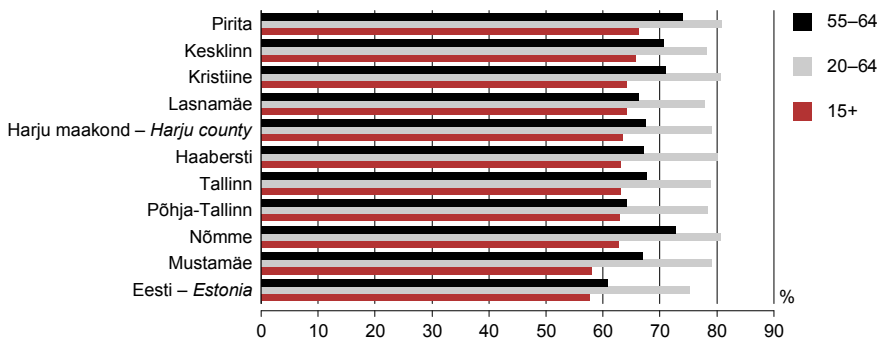
kõrgeim Pirita linnaosas. Vanuserühmas 20–64 on selle näitaja erinevus linnaositi väike – 2,9 protsendipunkti – ja tegelikult ebaoluline. Vanuserühmas 15-aastased ja vanemad erineb näitaja linnaositi 8,4 ja vanuserühmas 55–64-aastased 9,9 protsendipunkti. Ka need vahed ei viita väga suurele linnaosade vahelisele erinevusele, kuid mõningaid küsimusi siiski tekitavad. Näiteks võiks põhjalikumalt uurida, miks Mustamäel on töajõus osalemise määr mõnevõrra madalam teiste linnaosade omast või miks Põhja-Tallinnas ja Lasnamäel on see vanuserühmas 55–64 madalam kui teistes linnaosades.

Meeste ja naiste töajõus osalemise määr on kõigis kolmes vanuserühmas Tallinnas ja kõigis Tallinna linnaosades kõrgem Eesti keskmisest. Kõikides vanuserühmades ja linnaosades on meeste töajõus osalemise määr kõrgem kui naistel.

Meeste ja naiste töajõus osalemise määra erinevus on kõige suurem vanuserühmas 15-aastased ja vanemad: suurim on see Haabersti linnaosas (11 protsendipunkti) ja kõige väiksem Kesklinna linnaosas (6,7 protsendipunkti), aga linnaositi väga suurt erinevust ei ole. Olulisest linnaosade vahelisest erinevusest pole põhjust rääkida ka 20–64-aastaste ja 55–64-aastaste puhul. Ka neis vanuserühmades on meeste ja naiste töajõus osalemise määra erinevus kõige suurem Haabersti linnaosas.

Joonis 18. Töajõus osalemise määr Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis vanuserühma järgi, 2011

Figure 18. Labour force participation rate in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia by age group, 2011

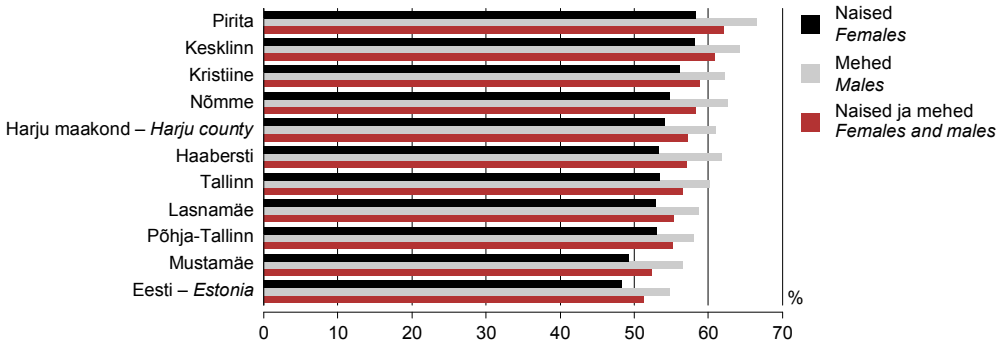

Tööhõive määr

Tööhõive määr on Tallinnas ja Tallinna linnaosades Eesti keskmisest kõrgem. Kõige kõrgem on see Pirita ja Kesklinna, madalaim Mustamäe ja Põhja-Tallinna linnaosas (joonis 19). Ka meeste ja naiste tööhõive määra poolest on Tallinn ja Tallinna linnaosad Eesti keskmisega võrreldes kõrgemate näitajatega ning nii meeste kui ka naiste tööhõive määr on kõrgeim Pirita ja madalaim Mustamäe linnaosas. Meeste tööhõive määr on naiste omast kõrgem kõikides linnaosades. Kõige rohkem erineb meeste ja naiste tööhõive määr teineteisest Haabersti ja Pirita linnaosas (8,4 protsendipunkti) ja kõige vähem Põhja-Tallinnas (5 protsendipunkti). Tööhõive määr linnaositi küll erineb, kuid mitte väga palju: erinevus mahub 9,8 protsendipunkti sisse. Meeste puhul on erinevus veidi suurem ehk 10,2 protsendipunkti, naiste puhul on erinevus 9,1 protsendipunkti.

Joonis 19. Tööhõive määr Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis soo järgi, 2011

Figure 19. Employment rate in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia by sex, 2011

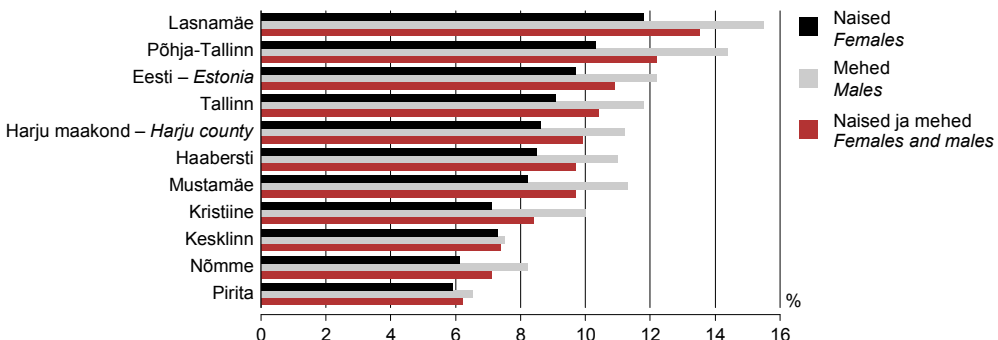
Töötuse määr

Töötuse määr on Tallinnas madalam kui Eestis tervikuna, kuid kahes linnaosas (Lasnamäe ja Põhja-Tallinn) ületab see Eesti keskmist (joonis 20). Pole ühest kokkulepet, milline on optimaalne töötuse määr, kuid Tallinna näitaja 10,4 ei ole kindlasti madal. Kõrgeima töötuse määraga Tallinna linnaosa oli 2011. aastal Lasnamäe (13,5) ja väikseimaga Pirita (6,2). See erinevus on kindlasti oluline.

Kõikides Tallinna linnaosades ületas meeste töötuse määr naiste oma. Kõige rohkem erines meeste töötuse määr naiste omast Põhja-Tallinnas (meestel 14,4, naistel 10,3) ja Lasnamäel (meestel 15,5, naistel 11,8). Linnaositi erineb meeste töötuse määr rohkem kui naiste oma: meestel Lasnamäe 15,5 vs. Pirita 6,5, naistel Lasnamäe 11,8 vs. Pirita 5,9.

Joonis 20. Töötuse määr Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis soo järgi, 2011

Figure 20. Unemployment rate in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia by sex, 2011

Majanduslik aktiivsus võrreldes 2000. aastaga

Ka majandusliku aktiivsuse puhul saab vaadelda näitaja muutust kahe viimase rahvaloenduse andmeid võrreldes. Tegelikult peaks jälgima kõikide vahepealsete aastate trendi, sest muutusele sisulise hinnangu andmiseks on kahe kalendriaaja vaatamisest vähe: aastad 2000–2011 on majandusliku aktiivsuse vaatevinklist olnud üsna Ameerika mägede sarnased. Siiski saab ka

kahe rahvaloenduse andmeid kasutades juhtida tähelepanu mõnele asjaolule, mida võiks edaspidi põhjalikumalt uurida.

Nagu 2011. aastal, nii oli ka 2000. aastal töajõus osalemise määr Tallinnas ja selle kõigis linnaosades kõrgem Eesti keskmisest. Kummagi aasta puhul ei saa ka rääkida töajõus osalemise määra olulisest erinevusest Tallinna linnaosades: 2000. aastal oli erinevus isegi väiksem kui 2011. aastal. Huvipakkuv võib olla, et kui 2000. aastal olid Pirita ja Kesklinn kõige madalama töajõus osalemise määraga linnaosad, siis 2011. aastal oli neis linnaosades töajõus osalemise määr kõrgem kui teistes Tallinna linnaosades.

Võrreldes tööhõive määra 2000. ja 2011. aastal, ei ole üldpilt oluliselt muutunud: Tallinnas ja selle linnaosades on tööhõive määr Eesti keskmisest kõrgem. Väike muutus on toimunud vaid linnaosade vastavas järjestuses. Kõrgeima tööhõive määraga oli 2000. aastal Haabersti, madalaimaga Põhja-Tallinna linnaosa. Tööhõive määr erines 2000. aastal linnaositi veidi vähem kui 2011. aastal. Aastal 2000 erinesid meeste ja naiste tööhõive määr teineteisest veidi rohkem kui aastal 2011, aga mitte nii palju, et selle põhjal saaks teha olulisi järeldusi.

Nagu töajõus osalemise määra ja tööhõive määra puhul, võib ka töötuse määra puhul öelda, et olukord on 2011. ja 2000. aastal üsna sarnane: Tallinnas on töötuse määr madalam kui Eestis keskmiselt, aga mitte kõigis linnaosades (2000. aastal oli see suurem Põhja-Tallinnas). Madalaima töötuse määraga linnaosa oli nii 2000. kui ka 2011. aastal Pirita. Ka aastal 2000 oli kõikides linnaosades meeste töötuse määr kõrgem kui naistel. 2000. aastal erines meeste töötuse määr naiste omast mõnevõrra rohkem kui aastal 2011.

Haridustase

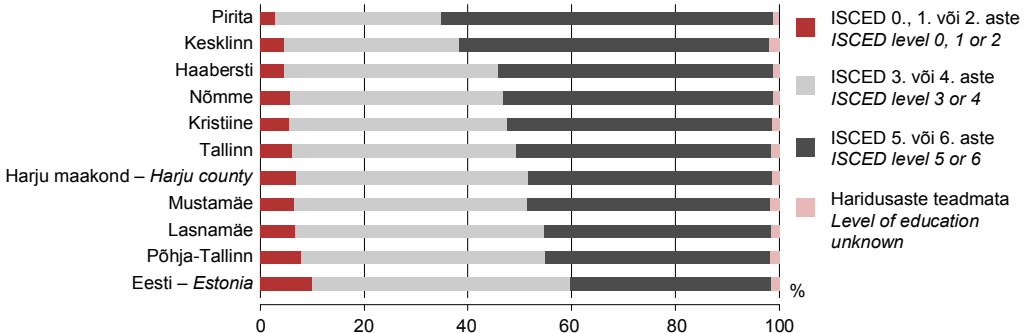
Tallinlaste haridustase erineb oluliselt Eesti keskmisest ja suur on ka erinevus linnaositi. Tallinnas on Eesti keskmisega võrreldes suhteliselt rohkem kõrgema haridustasemega inimesi. Haridustaset, mis vastab ISCED 5. või 6. haridusastmele omab 49% Tallinna 25–64-aastastest elanikest. Eesti keskmine vastav näitaja on 38,6% (joonis 21). Kõrgema haridustasemega inimeste osatähtsus on Eesti keskmisest suurem kõigis Tallinna linnaosades. Suhteliselt kõige rohkem on kõrgema haridustasemega inimesi Pirita linnaosas (64%) ja suhteliselt kõige vähem Põhja-Tallinnas (43,2%).

Madala haridustasemega inimeste (ISCED astmed 0, 1 ja 2) osatähtsus 25–64-aastaste seas on Tallinnas (6,1%) väiksem Eesti keskmisest (9,9%). Kõige väiksem on madala haridustasemega inimeste osatähtsus Pirita (2,8%) ja kõige suurem Põhja-Tallinna (7,8%) linnaosas ehk siis kõikides Tallinna linnaosades on madala haridustasemega inimesi suhteliselt vähem kui Eestis keskmiselt.

Vaevalt üllatab, et kõrgema haridusega inimesed on tööturul statistiliselt edukamad. Joonisel 22 esitatud andmed töötuse määra ja kõrgemat haridustaset omavate inimeste osatähtsuse kohta kinnitavad seda. Näiteks Pirita linnaosas, kus on suurim kõrgema haridustasemega inimeste osatähtsus, on töötuse määr kõige madalam. Nende kahe näitaja vahel on tugev korrelatsioon ($r = 0,829$).

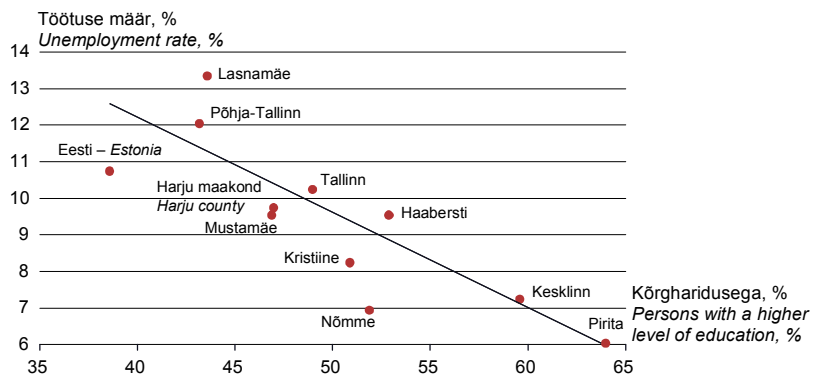
Joonis 21. 25–64-aastased Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis haridustaseme järgi, 2011

Figure 21. 25–64-year-olds in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia by level of education, 2011

Joonis 22. Töötuse määr ja kõrgema haridustasemega inimeste osatähtsus 25–64-aastaste seas Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis, 2011

Figure 22. Unemployment rate and share of persons with a higher level of education among 25–64-year-olds in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2011

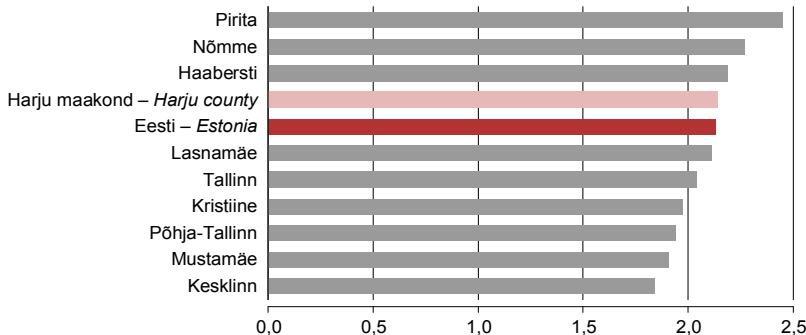
Tavaleibkonnad

Eesti tavaleibkonnas on keskmiselt 2,13 inimest. Tallinna tavaleibkonnas on neid veidi vähem – 2,04. Linnaositi erineb leibkonna suurus oluliselt: kõige suurem on see Pirital (2,45 inimest), kõige väiksem Kesklinna linnaosas – 1,84 inimest (joonis 23).

Et Tallinna keskmine tavaleibkond on väike, viitab sellele, et tõenäoliselt on tavaleibkondade seas suhteliselt palju üheliikmelisi leibkondi. Statistika kinnitab seda. Eestis keskmiselt on üheliikmeliste tavaleibkondade osatähtsus tavaleibkondade seas 39,9%, Tallinnas on see 42% (joonis 24). Näitaja erineb Tallinna linnaositi oluliselt: üheliikmeliste tavaleibkondade osatähtsus kõigi tavaleibkondade seas on Kesklinna linnaosas 49,7%, Pirita linnaosas aga 28,4%. Kesklinna linnaosa omapäraks on ühest inimesest, kes ei ole pensionär, koosnevate tavaleibkondade suur osatähtsus. Üheliikmelisi tavaleibkondi, mis ei moodustu üksikust pensionärist, on Kesklinna linnaosas 37,1%, mis on 6,7 protsendipunkti rohkem kui teisel kohal olevas Kristiine linnaosas ja 17,7 protsendipunkti rohkem kui Pirita linnaosas, kus selliste leibkondade osatähtsus on kõige väiksem – 19,4%.

Joonis 23. Tavaleibkonna keskmine suurus Tallinnas, Tallinna linnaosades, Harju maakonnas ja Eestis, 2011

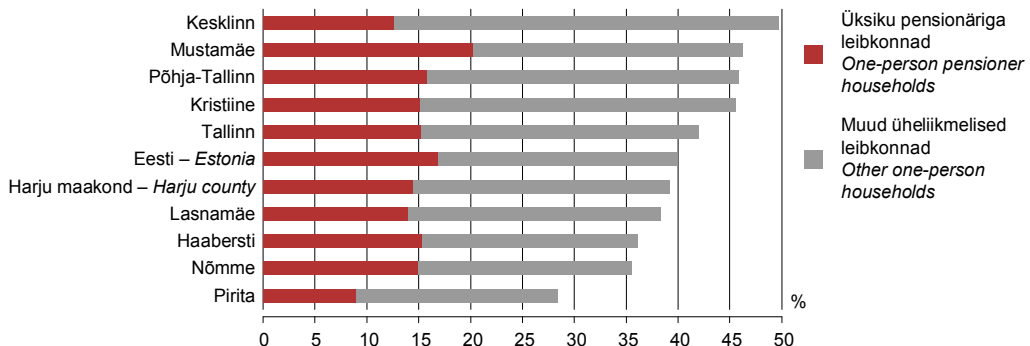
Figure 23. Average size of private households in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2011

Alla 18-aastaseid lapsi kasvatavate üksikvanemate leibkondi on Eesti tavaleibkondade hulgas 6,08%, Tallinnas 6,48%. Kaheksast Tallinna linnaosast seitsmes on üksikvanemana lapsi kasvatavate leibkondade osatähtsus Eesti keskmisest suurem (erandiks on Kristiine linnaosa, kus näitaja on Eesti keskmisega peaaegu võrdne), kuid linnaosade vaheline erinevus on peaaegu olematu: näitaja jääb 6,77% (Põhja-Tallinn) ja 6,08% (Kristiine) vahele.

Joonis 24. Üheliikmeliste tavaleibkondade osatähtsus tavaleibkondade seas Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis, 2011

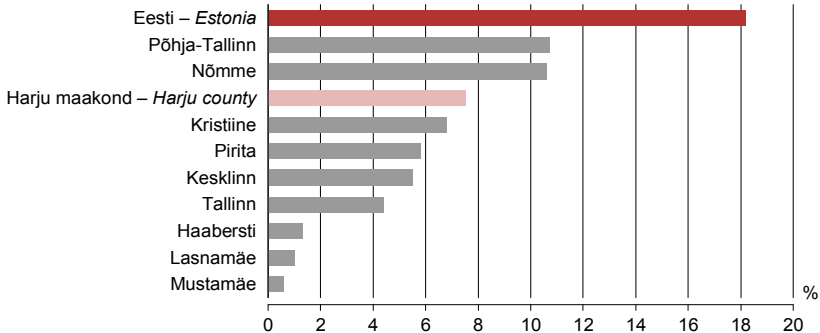
Figure 24. Share of one-person private households among all private households in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2011

Tavaeluruumid

Tavaeluruume iseloomustatakse mugavuste puudumise kaudu. Pole üllatav, et mugavusteta tavaeluruume on Tallinnas suhteliselt palju vähem kui Eestis keskmiselt ja et linnaositi on nende osatähtsus tavaeluruumide seas üsna erinev. Suhteliselt rohkem kui teistes linnaosades on mugavusteta tavaeluruume Põhja-Tallinnas ja Nõmmel ning suhteliselt vähem on niisuguseid eluruume Mustamäel ja Lasnamäel (joonis 25).

Joonis 25. Mugavusteta tavaeluruumide osatähtsus tavaeluruumide seas Tallinna linnaosades, Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis, 2011

Figure 25. Share of conventional dwellings lacking basic amenities among all conventional dwellings in Tallinn's city districts, in Tallinn, in Harju county and in Estonia, 2011

Kokkuvõte

Artikkel kirjeldab Eurostati projekti Urban Audit käigus kogutud andmete alusel Tallinna linnaosi. Peaaegu kõik artiklis kasutatud andmed on otseselt seotud rahvastikuga. Rahvaarvult on Tallinna kaheksa linnaosa väga erinevad: suurima rahvaarvuga Lasnamäe linnaosas elab 6,7 korda rohkem inimesi kui kõige väiksema rahvaarvuga Pirita linnaosas, mis ei tähenda Eesti kontekstis, et Pirital elaks vähe inimesi. Kui Pirita linnaosa oleks iseseisev haldusüksus, oleks Eesti mõistes tegemist suure omavalitsusüksusega.

Artiklis vaadeldud näitajate põhjal võib öelda, et Pirita linnaosa eristub teistest kõige enam: sageli on just Pirita linnaosade nn edetabelite eesotsas või lõpus. Nii on Pirita üks kolmest linnaosast, kus kahe viimase rahvaloenduse vahelisel perioodil rahvaarv kasvas. Pirita linnaosas on suhteliselt kõige rohkem kuni 19-aastaseid elanikke ja suhteliselt kõige vähem vähemalt 65-aastaseid. Pirita on ainuke Tallinna linnaosa, kelle elanike seas on kahe rahvaloenduse vahelisel perioodil vähenenud Eestis sündinute osatähtsus. Pirital on kõige kõrgem tööjõus osalemise määr, kõrgeim tööhõive määr ja kõige madalam töötuse määr. Pirita elanike haridustase on kõrgem kui teiste Tallinna linnaosade elanikel ning tavaleibkonna keskmine suurus on Pirital teiste linnaosadega võrreldes suurim. Pirital elab suhteliselt kõige vähem üheliikmelisi tavaleibkondi.

Kokkuvõtlikult võib Tallinna linnaosade kohta öelda järgmist.

- Kahe rahvaloenduse vahelisel perioodil on vähemalt 65-aastaste elanike osatähtsus vähenenud kahes Tallinna linnaosas, Pirital ja Kesklinnas.
- Kahe rahvaloenduse vahelisel perioodil on tööealiste elanike osatähtsus suurenenud Eestis, Tallinnas ja enamikus Tallinna linnaosades. Tööealisi on vähemaks jäänud vaid Haabersti ja Mustamäe linnaosas. Tööealise elanikkonna osatähtsuse kasv pole kaugemas perspektiivis tõenäoline.
- Kahe rahvaloenduse vahelisel perioodil on ülalpeetavate määr langenud Tallinnas, Harju maakonnas ja Eestis. Põhjuseks see, et mainitud perioodil on kuni 19-aastaste elanike arv Tallinnas kahanenud rohkem kui 19 000 võrra. Ülalpeetavate määra langust võib pidada pigem positiivseks trendiks, aga mitte siis, kui see tuleneb laste ja noorte arvukuse vähenemisest.
- Demograafilise töötururindeindeksi väärtus on langenud ühest allapoole ning Eesti, sh Tallinna tööturul valitseb põhimõtteliselt uus olukord: rahvastikuprognosile tuginedes lahkub nüüd ja edaspidi vanuse tõttu tööturult rohkem inimesi kui on sinna sisenemas.
- Tallinnas ja Tallinna linnaosades on rahvastiku sookoosseis tasakaalus.
- Tallinna linnaosade elanike seas on Eesti kodanike osatähtsus väga erinev.

- Tallinnas elavate välismaal sündinute seas on ülekaalus väljaspool Euroopa Liitu sündinud, kellest omakorda suurim osa on sündinud Venemaal. Kahe rahvaloenduse vahelisel perioodil on Venemaal sündinute osatähtsus vähenenud kõikides Tallinna linnaosades.
- Töötuse määr on linnaositi väga erinev, nagu ka linnaosade rahvastiku koosseis haridustaseme järgi.
- Tallinna tavaleibkond on mõnevõrra väiksem kui Eestis keskmiselt. Tallinnas on üheliikmeliste tavaleibkondade osatähtsus Eesti keskmisest veidi suurem.
- Alla 18-aastasi lapsi kasvatavate üksikvanemate leibkondade osatähtsus on Tallinna linnaosades üsna ühesugune.

Mõisted

- Tööjõud – majanduslikult aktiivne rahvastik ehk hõivatud + töötud
- Tööjõus osalemise määr – tööjõu osatähtsus tööealises rahvastikus
- Tööhõive määr – hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus
- Töötuse määr – töötute osatähtsus tööjõus
- Ülalpeetavate määr –
(kuni 19-aastaste arv + vähemalt 65-aastaste arv) : (20–64-aastaste arv) x 100
- Demograafiline tööturusurveindeks – (10–19-aastaste arv) : (55–64-aastaste arv)
- Leibkond – tavaleibkond, asutusleibkond, kodutute leibkond
- Tavaleibkond – eluruumis elav leibkond (ei hõlma isikuid, kes loendusmomendi seisuga elasid alaliselt asutusleibkonnas)
- Asutusleibkond – leibkond, mis koosneb isikutest, kes elavad asutuses, mis tegutseb aasta ringi ööpäev läbi ja võimaldab seal elavatele inimestele ülalpidamist – majutust, toitu ja vajaduse korral ka hooldust ja ravi (nt asenduskodu, hooldekodu)
- Tavaeluruum – korter, ühepereelamu, isoleeritud osa eramust, ridaelamu- või paarismajaboks
- Mugavusteta tavaeluruum – tavaeluruum, milles puudub vähemalt üks järgmisest tehnovarustusest: veevõrk, vann või dušš, WC.
- ISCED 97-le vastavad haridustasemed üldistatud kujul:
 - astmed 0, 1 ja 2 – üldpõhiharidus või vähem;
 - astmed 3 ja 4 – põhiharidus või vähem ja kutse, üldkeskharidus, keskharidus ja kutse;
 - astmed 5 ja 6 – kõrgharidus.
 Täpsem ülevaade
http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvaloendus/REL2011/05Leibkonnad/RL_01.htm):

Lisa. Eurostati projekti Urban Audit käigus kogutud andmed Tallinna ja selle linnaosade kohta, 2011.

Annex. Data on Tallinn and its districts collected as part of the project Urban Audit conducted by Eurostat, 2011

	Tallinn Tallinn			Linnaosa Sub-city district					
	Haa-bersti	Kesk-linn	Kris-tiine	Lasna-mäe	Musta-mäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn	
Rahvastik soo ja vanuse järgi									
Population by sex and age									
Rahvaarv kokku	393 222	41 694	46 494	29 228	108 042	62 255	35 463	16 165	53 881
<i>Population, total</i>									
mehed – males	176 960	18 813	21 360	13 121	48 459	27 119	16 427	7 666	23 995
naised – females	216 262	22 881	25 134	16 107	59 583	35 136	19 036	8 499	29 886
0–4	23 369	2 613	2 918	1 800	6 027	3 309	2 258	1 320	3 124
5–9	18 333	2 163	2 110	1 319	4 761	2 502	2 078	1 101	2 299
10–14	14 585	1 895	1 438	1 023	3 803	2 017	1 746	806	1 857
15–19	16 237	1 845	1 659	1 367	3 993	2 712	1 735	785	2 141
20–24	32 006	2 728	4 578	2 799	8 291	5 930	2 305	949	4 426
55–64	49 092	5 292	4 564	3 182	17 536	5 975	4 175	1 695	6 673
65–74	35 814	4 322	3 206	2 717	8 915	7 763	3 304	1 050	4 537
75+	30 274	2 883	3 141	2 234	6 895	7 024	2 927	1 005	4 165
Sünniriik									
Country of birth									
Eesti – Estonia	312 695	32 695	39 846	25 190	75 872	50 830	32 510	14 394	41 358
Välisriik – Other	80 421	8 994	6 608	4 037	32 151	11 404	2 952	1 766	12 509
EL-i riik, v.a Eesti EU-country, excl. Estonia	5 176	582	1 195	323	1 286	556	315	264	655
muu välisriik, v.a EL-i riigid non-EU country	75 245	8 412	5 413	3 714	30 865	10 848	2 637	1 502	11 854
Kodakondsus									
Nationality									
Eesti – Estonian	310 540	33 168	41 094	25 515	71 883	51 228	33 231	15 075	39 348
Välisriigi – Foreign	40 957	4 434	3 225	1 812	17 430	5 499	1 092	726	6 735
EL-i riigi, v.a Eesti EU nationals, excl. Estonian nationals	3 084	300	888	184	722	299	151	167	373
muu välisriigi, v.a EL-i riigid non-EU nationals	37 873	4 132	2 338	1 629	16 709	5 205	942	552	6 366
Majanduslikult aktiivne rahvastik									
Economically active population									
Kokku – Total	212 259	22 131	26 319	16 110	59 871	31 503	18 447	8 574	29 310
mehed – males	101 103	10 665	12 612	7 608	28 404	14 721	9 060	4 260	13 770
naised – females	111 156	11 466	13 707	8 502	31 467	16 782	9 387	4 314	15 540
55–64-aastased 55–64-year-olds	33 223	3 551	3 222	2 262	11 617	4 000	3 040	1 254	4 277
mehed – males	13 862	1 472	1 394	917	4 849	1 505	1 359	611	1 755
naised – females	19 361	2 079	1 828	1 345	6 768	2 495	1 681	643	2 522
20–64-aastased 20–64-year-olds	200 979	20 803	25 057	15 137	57 383	29 166	17 288	8 162	27 983
mehed – males	95 990	10 019	12 020	7 178	27 244	13 789	8 488	4 048	13 204
naised – females	104 989	10 784	13 037	7 959	30 139	15 377	8 800	4 114	14 779

	Tallinn Tallinn			Linnaosa Sub-city district					
	Haa-bersti	Kesk-linn	Kris-tiine	Lasna-mäe	Musta-mäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn	
Töötud kokku Unemployed, total	21 999	2 145	1 939	1 354	8 092	3 043	1 312	532	3 582
25–64-aastaste kõrgeim omandatud haridustase Highest level of education of 25–64-year-olds									
ISCED astmed 0, 1, 2 ISCED level 0, 1 or 2	13 534	1 103	1 291	863	4 443	2 022	1 105	253	2 454
ISCED astmed 3, 4 ISCED level 3 or 4	96 370	9 577	9 253	6 731	31 328	13 927	7 862	2 938	14 754
ISCED astmed 5, 6 ISCED level 5 or 6	109 140	12 292	16 345	8 136	28 511	14 537	9 917	5 854	13 548
Surmade arv aastas Number of deaths per year									
Kokku – Total	4 225	380	405	311	1 098	780	353	138	662
alla 65-aastased under the age of 65	1 009	84	72	48	337	132	55	31	197
Tavaleibkonnad Private households									
Tavaleibkondade rahvastik Population in private households	390 851	41 655	45 491	29 168	107 661	62 133	35 334	15 964	53 445
Tavaleibkondade arv Number of private households	191 731	18 991	24 688	14 826	50 978	32 606	15 532	6 519	27 591
üheliikmeline one-person households	80 553	6 861	12 279	6 759	19 530	15 108	5 517	1 854	12 645
üks elavad pensionärid pensioners living alone	29 325	2 934	3 114	2 252	7 127	6 615	2 324	587	4 372
alla 18-aastaste lastega üksikvanema leibkond lone-parent households with children aged under 18	12 388	1 250	1 541	902	3 456	1 991	962	418	1 868
Tavaeluruumid Conventional dwellings									
Kokku – Total	195 145	19 134	28 052	14 561	51 331	31 397	14 988	6 581	29 101
mugavusteta lacking basic amenities	8 547	254	1 552	989	494	181	1 587	382	3 108

TALLINN AND ITS DISTRICTS

Marika Kivilaid, Mihkel Servinski
Statistics Estonia

This article takes another look at the data collected with the Urban Audit. The data are used to describe Tallinn, the capital of Estonia, by comparing its districts with each other. The focus is on the main indicators used by Eurostat to compare the sub-city districts of core cities in the European Union.

The Urban Audit, which is organised by the statistical office of the European Union (Eurostat), was described in detail in the article “Quality of life in Tallinn and in the capitals of other European Union Member States” in the 4th issue of the Quarterly Bulletin of Statistics Estonia in 2013. That article discussed how the residents of Tallinn rate various aspects of quality of life in their city. These assessments were then compared with the assessments given by the residents of other European Union capitals to quality of life in their respective cities. The present article focuses on a topic that is rarely discussed – namely, it compares the different districts of Tallinn city with each other. A detailed list of the data used is provided in the Annex (pp. 23–24). The main definitions are given at the end of the article. All the data were taken from the 2011 Population and Housing Census. In order to analyse changes over time, the 2011 data are compared with the data of the 2000 Population and Housing Census.

Tallinn consists of eight sub-city districts: Haabersti, Kesklinn, Kristiine, Lasnamäe, Mustamäe, Nõmme, Pirita and Põhja-Tallinn (see map, p. 6). These city districts have very different populations, areas and functions. Tallinn’s historical Old Town, cherished by tourists, is in the Kesklinn district. Nõmme, which used to be a separate town, is characterised by a distinct residential atmosphere. The Pirita district has developed from a small settlement that emerged near the Convent of St Bridget – today, it is an important area for outdoor leisure activities in Tallinn. Mustamäe and Lasnamäe are bedroom suburbs built during the Soviet era. Põhja-Tallinn used to be a slum of Tallinn and also an industrial area. Haabersti is a residential area with many new buildings. Such descriptions of Tallinn’s districts could go on and on, but what do the statistics show?

Population

On 31 December 2011, Tallinn had 393,222 residents according to the 2011 Population and Housing Census. During the previous census (as at 31 March 2000), Tallinn’s permanent population was 400,378. In the period between the two censuses, the population of Tallinn decreased by 1.8%, which is much less than the average population decrease in Estonia (5.5%) in that period. At the same time, the population of Harju county – the county where Tallinn is located – grew by 5.2% between 2000 and 2011. This indicates that Tallinn is experiencing urban sprawl.

According to current statistics, the population of Tallinn has started to grow in recent years. This is an important change in the trend, and there is no clear reason for this. Are more people moving to Tallinn from other parts of Estonia? Are people moving back to the city from the new settlements around Tallinn? Are they really moving back or do they only formally register their place of residence at an address in Tallinn? However, these are not questions that can be answered based on the data of the Urban Audit.

Based on population, Lasnamäe is the biggest and Pirita is the smallest sub-city district in Tallinn (Figure 1, p. 7). 27.5% of Tallinn’s residents live in Lasnamäe and 4.1% live in the Pirita district. If the sub-city districts of Tallinn were separate cities, Lasnamäe would be the city with the largest population in Estonia and Pirita would also be close to the top – only six other Estonian cities and Tallinn’s other districts would be bigger than Pirita (Pirita would rank between Viljandi and Rakvere).

In the period between the two last censuses, the population increased in three districts in Tallinn: Pirita, Haabersti and Kesklinn (Figure 2, p. 7). The Pirita district has one of the fastest population growth rates in Estonia.

Age-sex structure

The population's age structure can be described with several indicators. The Urban Audit does not list specific indicators. The Audit divided the residents into five-year age groups, but did not collect data on all age groups. Next, the age structure in Tallinn's sub-city districts will be analysed based on the share of three important age groups: young people (aged 0–19), the working-age population (aged 20–64) and the elderly (aged 65 and older).

Share of young people in the population

In 2011, the share of 0–19-year-olds was the biggest in Pirita and the smallest in the Mustamäe district. The comparison of 2000 and 2011 shows that the share of young people has decreased in all city districts in Tallinn (Figure 3, p. 8), although the decrease in the Pirita district has been very marginal. The share of young people has decreased the most in Lasnamäe (by 8.2 percentage points). In 2000, the share of young people in the Lasnamäe district was the highest compared to other districts in Tallinn. In 2011, however, only Mustamäe had a smaller share of young people. This is a remarkable change. It may come as a surprise that the share of 0–19-year-olds in Tallinn is smaller than the Estonian average. This was true in 2011 and in 2000 as well. One of the reasons could be the age structure of immigrants.

Share of the elderly in the population

The share of persons aged 65 and older is the highest in the Mustamäe district. The share of the elderly is the smallest in the Pirita district (Figure 4, p. 9). In Tallinn as a whole, the share of the elderly increased between 2000 and 2011. But there are two districts where this share has fallen: by 4.1 percentage points in Pirita and by 3.2 percentage points in Kesklinn. There is a general trend of population ageing, so why has the share of older persons decreased in the Pirita and Kesklinn districts? It could, among other things, be related to the different levels of property prices – these prices are lower in Mustamäe (where the dwelling stock is old), and higher in Pirita (which has many new developments) and in the prestigious Kesklinn.

Share of the working-age population

The share of the working-age population is the highest in Kesklinn and the lowest in Mustamäe (Figure 5, p. 9). The important thing is that the share of the working-age population increased between 2000 and 2011, both in Tallinn and in Estonia as a whole. There are only two districts in Tallinn where this share has decreased: Haabersti and Mustamäe. It is a trend that is not very likely to continue, considering the small number of births and the age structure of emigrants. Still, changes in the share of the working-age population have a significant economic impact.

Tallinn is a single labour market area. The working-age population is not evenly distributed between Tallinn's districts, but this does not much affect the city's economic development. The different age structure of the districts has some impact on the availability of social services – this should be taken into account in the planning of social infrastructure.

The development of Tallinn city is definitely influenced by changes in the population's age structure. There are two indicators that characterise age structure: dependency ratio and demographic labour pressure index. What do these indicators tell us about Tallinn?

Dependency ratio

Between 2000 and 2011, the dependency ratio fell in Tallinn, in Harju county and in Estonia as a whole (Figure 6, p. 10). A fall is positive in this case, because a decrease in this age structure indicator means that the social burden of the society will not increase, at least theoretically. The dependency ratio has fallen because the ratio of 0–19-year-olds to the working-age

population (20–64-year-olds) has changed as a result of the declining number of young people: their number in Tallinn fell by more than 19,000 in the period between 2000 and 2011. This will become a problem in the future, as shown by the demographic labour pressure index.

Demographic labour pressure index

The threshold of the demographic labour pressure index is 1. If the value of the index is above 1, the number of young people entering the labour market is bigger than the number of people potentially leaving the labour market due to age. If the value is below 1, there are potentially more people leaving the labour market due to age than there are young people entering the labour market. In the latter case, the labour market situation will be completely different. In the period between the two last censuses, the age structure of the population changed significantly in Tallinn, in Harju county and in Estonia (Figure 7, p. 10). Population projections also indicate that the index is not likely to rise above 1 in the coming decades.

Sex distribution

In all sub-city districts of Tallinn there are more women than men (Figure 8, p. 11). The number of females per 100 males is the biggest in the Mustamäe district and the smallest in the Pirita district. This is to be expected, as the population of Pirita is the youngest while Mustamäe has the oldest population. Since women live longer, the share of women is higher in older age groups. The same is true in Tallinn (Figure 9, p. 11).

A comparison of the number of females per 100 males in 2000 and 2011 shows that the only significant change has occurred in the Kesklinn district where the value of this indicator has fallen by 6.1.

Tallinn has a well-balanced sex distribution: the number of men and women in the five-year age groups is more or less equal until age 50.

Nationality

According to the 2011 Population and Housing Census, the share of Estonian nationals (i.e. citizens of the Republic of Estonia) in the population is smaller in Tallinn than in Estonia on average. The share of Estonian nationals varies greatly between Tallinn's districts: it is the highest in Nõmme and the lowest in Lasnamäe, with the difference being 27.2 percentage points (Figure 10, p. 12). A comparison of 2000 and 2011 shows that the share of Estonian nationals has risen in Estonia, in Harju county, in Tallinn and in most of its districts. The only exception is Pirita where the share of Estonian nationals has fallen by two percentage points.

Most (85.7%) of the foreign nationals living in Estonia have Russian nationality. In Tallinn, this share is 80.6%. A comparison of city districts shows that the share of Russian nationals among foreign nationals is less than 60% in the Kesklinn and Pirita districts – i.e. much smaller than the average value for Tallinn. In the Nõmme district, this share is also smaller than Tallinn's average (Figure 11, p. 12). There are relatively few foreign nationals in the Kesklinn, Pirita and Nõmme districts. And even though most of them have Russian nationality, the share of Russian nationals among all foreign nationals is much smaller in these districts than in the other sub-city districts of Tallinn.

About 90% of Tallinn's residents have nationality in some country, and about 10% have undetermined nationality. The share of residents with undetermined nationality is the biggest in Lasnamäe and the smallest in Pirita (Figure 12, p. 13). There is an almost linear correlation between the share of Russian nationals and the share of persons with undetermined nationality – the correlation is 97.9 (Figure 13, p. 13). The nationality structure in Tallinn varies a great deal from district to district.

Country of birth

There is a strong correlation ($r = 0.988$) between being native-born and being an Estonian national (Figure 14, p. 14).

The share of native-born residents is slightly smaller in Tallinn than in Estonia as a whole. This share is the biggest in the Nõmme district and the smallest in the Lasnamäe district (Figure 15, p. 14). A comparison of 2000 and 2011 shows that the share of native-born residents has increased in all city districts, except for Pirita where this share has decreased by 2.5 percentage points. The share of native-born residents varies significantly across the sub-city districts, but the differences are somewhat smaller than in case of the share of Estonian nationals – the difference between the highest and the lowest share of native-born residents is 21.4 percentage points (while the difference between the highest and lowest share of Estonian nationals was 27.2 percentage points).

The share of foreign-born residents in Tallinn's districts ranges from 8.3% (Nõmme) to 29.8% (Lasnamäe). The majority of these people were born in a non-EU country. The share of persons born in EU countries among foreign-born residents is the highest in the Kesklinn district (18.1%). In Tallinn as a whole, the share of foreign-born EU nationals among foreign-born residents is 6.4%, which is slightly higher than the Estonian average.

Most of the foreign-born residents were born in a non-EU country, and the majority of the latter were born in Russia. In all the city districts, more than a half of all foreign-born residents were born in Russia (Figure 16, p. 15).

If we compare the years 2000 and 2011, the share of Russian-born residents among all foreign-born residents has decreased in all districts (Figure 17, p. 15).

Economically active population

The Urban Audit determined the size of the economically active population and the number of unemployed persons. These data are outlined in the Annex (pp. 23–24). For a more detailed comparison of city districts, we should look at indicators of economic activity – labour force participation rate, employment rate and unemployment rate.

Labour force participation rate

The labour force participation rate in Tallinn and all its districts is higher than the Estonian average. The Urban Audit studies the labour force using two age groups: 20–64-year-olds and 55–64-year-olds, i.e. the working-age population and the persons reaching retirement age within the next ten years. The results for these age groups also show that the labour force participation rate in Tallinn and all its districts is higher than the Estonian average (Figure 18, p. 16). In all three age groups considered (the two aforementioned groups and age group 15+), the labour force participation rate is the highest in the Pirita district. In the age group 20–64, the labour force participation rate does not vary much between city districts (by up to 2.9 percentage points). The indicator varies by up to 8.4 percentage points across districts in the age group 15+, and by up to 9.9 percentage points in the age group 55–64. These variations do not indicate very significant differences between the city districts, but they do raise some questions. For example, a more detailed survey could find out why the labour force participation rate in the Mustamäe district is slightly smaller than in other districts, or why the labour force participation rate among 55–64-year-olds in the Põhja-Tallinn and Lasnamäe districts is smaller than in the other districts.

The male and female labour force participation rates in Tallinn and its districts are higher than the Estonian average in all three age groups considered. In all age groups and in all city districts, men have a higher labour force participation rate than women.

The difference between the labour force participation rate of males and females is the biggest in the age group 15+: the gap is the biggest in Haabersti (11 percentage points) and the smallest in Kesklinn (6.7 percentage points). However, the differences between city districts are not big.

There also are no significant differences between the districts when we compare the labour force participation rates of the age groups 20–64 and 55–64. In these age groups, the difference between male and female labour force participation rates is again the biggest in the Haabersti district.

Employment rate

The employment rate in Tallinn and its city districts is higher than the Estonian average. The employment rate is the highest in the Pirita and Kesklinn districts, and the lowest in the Mustamäe and Põhja-Tallinn districts (Figure 19, p. 17). The male and female employment rates in Tallinn and its districts are also higher than the Estonian average. In Tallinn, the male and female employment rates are the highest in Pirita and the lowest in Mustamäe. The male employment rate is higher than the female employment rate in all the districts. The difference between male and female employment rates is the biggest in the Haabersti and Pirita districts (8.4 percentage points) and the smallest in the Põhja-Tallinn district (5 percentage points). The employment rate does vary across districts but the variations are minor, ranging within 9.8 percentage points. The difference is slightly bigger in case of men – 10.2 percentage points. In case of women, the difference is 9.1 percentage points.

Unemployment rate

The unemployment rate in Tallinn as a whole is below the Estonian average. But there are two city districts (Lasnamäe and Põhja-Tallinn) where the unemployment rate is higher than the Estonian average (Figure 20, p. 17). There is no general consensus about the optimal unemployment rate, but the unemployment rate in Tallinn (10.4) is definitely not small. Among the city districts, the unemployment rate was the highest in Lasnamäe (13.5) and the lowest in Pirita (6.2) in 2011. This difference is definitely significant.

In all Tallinn's city districts, men have a higher unemployment rate than women. The biggest difference between male and female unemployment rates was recorded in the Põhja-Tallinn district (14.4 for men and 10.3 for women) and in the Lasnamäe district (15.5 for men and 11.8 for women). When we compare city districts, the difference between male unemployment rates (15.5 in Lasnamäe vs. 6.5 in Pirita) is bigger than the difference between female unemployment rates (11.8 in Lasnamäe vs. 5.9 in Pirita).

Economically active population compared to 2000

The change in the level of economic activity can also be analysed by comparing the data of the two latest censuses. Actually, the trend over the entire period from 2000 to 2011 should be studied, because considering only two points in time is not enough to assess the change in the indicator value: the period 2000–2011 has been a real roller coaster as far as the level of economic activity is concerned. Nevertheless, the data of the two censuses also indicate certain aspects that could be studied in more detail.

Similarly to 2011, the labour force participation rate in Tallinn and its districts in 2000 was higher than the Estonian average. Both in 2000 and 2011, there were no significant differences in the labour force participation rate across city districts: in 2000 the difference was even smaller than in 2011. It is interesting to note that in 2000 Pirita and Kesklinn were the city districts with the lowest labour force participation rate, whereas in 2011 these districts had a higher labour force participation rate than the other districts in Tallinn.

Compared to 2000, the employment rate was quite similar in 2011: Tallinn and its districts had an employment rate higher than the Estonian average. There were small changes in the ranking of city districts based on employment rate. In 2000, the highest employment rate was recorded in Haabersti and the lowest employment rate was recorded in Põhja-Tallinn. The differences between employment rates in the sub-city districts were slightly smaller in 2000 than in 2011. In 2000 the difference between male and female employment rates was slightly bigger than in 2011, but not so much as to allow any substantial conclusions.

As with the labour force participation rate and the employment rate, we can say that the unemployment rate was relatively similar in Tallinn in 2000 and 2011: the unemployment rate in Tallinn is lower than the Estonian average, but this does not apply to all city districts (in 2000 the unemployment rate in Põhja-Tallinn was higher than the Estonian average). The city district with the lowest unemployment rate was Pirita in both 2000 and 2011. In both years, the male unemployment rate was higher than the female unemployment rate in all city districts. The difference between male and female unemployment rates in 2000 was slightly bigger than in 2011.

Educational qualifications

Based on the level of education, the population of Tallinn city is much different from the Estonian average. There are also major differences between the sub-city districts. Compared to the Estonian average, Tallinn has a larger share of persons with a higher level of education. 49% of 25–64-year-olds in Tallinn have ISCED level 5 or 6 as the highest level of education. The Estonian average is 38.6% (Figure 21, p. 19). In all Tallinn's districts, the share of persons with a higher level of education is bigger than the Estonian average. The share of persons with a higher level of education is the biggest in Pirita (64%) and the smallest in Põhja-Tallinn (43.2%).

The share of persons with a low level of education (ISCED level 0, 1 or 2) among 25–64-year-olds in Tallinn (6.1%) is below the Estonian average (9.9%). The share of persons with a low level of education is the smallest in the Pirita district (2.8%) and the biggest in Põhja-Tallinn (7.8%). Thus, in all the city districts of Tallinn, the share of people with a low level of education is smaller than the Estonian average.

It should not be a surprise that people with a higher level of education are more successful on the labour market, based on statistics. This is confirmed by Figure 22 (p. 19), which shows the unemployment rate and the share of persons with a higher level of education. For example, Pirita has the highest share of persons with a higher level of education and the lowest unemployment rate. The correlation between these indicators is strong ($r = 0.829$).

Private households

In Estonia, the average size of a private household is 2.13 persons. In Tallinn, the average private household is slightly smaller – 2.04 persons. The size of private households varies significantly from district to district: it is the biggest in Pirita (2.45 persons) and the smallest in the Kesklinn district (1.84 persons) (Figure 23, p. 20).

The fact that the average size of private households in Tallinn is small indicates that the share of one-person households is probably relatively high among private households. This is confirmed by the statistics. In Estonia, the average share of one-person private households among all private households is 39.9%. In Tallinn their share is 42% (Figure 24, p. 20). This share varies greatly between Tallinn's city districts: the share of one-person private households is 49.7% in Kesklinn and only 28.4% in Pirita. In the Kesklinn district, one-person non-pensioner households hold a large share among all private households. Such households (one person, who is not a pensioner, living alone) constitute 37.1% in Kesklinn, which is 6.7 percentage points more than in the Kristiine district, which ranks second, and 17.7 percentage points more than in the Pirita district, where the share of such households is the smallest (19.4%).

The households of lone parents raising children aged under 18 constitute 6.08% of private households in Estonia and 6.48% of private households in Tallinn. In seven of the eight sub-city districts of Tallinn, the share of lone-parent households is above the Estonian average (the exception is the Kristiine district, where this share is equal to the Estonian average). But the differences between the districts are marginal: the value of this indicator ranges from 6.08% (Kristiine) to 6.77% (Põhja-Tallinn).

Conventional dwellings

Here, the main indicator is the share of conventional dwellings lacking basic amenities. It is not a surprise that the share of dwellings lacking basic amenities is much smaller in Tallinn than in Estonia on average. In Tallinn, the share of such dwellings varies a great deal from district to district. The share of conventional dwellings lacking basic amenities is the biggest in Põhja-Tallinn and Nõmme, and the smallest in Mustamäe and Lasnamäe (Figure 25, p. 21).

Conclusion

This article describes the sub-city districts of Tallinn based on the data collected as part of the Urban Audit. Almost all the data outlined in this article are directly related to the population. The eight districts of Tallinn are very different in terms of size: Lasnamäe has the biggest population, which is 6.7 times bigger than the population of Pirita, which has the smallest number of residents. However, in the Estonian context, this does not mean that Pirita has a small population. If the Pirita district were a separate administrative unit, it would be a large local government unit in the Estonian context.

Based on the indicators considered in this article, the Pirita district seems to be the most different from other city districts in Tallinn – Pirita is often at one or the other end of the district rankings. Thus, Pirita was one of the three districts where the population grew between 2000 and 2011. Pirita has the largest share of 0–19-year-old residents and the smallest share of residents aged 65 and older. Pirita is the only city district in Tallinn where the share of native-born residents decreased between 2000 and 2011. Pirita has the highest labour force participation rate, the highest employment rate and the lowest unemployment rate. The residents of Pirita have a higher level of education than the residents of Tallinn's other districts. The average size of a private household is bigger in Pirita than in the other districts. The share of one-person private households is the smallest in Pirita.

In addition, the following facts about Tallinn's sub-city districts are worth mentioning.

- In the period between the 2000 and 2011 censuses, the share of residents aged 65 and older has fallen in two sub-city districts: Pirita and Kesklinn.
- In the period between the two censuses, the share of the working-age population has increased in Estonia, in Tallinn and in most districts of Tallinn. A decrease was recorded only in the Haabersti and Mustamäe districts. The share of the working-age population is not likely to increase in the long term.
- Between 2000 and 2011, the dependency ratio decreased in Tallinn, in Harju county and in Estonia. The reason is that the number of 0–19-year-olds fell by more than 19,000 in Tallinn in that period. The decline in the dependency ratio could be considered a positive trend, but not if it has been caused by a fall in the number of children and young people.
- The value of the demographic labour pressure index has fallen below 1. Estonia (Tallinn included) is facing a completely changed labour market: now and in the future (based on population projections), there will be more people leaving the labour market due to age than there will be people entering the labour market.
- In Tallinn and its districts, the sex distribution of the population is well-balanced.
- The share of Estonian nationals in the population varies greatly in Tallinn's districts.
- The majority of foreign-born residents in Tallinn were born in a non-EU country – the biggest share of them were born in Russia. In the period 2000–2011, the share of Russian-born residents has decreased in all districts in Tallinn.
- The unemployment rate varies greatly across the districts. The distribution of residents by level of education is also quite different from district to district.

- *The average size of a private household in Tallinn is slightly below the Estonian average. In Tallinn, one-person private households hold a share that is slightly bigger than the Estonian average.*
- *The share of lone-parent households (with children aged under 18) is quite similar in all districts.*

Definitions

- *Labour force – economically active population, i.e. the employed + the unemployed*
- *Labour force participation rate – the share of the labour force in the working-age population*
- *Employment rate – the share of the employed in the working-age population*
- *Unemployment rate – the share of the unemployed in the labour force*
- *Dependency ratio – (population aged 0–19 + population aged 65+) : (number of 20–64-year-olds) x 100*
- *Demographic labour pressure index – (population aged 10–19) : (population aged 55–64)*
- *Household – private households, institutional households, the homeless*
- *Private household – a household living in a dwelling (does not include persons who at the census moment lived permanently in an institutional household)*
- *Institutional household – a household consisting of persons who live in an institution that operates 24 hours a day throughout the year and provides maintenance for persons living there, i.e. accommodation, food and, if necessary, care and treatment (e.g. substitute home, care home).*
- *Conventional dwelling – an apartment, a one-family dwelling, a separate part of a family dwelling, a unit of a terraced or semi-detached house.*
- *Conventional dwelling lacking basic amenities – a conventional dwelling lacking one or more of the following amenities: piped (running) water, bath or shower, flush toilet.*
- *Generalised levels of education according to ISCED 97:*
 - levels 0, 1 and 2 – lower secondary or less;*
 - levels 3 and 4 – lower secondary or less and vocational education; upper secondary; upper secondary and vocational education;*
 - levels 5 and 6 – higher education.*

For a more detailed description, see

<http://pub.stat.ee/px->

[web.2001/I_Databas/Population_census/PHC2011/05Households/PC_01.htm](http://pub.stat.ee/px-web.2001/I_Databas/Population_census/PHC2011/05Households/PC_01.htm)

EESTI SISEKAUBANDUS

Jaanika Tiigiste
Statistikaamet

Pärast majanduskriisi aegset müügitulu langust hakkas Eesti sisekaubanduse olukord 2010. aasta alguses paranema ning aasta kokkuvõttes oli kaubandusettevõtete müügitulu taas kasvamas. Müügitulu suurenes jätkuvalt ka 2011. ning 2012. aastal. Artikkel annab ülevaate Eesti sisekaubandusest aastail 2008–2012 ning 2013. aasta esimesel poolaastal.

Sissejuhatus

Kaubandus on nii tegutsevate ettevõtete arvu kui ka müügitulu poolest Eesti suurim majandusharu. Kui aastad 2005–2007 olid kaubandusettevõtetele edukad, siis 2008. aastal kõik muutus: seni kiirelt kasvanud müügitulu hakkas kahanema. 2009. aasta kujunes kaubandusettevõtetele kõige raskemaks: müügitulu vähenes 2008. aastaga võrreldes jooksevhindades ligi veerandi võrra ja kahanes 2005. aasta tasemeni.

2010. aasta alguses hakkas kaubanduse olukord tasapisi paranema. Kui esimeses kvartalis ettevõtete müügitulu veel vähenes võrreldes eelmise aasta sama perioodiga, siis teises kvartalis hakkas see kasvama ning aasta kokkuvõttes suurenes müügitulu 6%. Kuna hulgikaubanduse osatähtsus kaubandussektoris on suur, andsid just hulgikaubandusettevõtted valdava osa ehk veidi üle poole kogu kaubandusettevõtete müügitulu juurdekasvust.

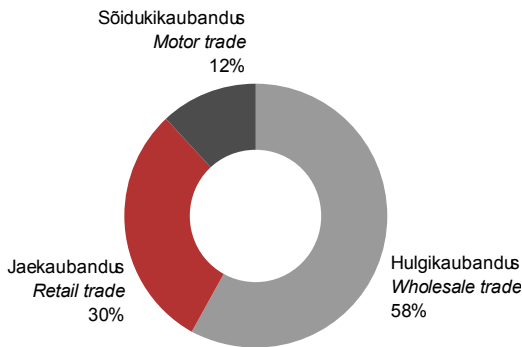
2011. aastal kaubandusettevõtete müügitulu endiselt kasvas ning müük suurenes 2010. aastaga võrreldes 16%. Ka 2012. aastal kasvas müügitulu aastataguse ajaga võrreldes, kuid aeglasemas tempos. 2012. aastal suurenes kaubandusettevõtete müügitulu eelmise aastaga võrreldes kümnendiku võrra.

Artiklis käsitletakse lähemalt sõidukikaubandus-, jaekaubandus- ja hulgikaubandusettevõtete majandusnäitajaid aastail 2008–2013, keskendudes peamiselt 2012. aastale.

Kaubandusettevõtete majandusnäitajad

2012. aastal oli veidi üle viiendiku kõigist ettevõtetest kaubandusettevõtted ja nende osa ettevõtete müügitulus oli ligi 40%. 2012. aastal tegutses kaubanduses 12 656 ettevõtet – 745 võrra rohkem kui 2011. aastal – ning seal töötas kokku 79 365 inimest ehk iga viies ettevõtluses hõivatu (tabel 1).

Kaubandusettevõtete müügitulu oli 2012. aastal 17,5 miljardit eurot, mis oli kümnendiku võrra suurem kui 2011. aastal. Müügitulu jaotus 2012. aastal järgmiselt: suurima osa ehk 58% moodustas hulgikaubandusettevõtete müügitulu, 30% jaekaubandusettevõtete ning 12% sõidukikaubandusettevõtete (mootorsõidukite ja mootorrattaste hulgi- ja jaemüügi ning remondiga tegelevad ettevõtted) müügitulu (joonis 1).

Joonis 1. Kaubandusettevõtete müügitulu, 2012*Figure 1. Turnover of trade enterprises, 2012*

2012. aastal suurenes kaubandusettevõtete kogukasum 2011. aastaga võrreldes 8%. Kasum suurenes nii hulgi- kui ka jaekaubandusettevõtetes, sõidukikaubandusettevõtete kasum aga vähenes, seda peamiselt eelnenud aasta väga kõrge võrdlusbaasi tõttu. Kaubandusettevõtete kulud suurenesid 2011. aastaga võrreldes 10%, sealhulgas tööjõukulud samuti 10%.

Ka investeeringud suurenesid aastataguse ajaga võrreldes. Kaubandusettevõtted investeerisid 2012. aastal põhivarasse 237 miljonit eurot ehk 36% enam kui aasta varem (tabel 1). Peamiselt investeeriti masinatesse ja seadmetesse, vastavad kapitalimahutused moodustasid 45% kõigist investeeringutest.

Tabel 1. Kaubandusettevõtete majandusnäitajad, 2008–2012*Table 1. Economic indicators of trade enterprises, 2008–2012*

Näitaja	2008	2009	2010	2011	2012	Indicator
Ettevõtete arv	12 396	12 148	12 451	11 911	12 656	Number of enterprises
Keskmine tööga hõivatud isikute arv	95 277	87 008	80 044	77 129	79 365	Average number of persons employed
Müügitulu, miljonit eurot	16 815	12 907	13 702	15 880	17 461	Turnover, million euros
Kulud kokku, miljonit eurot	16 267	12 786	13 386	15 350	16 888	Total costs, million euros
Tööjõukulud, miljonit eurot	1 104	940	845	862	951	Personnel expenses, million euros
Kogukasum, miljonit eurot	548	121	315	530	573	Total profit, million euros
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse (k.a kapitalirent), miljonit eurot	431	169	147	175	237	Investments in tangible fixed assets (incl. financial leasing), million euros
Kaubavarude müügiaeg, päeva	46	50	44	38	39	Selling time of goods inventories, days
Kaubanduslik juurdehindlus, %	19	18	18	17	17	Trade margin, %

Kaubandusettevõtete kaubanduslik marginaal ehk juurdehindlus oli 2012. aastal 17% ehk sama suur kui 2011. aastal ning kaubavarude müügiaeg 39 päeva ehk ühe päeva võrra pikem kui 2011. aastal (tabel 1). Kõige väiksema juurdehindlusega (6%) tegutsesid mootorikütuse jaemüügi ettevõtted. Ka kaubavarude müügiaeg oli selle tegevusala ettevõtetel oluliselt lühem kui teistel

tegevusaladel – 2012. aastal kaheksa päeva. Kõige suurema juurdehindlusega (79%) müüdi tekstiiltooteid, rõivaid ja jalatseid, kuid tegemist on kaubaga, mille kaubavarude müügiaeg on teiste kaubagruppidega võrreldes oluliselt pikem. Neid kaupu müüvate kaupluste keskmine kaubavarude müügiaeg oli 2012. aastal 96 päeva.

Sõidukikaubandusettevõtted

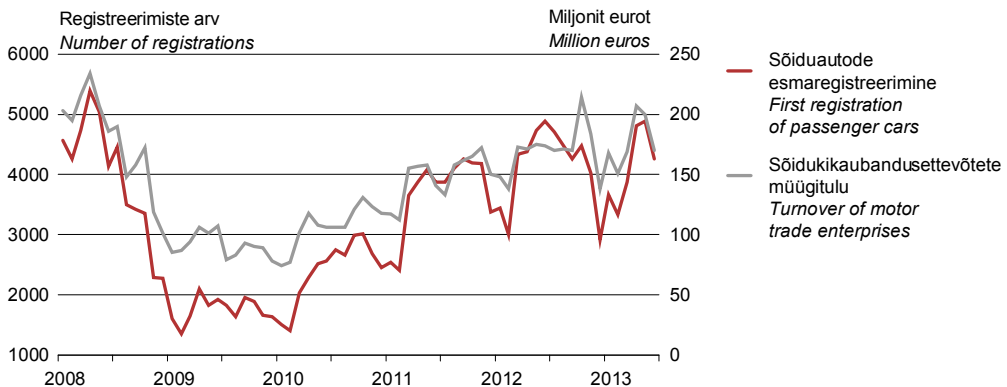
Aastad 2008 ning 2009 olid sõidukikaubandusettevõtetele rasked. 2008. aastal vähenes nende müügitulu jooksevhindades aastases võrdluses ligi viiendiku ning 2009. aastal peaaegu poole võrra (joonis 2).

2010. aasta märtsis hakkas sõidukikaubandusettevõtete müügitulu pärast kaheaastast vähenemist taas kasvama ning suurenes aasta kokkuvõttes peaaegu viiendiku võrra. 2010. aasta alguses hakati taas ka mootorsõidukeid rohkem esmarestreerima ning 2009. aastaga võrreldes registreeriti ligi 8000 sõiduautot enam. 2011. aastal kasvas sõidukikaubandusettevõtete müügitulu veelgi kiiremini ning müük suurenes eelmise aastaga võrreldes ligi 40%. Autosid registreeriti üle 15 000 enam kui 2010. aastal. 2012. aastal aga sõidukikaubandusettevõtete müügitulu kasv aeglustus: müügitulu suurenes aastases võrdluses 14%. Kasvu aeglustumine tulenes osaliselt 2011. aasta kõrgemast võrdlusbaasist.

2013. aasta esimesel poolaastal kasvas sõidukikaubandusettevõtete müügitulu üha aeglasemalt. Kui 2012. aasta esimesel poolaastal suurenes nende ettevõtete müügitulu eelmise aasta sama perioodiga võrreldes peaaegu 17% ning teisel poolaastal 11%, siis 2013. aasta esimesel poolaastal oli kasv 9%. Põhjuseks, miks müügitulu kasvas tagasihoidlikumalt, oli see, et automüük ei suurenenud. 2013. aasta esimesel poolaastal registreeriti sama palju autosid kui eelmise aasta samal perioodil.

Joonis 2. Sõidukikaubandusettevõtete müügitulu ning sõiduautode esmarestreerimine kuude järgi, jaanuar 2008 – juuni 2013

Figure 2. The turnover of motor trade enterprises and the first registration of passenger cars by months, January 2008 – June 2013

Allikad: Statistikaamet, Maanteeamet
Sources: Statistics Estonia, Estonian Road Administration

Aastatel 2008 ja 2009 vähenes ka mootorikütuse jaemüügi ettevõtete müügitulu: 2008. aastal püsivhindades 2% ning 2009. aastal viiendiku võrra.

2010. aasta teises pooles hakkasid müügimahud küll kasvama, kuid aasta kokkuvõttes müügimaht ei suurenenud. Müügitulu vähenes aastases võrdluses 2% ning sellele avaldasid mõju kõrged kütusehinnad: mootorikütus oli 2010. aastal ligi viiendiku võrra kallim kui aasta varem. 2011. aasta kokkuvõttes oli mootorikütuse jaemüügi ettevõtete müügitulu taas kasvama hakanud ning müük oli suurenenud 2010. aastaga võrreldes 3%. 2012. aastal kasvas nende

ettevõtete müügitulu üha kiiremini ning müük suurenes aastases võrdluses ligi viiendiku võrra. Osaliselt oli see tingitud sellest, et mootorikütuse hinnatõus pidurdus.

2013. aasta esimesel poolaastal mootorikütuse jaemüügi ettevõtete müügitulu enam nii kiiresti ei kasvanud hoolimata sellest, et kütuse hinnad olid odavamad kui aasta varem samal ajal. Ettevõtete müügitulu kasvas eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 7% (2012. aasta esimesel poolaastal oli kasv 20%, teisel poolaastal 18%). Mootorikütuse jaemüügi ettevõtete tagasihoidlikumale müügitulu kasvule 2013. aasta esimesel poolaastal avaldas mõju eelmise aasta kõrge võrdlusbaas.

Hulgikaubandusettevõtted

Ka hulgikaubandusettevõtete müügitulu aastatel 2008 ja 2009 vähenes: 2008. aastal jooksevhindades aastases võrdluses 6%, järgmisel, 2009. aastal 20%.

2010. aasta teisel poolaastal hakkas hulgikaubandusettevõtete müügitulu kasvama ning aasta kokkuvõttes suurenes see 2009. aastaga võrreldes 6%. 2011. aastal müügitulu kasv kiirenes ning aastases võrdluses suurenes müük 15%. Järgmisel, 2012. aastal hulgikaubandusettevõtete müügitulu jätkuvalt suurenes, kuid pisut aeglasemas tempos kui aasta varem: 2011. aastaga võrreldes 9%. Müük suurenes kõigil tegevusaladel, kõige rohkem – 64% – põllumajandustoorme ja elusloomade hulgimüügi tegelevates ettevõtetes. Selle tegevusala ettevõtete müügitulu kasv hulgikaubandusettevõtete müügitulu oluliselt ei mõjuta, sest tegevusala osatähtsus on väga väike – 2012. aastal oli see 2% (tabel 2). Suurematest tegevusalade rühmadest kasvas 16% kodutarvete hulgimüügi tegelevate ettevõtete müügitulu, mis moodustas 13% hulgikaubandusettevõtete müügitulust. Toidukaupu, jooke ja tubakatooteid müüvate hulgikaubandusettevõtete müügitulu, mis moodustas hulgikaubandusettevõtete müügitulust 15%, suurenes aastaga 2%. Muu spetsialiseeritud hulgimüügi, mis hõlmab näiteks tahke, vedel- ja gaasikütuse, ehitusmaterjalide, rauakaupade ja keemiatoodete hulgimüüki, tegelevate ettevõtete müügitulu suurenes 1% võrra. Selle tegevusala müügitulu moodustas hulgikaubandusettevõtete müügitulust ligi poole.

Tabel 2. Hulgikaubandusettevõtete müügitulu ja selle jaotus tegevusala järgi, 2012

Table 2. Turnover of wholesale trade enterprises and its distribution by economic activity, 2012

Tegevusala	Müügitulu, miljonit eurot <i>Turnover, million euros</i>	Osatähtsus, % <i>Share, %</i>	<i>Economic activity</i>
Hulgikaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	9 697,8	100,0	<i>Wholesale trade, except for motor vehicles and motorcycles</i>
hulgimüük vahendustasu või lepingu alusel	489,0	5,0	<i>wholesale on a fee or contract basis</i>
põllumajandustoorme ja elusloomade hulgimüük	205,1	2,1	<i>wholesale of agricultural raw materials and live animals</i>
toidukaupade, jookide ja tubakatoodete hulgimüük	1 442,6	14,9	<i>wholesale of food, beverages and tobacco</i>
kodutarvete hulgimüük	1 271,8	13,1	<i>wholesale of household goods</i>
info- ja sidetehnika hulgimüük	366,6	3,8	<i>wholesale of information and communication equipment</i>
muude masinate, seadmete ja lisaseadmete hulgimüük	1 054,9	10,9	<i>wholesale of machinery, equipment and supplies</i>
muu spetsialiseeritud hulgimüük	4 540,0	46,8	<i>other specialised wholesale</i>
spetsialiseerimata hulgikaubandus	327,8	3,4	<i>non-specialised wholesale trade</i>

2013. aasta esimesel poolaastal kasvas hulgikaubandusettevõtete müügitulu veelgi kiiremini – eelmise aasta sama perioodiga võrreldes veerandi võrra (2012. aasta esimesel poolaastal oli kasv 13% ning teisel poolaastal 6%).

Jaekaubandusettevõtted

Sarnaselt sõidukikaubandus- ja hulgikaubandusettevõtetega vähenes ka jaekaubandusettevõtete müügitulu 2008. ja 2009. aastal: 2008. aastal püsivhindades aastases võrdluses 4% ning 2009. aastal ligi viiendiku võrra (joonis 3). Ka teiste Balti riikide, Leedu ja Läti jaekaubandusettevõtetele oli 2009. aasta väga raske. Leedus vähenes jaekaubandusettevõtete müügitulu 2009. aastal eelmise aastaga võrreldes 21%, Lätis 26% (Läti Statistika Keskbüroo ja Leedu Statistikaameti andmed).

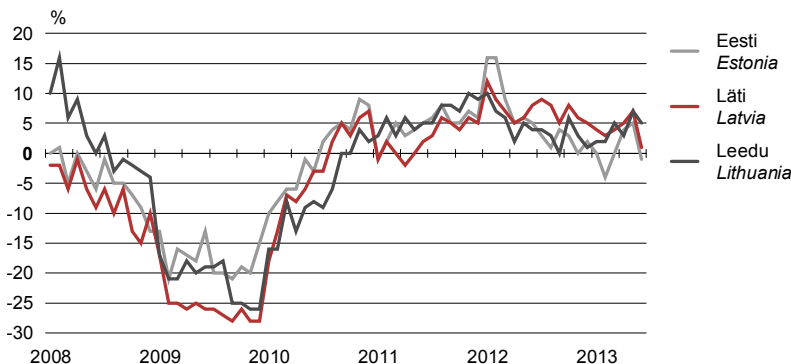
2010. aasta alguses müügitulu kahanemine kõigis Balti riikides aeglustus. Eesti jaekaubandusettevõtete müügitulu hakkas 2010. aasta juulis pärast ligi kaks ja pool aastat kestnud kahanemist taas suurenema, kuid aasta kokkuvõttes siiski kasvu ei saavutatud. Jaekaubandusettevõtete müügitulu jäi 2010. aastal 2009. aasta tasemele. Lätis oli pöördpunktiks 2010. aasta august, Leedus aga 2010. aasta november, mil sealsete jaekaubandusettevõtete müügitulu hakkas pärast pikka aega kestnud kahanemist taas kasvama. Lätis, sarnaselt Eestiga, vähenes müügitulu kokku kahe ja poole, Leedus kahe aasta jooksul. 2010. aasta kokkuvõttes vähenes Läti jaekaubandusettevõtete müügitulu eelnenud aastaga võrreldes 2%, Leedus 7%.

2011. aasta kokkuvõttes kõigis Balti riikides jaekaubandusettevõtete müügitulu kasvas. 2010. aastaga võrreldes suurenes see Leedus 6%, Eestis 5% ning Lätis 3%. 2012. aasta esimesel poolaastal kiirenes müügitulu kasv nii Eesti kui ka Läti jaekaubandusettevõtetes, Leedus aga kasv mõnevõrra aeglustus. 2012. aasta teisel poolaastal Leedu jaekaubandusettevõtete müügitulu kasv jätkuvalt aeglustus, sama toimus ka Eestis. Läti jaekaubandusettevõtete müügitulu aga stabiilselt kasvas. 2012. aasta kokkuvõttes suurenes jaekaubandusettevõtete müügitulu Lätis 7%, Eestis 6% ning Leedus 4%.

2013. aasta esimesel poolaastal nii Eesti kui ka Leedu jaekaubandusettevõtete müügitulu kasv enam ei aeglustunud ning müük kasvas stabiilselt, Lätis müügitulu kasv aga mõnevõrra aeglustus.

Joonis 3. Balti riikide jaekaubandusettevõtete müügitulu muutus püsivhindades kuude järgi, jaanuar 2008 – juuni 2013 (eelmise aasta sama kuu = 100)

Figure 3. Change in the turnover of retail trade enterprises of the Baltic states at constant prices by month, January 2008 – June 2013 (the corresponding month of the previous year = 100)

Allikad: Statistikaamet, Läti Statistika Keskbüroo, Leedu Statistikaamet
Sources: Statistics Estonia, Central Statistical Bureau of Latvia, Statistics Lithuania

Kokkuvõte

2008. aastal asendus kaubandusettevõtete müügitulu kiire kasv kahanemisega ning 2009. aastal oli Eesti sisekaubandus suures languses. 2010. aasta alguses hakkas kaubandussektori olukord paranema ning aasta kokkuvõttes oli kaubandusettevõtete müügitulu taas kasvanud. Ka 2011. ning 2012. aastal kaubandusettevõtete müügitulu suurenes, 2012. aastal küll mõnevõrra aeglasemas tempos kui aasta varem.

2013. aasta esimesel poolaastal hakkas kaubandusettevõtete müügitulu kiiremini kasvama. Kui 2012. aasta teisel poolaastal suurenes müügitulu jooksevhindades eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 7%, siis 2013. aasta esimesel poolaastal oli kasv 16%. Kaubandusettevõtete müügitulu hakkas kiiremini kasvama tänu hulgikaubandusettevõtete tegevusele. Viimased andsid kaubandusettevõtete müügitulu juurdekasvust ligi 90%.

Eesti Konjunkturiinstituudi koostatav tarbijate kindlustunde indikaator oli 2013. aasta esimesel poolaastal aastataguse ajaga võrreldes oluliselt kõrgem. Kaubanduse kindlustunde indikaator jäi aga aastatagusega võrreldes mõnevõrra madalamaks. Nõrgaks hindasid kaupmehed müügimahtusid viimasel kolmel kuul, kuid tuleviku suhtes oldi veidi optimistlikum kui aasta varem.

Allikad Sources

Eesti Konjunkturiinstituut. Konjunkturibaromeetrid Eesti majandussektorite lõikes. Kaubandusbaromeeter. Tarbijabaromeeter. (2013). [www] <http://www.ki.ee/baromeetrid/index.html> (29.11.2013).

Leedu Statistikaameti andmebaas. (2013). [e-andmebaas] Domestic Trade. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectTable/omrade0.asp?SubjectCode=S4&PLanguage=1&ShowNews=OFF> (29.11.2013).

Läti Statistika keskbüroo andmebaas. (2013). [e-andmebaas] Trade and services. <http://www.csb.gov.lv/en/dati/statistics-database-30501.html-0> (29.11.2013).

Maanteeamet. Infolehed kuude kaupa. (2013). [www] <http://www.mnt.ee/index.php?id=10797> (29.11.2013).

Statistikaameti andmebaas. (2013). [e-andmebaas] Ettevõtete majandusnäitajad. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Majandus/databasetree.asp> (29.11.2013).

Statistikaameti andmebaas. (2013). [e-andmebaas] Sisekaubandus. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Majandus/databasetree.asp> (29.11.2013).

INTERNAL TRADE IN ESTONIA

Jaanika Tiigiste
Statistics Estonia

After the decline in turnover during the recession, Estonian internal trade started to recover at the beginning of 2010, and in terms of the whole year the turnover of trade enterprises started to increase once again. The growth in turnover continued also in 2011 and 2012. The article presents an overview of internal trade in Estonia in 2008–2012 and in the first half of 2013.

Introduction

Trade is the largest economic sector in Estonia with respect to both the number of active enterprises and turnover. While the years 2005–2007 were successful for trade enterprises, then in 2008 everything changed: the former rapid growth was replaced by a decline. The year 2009 proved to be the most difficult for trade enterprises: turnover decreased almost by one-quarter at current prices compared to 2008, and fell to the level of 2005.

At the beginning of 2010, the situation in the trade sector started to slowly recover. While in the 1st quarter the turnover of trade enterprises still decreased compared to the same period of the previous year, then in the 2nd quarter the turnover started to grow and in summary of the year it attained a 6% growth. Since wholesale trade has a large share in the trade sector, wholesale enterprises accounted for slightly more than one-half of the total increase of the turnover of trade enterprises.

In 2011, the turnover of trade enterprises continued to grow and sales increased 16% compared to 2010. Turnover increased also in 2012, compared with the previous year, but at a slower pace. In 2012, the turnover of trade enterprises increased by one-tenth in comparison with the previous year.

The article discusses the economic indicators of motor trade, retail trade and wholesale trade enterprises in 2008–2013, focusing mainly on the year 2012.

Economic indicators of trade enterprises

In 2012, slightly over one-fifth of all enterprises operated in trade and their share in the turnover of all enterprises accounted for about 40%. There were 12,656 enterprises operating in trade in 2012 – 745 enterprises more than in 2011 – and 79,365 persons were employed in trade enterprises, i.e. every fifth person employed in business (Table 1, p. 34).

The turnover of trade enterprises totalled 17.5 billion euros in 2012, which was one-tenth more than in 2011. The turnover of these enterprises was distributed in 2012 as follows: the turnover of wholesale trade enterprises accounted for the largest share (58%), the turnover of retail trade enterprises made up 30% and the turnover of motor trade enterprises (enterprises engaged in the wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycles) accounted for 12% (Figure 1, p. 34).

In 2012, the total profit of trade enterprises increased 8% in comparison with 2011. The profit increased both in wholesale and retail trade enterprises, whereas in motor trade enterprises the profit decreased mainly because of the very high profit figures of the previous year. Compared to 2011, the costs of trade enterprises increased 10%, including a 10% increase of personnel expenses.

Also investments increased compared with the previous year. In 2012, trade enterprises invested 237 million euros in fixed assets – 36% more than a year earlier (Table 1, p. 34). Investments were mainly made in equipment and machinery, and accounted for 45% of total investments.

The trade margin or the mark-up of trade enterprises was 17% in 2012, i.e. the same as in 2011, and the selling time of goods was 39 days, which was one day longer than in 2011 (Table 1, p. 34). The smallest mark-up (6%) was in enterprises whose main activity is the retail sale of automotive fuel. The selling time of goods was also significantly shorter in this economic activity than in other activities: 8 days in 2012. The biggest mark-up (79%) was in stores selling textiles, clothes and footwear, but it is a commodity in the case of which the selling time of goods is significantly longer compared to other commodity groups. The selling time of goods of these stores was 96 days in 2012.

Motor trade enterprises

The years 2008 and 2009 were difficult for motor trade enterprises. In 2008, their turnover at current prices decreased almost by one-fifth compared to the previous year and in 2009 almost by one-half (Figure 2, p. 35).

In March 2010, after a 2-year decrease, the turnover of motor trade enterprises started to grow again and increased almost by one-fifth over the course of the whole year in comparison with the previous year. Also the first registration of motor vehicles started to pick up at the beginning of 2010, and almost 8,000 passenger cars more were registered in comparison with 2009. In 2011, the turnover of motor trade enterprises grew even faster and sales increased almost 40% compared to the previous year. In comparison with 2010, over 15,000 motor vehicles more were registered. In 2012, however, the growth in the turnover of motor trade enterprises decelerated: the turnover increased 14% compared to the previous year. The deceleration of growth was partly influenced by the higher reference base of the previous year.

In the first half of 2013, the turnover of motor trade enterprises grew slower and slower. While in first half of 2012 the turnover of these enterprises increased almost 17% compared with the same period of the previous year and in the second half of the year – 11%, then in the first half of 2013 the growth was 9%. The reason why turnover grew more modestly was that motor vehicle sales did not increase. In the first half of 2013, the same number of passenger cars was registered as in the same period of the previous year.

In 2008 and 2009, there was also a decrease in the turnover of enterprises operating in the retail sale of automotive fuel: in 2008, by 2% at constant prices, and in 2009 – by one-fifth.

In the second half of 2010, sales volumes started to grow, but in terms of the whole year, turnover did not increase. Turnover decreased 2% compared with the previous year and it was influenced by high fuel prices: in 2010, automotive fuel cost almost one-fifth more than in the previous year. Over the course of 2011, the turnover of enterprises operating in the retail sale of automotive fuel had started to rise again and sales had increased 3% compared with 2010. In 2012, the turnover of these enterprises started grow faster, and the sales increased almost by one-fifth in comparison with the previous year. It was partly influenced by the slowdown in the price increase of automotive fuels.

In the first half of 2013, the turnover of enterprises operating in the retail sale of automotive fuel did not grow as fast anymore, in spite of the fuel prices being cheaper than at the same time a year ago. The turnover of these enterprises increased 7% compared with the same period of the previous year (in the first half of 2012, the growth was 20%, and in second half of the year – 18%). The modest increase in the turnover of enterprises operating in the retail sale of automotive fuel was, in the first half of 2013, influenced by the high reference base of the previous year.

Wholesale trade enterprises

The turnover of wholesale trade enterprises was also in decline in 2008 and 2009: compared to the previous year, there was a decrease of 6% at current prices in 2008, and in 2009 – 20%.

In the second half of 2010, the turnover of wholesale trade enterprises started to increase, and over the course of the year, turnover increased 6% compared with 2009. In 2011, the turnover growth accelerated and sales increased 15% compared to the previous year. In the next year, 2012, the turnover of wholesale trade enterprises continued to grow, but at a slightly slower pace than the year before. Compared with 2011, turnover increased by 9%. Sales increased in all economic activities, the most (64%) in enterprises engaged in the wholesale of agricultural raw materials and live animals. The turnover increase in these enterprises does not significantly influence the turnover of wholesale trade enterprises, because the share of this economic activity is very small – 2% in 2012 (Table 2, p. 36). Among larger groups of economic activities, the turnover of enterprises selling household goods increased by 16%, which accounted for 13 % of the turnover of wholesale trade enterprises. The turnover of wholesale trade enterprises selling food products, beverages and tobacco, which made up 15% of the turnover of wholesale trade enterprises, increased 2% compared to the previous year. The turnover of enterprises operating in other specialised wholesale (including, for example, the wholesale of solid, liquid and gaseous fuels, the wholesale of construction materials, hardware and chemical products) increased 1%. The turnover of this economic activity accounted for about one-half of the turnover of wholesale trade enterprises.

In the first half of 2013, the turnover of wholesale trade enterprises grew even faster: by one-quarter compared to the same period of the previous year (in the first half of 2012, the growth was 13%, and in second half of the year – 6%).

Retail trade enterprises

Similarly to the turnover of motor- and wholesale trade enterprises, that of retail trade enterprises was also in decline in 2008 and 2009: decreasing 4% at constant prices in 2008 compared to the previous year, and in 2009 – almost by one-fifth (Figure 3, p. 37). 2009 was a very difficult year also for the retail trade enterprises of other Baltic states – Lithuania and Latvia. The turnover of Lithuanian retail trade enterprises decreased 21% in 2009 compared to 2008, in Latvia, the respective indicator was 26% (according to the Central Statistical Bureau of Latvia, and Statistics Lithuania).

At the beginning of 2010, the decline of turnover started to slow down in all Baltic states. In July 2010, after being in decline for two and a half years, the turnover of Estonian retail trade enterprises started to pick up again, but over the course of the year, growth was not achieved. In 2010, the turnover of retail trade enterprises stayed at the same level as in 2009. For Latvia, the turning point was August 2010 and for Lithuania – November 2010, when the turnover of local retail trade enterprises started to increase again after a long-term decline. In Latvia, similarly to Estonia, the decline in turnover lasted for two and a half years, in Lithuania – for two years. Over the course of 2010, the turnover of Latvian retail trade enterprises decreased 2% compared to the previous year, in Lithuania – 7%.

Over the course of the year 2011, the turnover of retail trade enterprises grew in all three Baltic states. Compared with 2010, the turnover increased 6% in Lithuania, 5% in Estonia and 3% in Latvia. In the first half of 2012, turnover growth accelerated both in Estonian and in Latvian retail trade enterprises, while in Lithuania the growth decelerated somewhat. In the second half of 2012, the turnover growth of Lithuanian retail trade enterprises continued to decelerate, and the same happened in Estonia as well. In Latvia, retail trade enterprises showed steady growth. Over the course of 2012, the turnover of retail trade enterprises increased 7% in Latvia, 6% in Estonia and 4% in Lithuania.

In the first half of 2013, the turnover growth of retail trade enterprises stopped decelerating both in Estonia and Latvia, and sales were growing steadily, whereas in Latvia the turnover growth decelerated slightly.

Conclusion

In 2008, the rapid turnover growth of trade enterprises was replaced by a decrease, and in 2009, Estonian internal trade was in a serious decline. At the beginning of 2010, the situation in the trade sector started to pick up, and over the course of the year, the turnover of trade enterprises had increased again. Both in 2011 and 2012, turnover continued to grow in these enterprises; in 2012, however, at a slightly slower pace than a year ago.

In the first half of 2013, the turnover of trade enterprises started to grow faster. While in the second half of 2012, turnover increased 7% at current prices compared to the same period of the previous year, then in the first half of 2013 there was a growth of 16%. The turnover of trade enterprises started to grow faster due to wholesale trade enterprises, which accounted for almost 90% of the total increase in the turnover of trade enterprises.

The consumer confidence indicator published by the Estonian Institute of Economic Research was significantly higher in the first half of 2013 compared to last year. However, the trade confidence indicator was somewhat lower than in the previous year. Traders considered the sales volumes of the last three months to be low, but were slightly more optimistic about the future than last year.

MIS ISELOOMUSTAB KESKMIST TÖÖVÕIMETUSPENSIONÄRI?

Marianne Leppik
Statistikaamet

Töövõimetusel on tegemist olulise sotsiaalse riskiga: inimese sissetulek kas väheneb või kaob hoopis. Töövõimetuspension pakub asendussissetulekut inimestele, kes ei ole haiguse või vigastuse tõttu võimelised tööga elatist teenima või kelle töövõime on oluliselt vähenenud. Eestis on sarnaselt paljude teiste Euroopa riikidega kulutused töövõimetuspensionidele suurenenud ning töövõimetuspensionäride osatähtsus rahvastikus kasvanud. Regulaarne statistika ütleb paraku aga üsna vähe selle kohta, milline on keskmine töövõimetus-pensionär. Selle täpsemaks teadasaamiseks on vaja kaasata lisanäitajaid.

Töövõimetus seaduslik raamistik

Üldtuntud definitsiooni kohaselt mõistetakse töövõimetusel all isiku vähenenud võimet endale tööga elatist teenida. Oluline on eristada ajutist ning püsivat töövõimetusel. Esimese korral on tegemist töötaja ajutise võimetusel teha tööd haigestumise, vigastumise või haige pereliikme põetamise tõttu. Ajutise töövõimetusel hüvitamist reguleerib ravikindlustuse seadus. Selles artiklis keskendutakse püsivale töövõimetusel. Riikliku pensionikindlustuse seaduse (RPKS) kohaselt on püsivalt töövõimetusel isik, kes on haiguse või vigastuse tõttu võimetusel sissetulekut teenima ning kelle töövõimetusel põhjused on loetletud RPKS-is § 10: töövigastus, kutsehaigus, üldhaigestumus, teenistuskohustuste täitmisel saadud vigastus või haigus jne. Seaduse järgi jaotub püsiv töövõimetus kaheks, osaliseks ning täielikuks. Täielikult töövõimetusel on isik, kellel esineb haigusest või vigastusest põhjustatud tugevasti väljendunud funktsioonihäire, mille tõttu ta ei ole võimeline tööga elatist teenima. Osaliselt töövõimetusel on isik, kes on küll võimeline tööga elatist teenima, kuid kes haigusest või vigastusest põhjustatud funktsioonihäire tõttu ei ole võimeline tegema talle sobivat tööd töötaja üldisele riiklikule normile vastavas mahus (Riikliku ... 2001).

Euroopa riikidel on üsna sarnane töövõimetusel hüvitamise kord. Hollandis näiteks on töövõimetuspension üheks sissetuleku toetamise programmi osaks. Riik tagab sissetuleku asenduseks mõeldud hüvitise töötajatele, kes on nooremad kui 65-aastased ning kes on olnud (osaliselt) töövõimetusel üle kahe aasta (Sickness ... 2007). Soomes on isikul õigus töövõimetuspensionile, kui ta töövõime on olnud pärsitud haiguse või vigastuse tõttu vähemalt aasta. Töövõimetuspensionil väljamaksmine algab juhul, kui isiku töövõimetus on vähemalt 60% ning isiku tervis vaatamata rehabiliteerimisele ei taastu (Työeläke.fi 2013). Ka Norras tekib õigus töövõimetuspensionile pärast vigastusest või haigusest tingitud töövõime vähenemist (Statens ... 2013). Lätis makstakse isikule töövõimetuspensionil paljuski samadel alustel: inimene peab olema tunnustatud töövõimetusel ning vigastuse või haiguse periood peab kestma vähemalt 36 kuud (VSAA 2013). Leedus on töövõimetuspension ning töövõimetusel määramine vägagi sarnane Eestiga: kui töövõimetus on kuni 40%, siis õigust pensionile ei ole (ehk seaduse silmis saab inimene töötamisega hakkama) (SoDra 2013). Eestis sätestab töövõimetuspensionil määramise alused ja korra sotsiaalministri 2008. aasta määrus „Püsiva töövõimetusel, selle tekkimise aja, põhjuse ja kestuse tuvastamise tingimused ja kord ning töövõimetusel põhjuste loetelu“ (jõustunud 2009). Määruse kehtestamise aluseks on eespool mainitud „Riikliku pensionikindlustuse seadus“. Määrus reguleerib püsiva töövõimetusel, selle tekkimise aja, põhjuse ja kestuse tuvastamist püsiva töövõimetusel ekspertisiga. Viimast võivad taotleda isikud vanuses 16 aastat kuni riikliku pensionikindlustuse seaduses sätestatud vanuspensioniniiga. Ekspertiisitaotlus esitatakse Sotsiaalkindlustusametile, kes kaasab vastava ekspertarsti. Püsiva töövõimetusel ekspertis tehakse dokumentide alusel, inimene ekspertisil tegijaga kohtuma ei pea. Õigusliku aluse töövõimetuspensionil taotlemiseks annab ekspertisil tulemusena määratud püsiv töövõimetus ulatusega 40–100%.

Töövõimetuspension on üks riikliku pensioni liikidest. Tuvastatud töövõimetusel kõrgel on pensioni taotlemise aluseks ka pensionistaaž (v.a vanuses 16–24). Töövõimetusel või kutsehaiguse tagajärjel tekkinud püsiva töövõimetusel puhul määratakse töövõimetuspension staažinõuet esitamata. Püsivalt töövõimetusel tunnistatule määratakse töövõimetuspension kogu töövõimetusel ajaks, kuid mitte kauemaks kui vanaduspensioniajaks jõudmiseni.

Töövõimetus arvudes

Euroopa Liidu riikide seas oli 2012. aasta 1. jaanuari andmetel kõige suurema töövõimetusel osatähtsusega Horvaatia, kus töövõimetusel oli 7% kogurahvastikust. 6%-ga järgnesid Eesti, Leedu, Island ning Norra. Eurostati andmetel on perioodil 2007–2012 töövõimetuspensionäride arv kasvanud Balti riikides, samuti Belgias, Austrias ning Islandil. Seevastu Ungaris, Hollandis, Poolas, Rumeenias, Rootsis ning Norras on nende arv vähenenud.

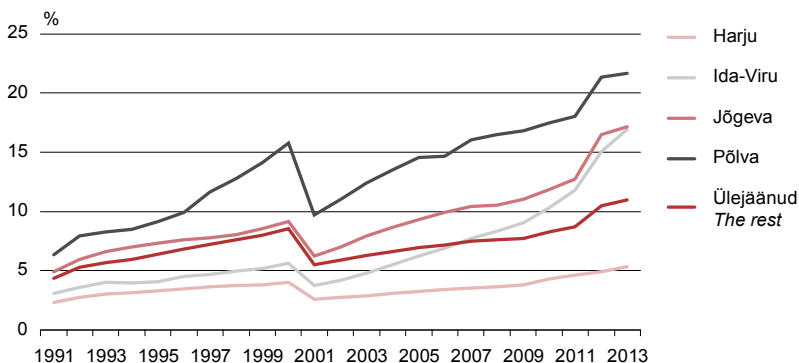
Kui 2012. aasta jooksul lisandus Eestis 4325 töövõimetuspensionäri, siis 2013. aastal töövõimetusel arv mõnevõrra vähenes. Nimelt on Sotsiaalkindlustusametil andmetel 1. jaanuari 2014 seisuga Eestis arvel 94 325 töövõimetuspensionäri, mis on 93 inimese võrra vähem kui aasta varem.

Töövõimetusel moodustavad ligikaudu 7% Eesti kogurahvastikust ning 10% tööealistest (15–74 aastased). Taasiseseisvumise järgsel kahel kümnendil on töövõimetusel arv enam-vähem kahekordistunud, enim lisandus neid kriisiaastatel.

Huvitav on jälgida töövõimetusel osatähtsuse muutust maakonniti. Joonisel 1 on esitatud töövõimetusel osatähtsusel maakondade tööealises rahvastikus. Suurima töövõimetusel osatähtsusega torkab silma Põlva maakond, kus 2013. aasta 1. jaanuari seisuga moodustasid töövõimetusel 22% tööealisest rahvastikust. Suur on töövõimetusel osatähtsusel ka Ida-Viru ja Jõgeva maakonnas (17%), samuti Valgamaal (16%). Väikseima töövõimetusel osatähtsusega paistab silma Harju maakond, sealhulgas Tallinn.

Joonis 1. Töövõimetusel osatähtsusel tööealises rahvastikusel maakonna järgi, 1991–2013

Figure 1. Share of persons incapacitated for work among working-age population by county, 1991–2013

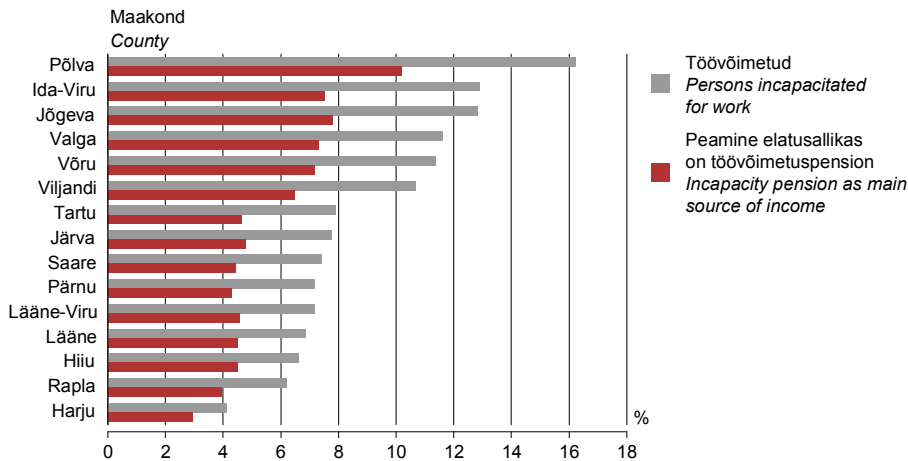

Joonisel tuleb hästi esile majanduskriisi mõju. Esimese, nn Vene kriisist (1997–1999) tingitud majanduslanguse põhi saabus 1999. aastal ning töötuse määr saavutas maksimumi 2000. aastal. Samal aastal toimusid ka muutused töövõimetusel pensionide süsteemis: varasem invaliidsuspension asendati töövõimetusel pensioniga ning vanaduspensionieas inimesele töövõime kaotuse protsenti enam ei määratud. Seda muutust kajastab joonisel töövõimetusel pensionäride osatähtsuse vähenemine. Huvitav on jälgida ka seda, millistes maakondades on töövõimetusel suhteliselt kõige rohkem ning millistes on enim inimesi, kellele on töövõimetusel pension peamiseks elatusallikaks. Joonisel 2 on näha, et maakondades, kus on enim töövõimetusel, on ka neid inimesi, kellele töövõimetusel pension on peamiseks elatusallikaks, kõige rohkem. Osaliselt on see

loogiline – töövõimetu saab töövõimetuspensionini ning see on tema asendussissetulekuks. Samas tuleb arvesse võtta ka seda, et oletatavasti kasutatakse töövõimetuspensionini tihti peale sotsiaaltoetuse asendajana, seda iseäranis piirkondades, kus tööpuudus on suurem.

Joonis 2. Töövõimetute ja nende, kellele töövõimetuspension on peamiseks elatusallikaks, osatähtsus kogurahvastikus, 2012

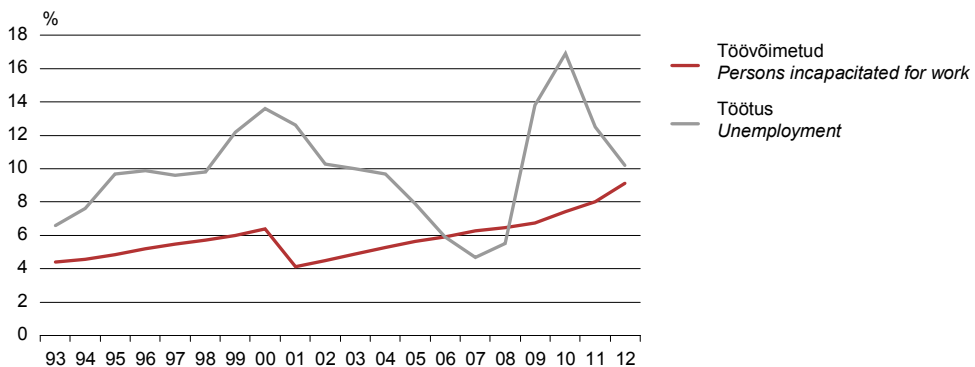
Figure 2. Share of persons incapacitated for work and those whose main source of income is the incapacity pension in total population, 2012

Kuna seadus ei takista töövõimetuil end töötuna arvele võtta, siis saab võrrelda ka seda, kuidas on omavahel seotud töötus ja töövõimetus. Jooniselt 3 on näha, et töötuse kõrgeaeg langeb aastasse 2010 – see on otseselt seotud 2008. aastal alanud finants- ja majanduskriisiga. Ehkki alates 2010. aastast on töötuse määr hakanud langema, töövõimetute osatähtsus tööealises elanikkonnas endiselt kasvab. Tekib küsimus, kas töövõimetuspension võib olla üheks (pikaajalisest) töötusest pääsemise meetmeks? Tuleb arvestada asjaoluga, et töövõimetuspension on suurem kui töötu abiraha, peale selle saab töötu abiraha ja töötuskindlustushüvitist kõige rohkem ühe aasta jooksul. Samuti määratakse töövõimetus suuresti inimese enda ning perearsti saadetud tervisekirjelduse alusel. Leetmaa jt (2012) toovad oma uuringuaruandes välja, et praegune asendussissetulekute süsteem ei motiveeri töötamist, vaid soodustab mittetöötamist, kusjuures vabanduseks tuuakse puue ja töövõimetus.

Joonis 3. Töövõimetute osatähtsus tööealises rahvastikus ja töötuse määr, 1993–2012

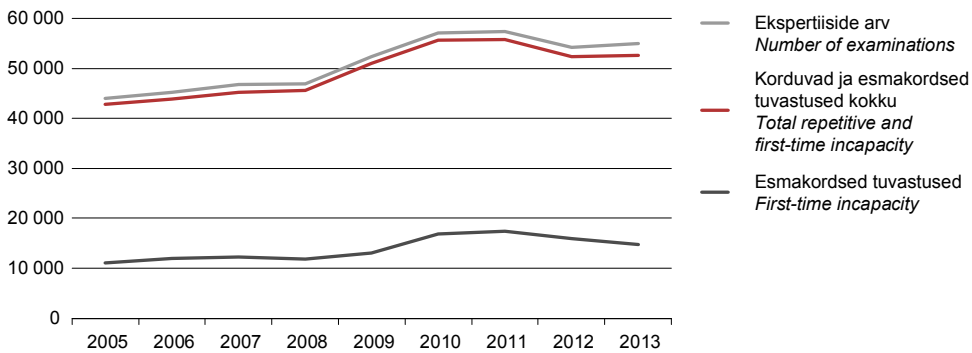
Figure 3. Share of persons incapacitated for work among working-age population and unemployment rate, 1993–2012

Vaadates töövõimetute üldandmeid, ei saa mööda minna ka töövõimetuse määramiseks tehtud ekspertiisidest. Sotsiaalkindlustusameti andmetel tehti 2013. aastal kokku 54 947 ekspertiisi, neist 30,6% olid esmakordsed ning 95,7%-l kõigist juhtudest tuvastati püsiv töövõimetus. Kuni 2008. aastani püsis ekspertiiside arv üsna stabiilsena, ent alates 2008. aastast hakkas see kasvama. 2011. aastast alates on ekspertiiside arv hakanud tasapisi kahanema nii korduva kui esmakordse töövõimetuse tuvastamise korral. Joonisel 4 on hästi näha, kuidas ekspertiiside arv ja tuvastatud töövõimetuse juhtude arv peaaegu kattuvad. Olgu siinkohal märgitud, et enamikul juhtudel määratakse töövõime kaoks 40% või 80%, vahepealseid protsente esineb mõnevõrra vähem.

Joonis 4. Töövõimetuse tuvastamise juhud ja ekspertiiside arv, 2005–2013

Figure 4. Cases of determined incapacity for work and the number of examinations, 2005–2013

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Source: Estonian National Social Insurance Board

Millised tervisehäired inimeste töövõimetust põhjustavad? Vaadates töövõimetuse määramise ekspertiise, joonistub välja kolm peamist tervisehäirete rühma: psüühika- ja käitumishäired, lihaskonnaga ja sidekoe haigused ning mitmed vereringeelundite haigused. Ligikaudu kaks korda väiksema osatähtsusega on vigastused, mürgistused ja muude välispõhjuste tagajärjed. Proportsioonid ei ole seitsme aasta vältel eriti muutunud: ka 2013. aastal olid peamiste töövõimetuse põhjustajatena ülekaalus samad haigused-vigastused, mis 2007. aastal. Vahe seisneb ainult selles, et kui 2007. aastal olid peamisteks põhjustajateks (nii esmase kui ka korduva töövõimetuse puhul) psüühika- ja käitumishäired (21%), siis 2013. aastal olid esirinnas lihaskonnaga ja sidekoe haigused (22%). Siiski pole käitumishäirete osatähtsus oluliselt vähenenud: 2013. aastal oli kõikidest püsivalt töövõimetuks tunnistatutest 20% psüühika- ja käitumishäiretega. Niisugused terviseseisundi muutused pärivad oluliselt või takistavad (regulaarset) tööl käimist, mistõttu on asendussissetulekuna ette nähtud töövõimetushüvitise (Eestis töövõimetuspension) maksmine. Töövõimetushüvitis on muutunud peamiseks tööealise elanikkonna hüvitiseks paljudes Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) riikides (Berthoud 2011). Eurostat kogub andmeid sotsiaalkaitsekulutuste kohta, milles kajastuvad ka kulutused töövõimetuspensionidele. Euroopa Liidus (EL) kulus 2010. aastal töövõimetuspensionideks keskmiselt 479 eurot ühe inimese kohta, Eestis oli vastav näitaja 140 eurot. Võrdlusena olgu toodud, et teistes Balti riikides kulus ühe inimese kohta märksa vähem – Lätis 63 ning Leedus 114 eurot. Eesti riigi kulutused töövõimetuspensionidele on aastate jooksul märgatavalt suurenenud. Kui 2007. aastal maksti töövõimetuspensionideks kokku 109,96 miljonit eurot, siis 2012. aastal ulatus see summa 203 miljoni euroni ja oli seega kuue aasta vältel peaaegu kahekordistunud. Paljudes riikides tehtud uurimused on näidanud, kuidas töövõimetushüvitiste saajate arv aina kasvab, mis omakorda avaldab survet riigi majandusele (Blekesaune 2007). Ka Eesti Sotsiaalministeerium kavandab reformi, mille eesmärk on iga viies töövõimetu tööle rakendada. Selle reformi kohaselt peaksid tööl käivad ning Eesti keskmist palka teenivad osaliselt töövõimetus hiljemalt 2020. aastast hakkama saama täiendava toetuseta. Peale selle on plaanis asendada töövõimetuspensionid töövõimetustoetusega, kusjuures täiesti

töövõimetud hakkaksid saama toetust täismahus, osalise töövõimega inimesed aga ühtemoodi ning pooles mahus. Oluline kavandatava reformi juures on, et kõigil osaliselt töövõimetutel tuleb asuda töötuna arvele ning neil tekib kohustus aktiivselt tööd otsida. Seejuures on abiks Töötukassa. (Töövõime ... 2013)

Metoodika

Regulaarne sotsiaalkaitsestatistika ütleb üsna vähe selle kohta, milline on keskmine töövõimetuspensionär või millised tingimused mõjutavad tõenäosust olla töövõimetuspensionär. Et seda selgitada, analüüsiti Eesti tööjõu-uuringu 2007. ja 2012. aasta andmeid. Nimetatud uuringuga saadakse ülevaade Eesti elanike tööhõivest, töötusest, tööoludest ja tööturu muutustest. Tegemist on valikuuringuga, mille andmeid kogutakse isikutelt. Uuringu valimi moodustavad kõik Eestis elavad tööealised isikud, kes on uuringunädalal 15–74-aastased. Järgnevalt kirjeldatud analüüsi ei ole kaasatud pensioniealisi ehk välistatud on 63-aastased ja vanemad.

Nagu öeldud, oli uuringu eesmärk välja selgitada, millised tegurid ning mil määral mõjutavad tõenäosust olla töövõimetuspensionär. Keskne analüüsimeetod oli binaarne logistiline regressioon, mis võimaldab kindlaks teha, millised tegurid kallutavad ühe või teise valiku kasuks. Regressioonimudelis väljendab sõltuv muutuja valikut kahe olukorra vahel: poolt või vastu, jah või ei, staatuse olemasolu või selle puudumine (Tooding, 2007). Sõltuv tunnus on kahe väärtusega: 1 – on töövõimetuspensionär, 0 – ei ole töövõimetuspensionär. Üks neist väärtustest valitakse sihtrühmaks, teine jääb alternatiivseks rühmaks. Binaarses logistilises regressioonis esitatakse riskisuhe $\exp(B)$ ainult taustkategoriaiks valitud rühma suhtes. See tähendab, et tunnuseid võrreldakse kategooriate lõikes – näiteks 35–44-aastaseid 16–24-aastastega ning Põhja-Eestis elavaid Kagu-Eestis elavatega. Analüüsiti paralleelselt kaht aastat – 2007 ja 2012. Need aastad valiti põhjusel, et 2007. aastal oli Eesti majanduses vahetult majanduskriisile eelnev kõrgeaeg. 2012. aastal oli aga majandus juba kriisist toibunud, ehkki pikaajalise töötuse määr oli endiselt kõrge. Valitud aastate võrdlemine peaks andma hea pildi ka sellest, kuidas on kriis mõjutanud töövõimetute olukorda. Töövõimetuse võimalike mõjuteguritena kaasati analüüsi mitmed sõltumatud muutujad, millest annab ülevaate tabel 1. Mudelisse kaasati erinevad sotsiaal-majanduslikud ja demograafilised näitajad nagu sugu, vanus, haridus, rahvus. Hariduse puhul on oluline silmas pidada, et lähtudes ISCED 97 haridustasemetete jaotusest, moodustati kolm erinevat kategooriat: põhiharidus ja alla selle, keskharidus ning kõrgem haridus. Keskhariduse kategooria kätkeb endas nii kutse-, tehnikumi- kui ka kesk- ja keskeriharidust. Eraldi vaadati ka elukohta, sest võis ju eeldada, et enim töövõimetuid on Kagu-Eestis ning Ida-Virumaal, nagu näitavad seda administratiivandmed. Maakondade kategooriad loodi, võttes arvesse töövõimetute osatähtsust nende elanikkonnas ning pidades silmas, et ükski kategooria proportsionaalselt liiga suur ei tuleks. Tööga seotud parameetritest vaadeldi töölt lahkumise põhjust ning viimast ametikohta: võis eeldada, et oskus- või lihttöö tegemise puhul on töövõime kaotus tõenäolisem. Analüüsi hõlbustamiseks jagati ametid erinevatesse rühmadesse. Ametite klassifikaatorile AK 2008 tuginedes moodustati uued kategooriad, kus valgekrae tähistab nii juhte, tippspetsialiste, tehnikuid, keskastme spetsialiste kui ka ametnikke (sõjaväelasi valimisse ei sattunud). Teenindajate all mõisteti analüüsis teenindus- ja müügitöötajaid. Omaette rühma moodustasid põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajad ning seadme- ja masinaoperaatorid ja koostajad. Peale selle eristati käsi- ja oskustöölised ning viimase kategooria moodustasid lihttöölised.

Sõltumatu muutujana kaasati veel tööturult eemal olemise aeg: ühelt poolt näitab pikem eemalolek heitumust ehk inimene on loobunud töotsingutest ning töövõimetus on talle alternatiiviks, teisalt aga määratakse töövõimetus korrakaheks kuuks kuni viieks aastaks. Võis eeldada, et kui isik on olnud üle paari aasta ilma tööta, siis tema motivatsioon tööturule naasta väheneb ning töövõimetuspensionist saab püsiv väljapääs ebasoodsast majanduslikust olukorrast.

Tabel 1. Sõltumatud tunnused andmeanalüüsis, 2007 ja 2012

Table 1. Independent variables in data analysis, 2007 and 2012

Uuritav tunnus <i>Variable</i>	Tunnuste rühmad <i>Variable groups</i>
Demograafilised ja sotsiaal-majanduslikud tunnused <i>Demographic and socio-economic variables</i>	
Sugu <i>Sex</i>	Mees <i>Male</i> Naine <i>Female</i>
Vanuserühm <i>Age group</i>	15-24 25-34 35-44 45-54 54-63
Haridus <i>Education</i>	Põhiharidus ja alla selle <i>Basic education and less</i> Keskkharidus (sh kutseharidus) <i>Secondary education (incl. vocational education)</i> Kõrgharidus <i>Higher education</i>
Rahvus <i>Ethnic nationality</i>	Eestlane <i>Estonian</i> Mitte-eestlane <i>Non-Estonian</i>
Elukoht <i>Residence</i>	Põhja-Eesti (Tallinn ja Harju maakond) <i>Northern Estonia (Tallinn and Harju county)</i> Lääne-Eesti (Hiiumaa, Lääne, Saare ja Pärnu maakond) <i>Western Estonia (Hiiumaa, Lääne, Saare and Pärnu counties)</i> Kesk-Eesti (Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond) <i>Central Estonia (Järva, Lääne-Viru and Rapla counties)</i> Ida-Viru ja Jõgeva maakond <i>Ida-Viru and Jõgeva counties</i> Tartu ja Viljandi maakond <i>Tartu and Viljandi counties</i> Kagu-Eesti (Põlva, Valga ja Võru maakond) <i>South-Eastern Estonia (Põlva, Valga and Võru counties)</i>
Tööga seonduvad tunnused <i>Job-related variables</i>	
Viimane ametikoht (rühm) <i>Last occupation (group)</i>	Valgekraed <i>White-collar workers</i> Teenindajad <i>Service workers</i> Põllumajanduse jt oskustöölised ning operaatorid <i>Skilled agricultural etc. workers and operators</i> Käsi- ja oskustöölised <i>Craft and related trades workers</i> Lihttöölised <i>Elementary occupations</i>
Töölt lahkumise põhjus <i>Reason for leaving employment</i>	Vigastus/puue <i>Injury/disability</i> Töö kaotus <i>Loss of job</i> Muu <i>Other</i>
Mitteaktiivsus aastates <i>Inactivity in years</i>	1–2 aastat <i>1–2 years</i> 3–5 aastat <i>3–5 years</i> 5–10 aastat <i>5–10 years</i> üle 10 aasta <i>over 10 years</i>

Tulemused

Kui analüüsida Eesti tööjõu-uuringu sagedusjaotusi töövõimetute kohta, siis on näha, et aastate kaupa tulemused oluliselt ei erine. Nii 2007. kui ka 2012. aastal oli Eesti tööjõu-uuringu valimisse sattunud töövõimetuspensionär enamasti hilises keskeas eesti rahvusest mees, kes elas Ida-Viru või Jõgeva maakonnas (tabel 2). Tema viimane ametikoht nõudis teatud spetsiifilisi oskusi, töölt lahkus ta puude või vigastuse tõttu üle 10 aasta tagasi. Tuleb tõdeda, et kuue aasta vältel on 45–54-aastaste osatähtsus töövõimetute seas suurenenud, samamoodi on vähenenud eesti rahvusest töövõimetute osatähtsus. 11 protsendipunkti võrra on suurenenud keskharidusega töövõimetute, 8 protsendipunkti võrra põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöölise ning seadme- ja masinaoperaatorite ning koostajate osatähtsus. Võrdluseks: lihttöölise osatähtsus töövõimetute seas on kuue aastaga kasvanud 9%-st 19%-ni. Liht- ja oskustöölise osatähtsuse suurenemist võib seletada ehk asjaoluga, et teatud majandussektoreid tabas majanduskriis valusamalt ning seal koondati ka rohkem tööjõudu (nt ehitussektor, töötlev tööstus).

Tabel 2. Töövõimetu profiil kirjeldava analüüsi taustal, 2007 ja 2012

Table 2. Profile of a person incapacitated for work based on the descriptive analysis, 2007 and 2012

Tunnus Variable	2007	2012
Sugu Sex	Mees (53%) Male (53%)	Mees (54%) Male (54%)
Vanus Age	45–54 (29%)	45–54 (35%)
Rahvus Ethnic nationality	Eestlane (72%) Estonian (72%)	Eestlane (68%) Estonian (68%)
Haridus Education	Keskharidus (51%) Secondary education (51%)	Keskharidus (62%) Secondary education (62%)
Elukoht Residence	Kagu-Eesti (21%) Ida-Viru ja Jõgeva maakond (21%) South-Eastern Estonia (21%) Ida-Viru and Jõgeva counties (21%)	Ida-Viru ja Jõgeva maakond (21%) Ida-Viru and Jõgeva counties (21%)
Viimane ametikoht (rühm) Last occupation (group)	Põllumajanduse, kalanduse jt oskustöölise ning operaatori (16%) Skilled agricultural, forestry etc. worker, and operator (16%)	Põllumajanduse, kalanduse jt oskustöölise ning operaatori (24%) Skilled agricultural, forestry etc. worker, and operator (24%)
Töölt lahkumise põhjus Reason for leaving employment	Vigastus/puue (38%) Injury/disability (38%)	Vigastus/puue (32%) Injury/disability (32%)
Mitteaktiivsus aastates Inactivity in years	Üle 10 aasta (31%) Over 10 years (31%)	Üle 10 aasta (32%) Over 10 years (32%)

Üsna huvitav näitaja on tööturul eemal viibitud aeg. Et seda lähemalt analüüsida, tehti mõlema aasta kohta mõned risttabelid. Vaadati, kuidas tööturul eemal oldud aeg on seotud haridustaseme, viimase ametikoha ning elukohaga. Ilmnes, et kõikide haridustasemete puhul on töövõimetute seas kõige suurem vähemalt 10 aastat mitteaktiivne olnute osatähtsus. Kõige vähem mitteaktiivseid on kõrgharitudes seas, kõige rohkem aga keskharitudes seas. Enim mitteaktiivseid elab Kagu-Eestis ning Ida-Viru ja Jõgeva maakonnas. Vaadates neid, kes on tööturul eemal olnud üle 10 aasta, paistavad nii 2007. kui ka 2012. aastal silma Tartu ja Viljandi maakond. Huvitavaid tulemusi näitas mitteaktiivsuse ning töövõimetute viimase ametikoha risttabel. Enim mitteaktiivseid oli 2007. aastal põllumajanduse, kalanduse jt oskustöölise seas. 2012. aastal oli olukord sama, ehkki mitteaktiivsete oskustöölise osatähtsus oli väiksem. Kokkuvõtvalt võib öelda, et mitteaktiivsus on seotud mitte niivõrd elukohaga, kui võrd hariduse ja

viimase ametikohaga. Kaks viimast on omavahel korrelatsioonis: kõrgem haridustase tagab ka kindlama seisundi tööturul.

Et välja selgitada, millised tegurid ning millisel määral mõjutavad tõenäosust olla töövõimetus pensionär, tehti kaks regressioonimudelit: üks 2007. ning teine 2012. aasta kohta. Tulemused on näha tabelis 3. Vaadates sugu, on 2007. aastal potentsiaalne töövõimetus pensionär umbes 1,7 korda suurema tõenäosusega mees kui naine. 2012. aasta mudelis ei ole sugu statistiliselt oluline. Vanuselisel pole aastate vahel suuri erinevusi. Ootuspäraselt on 15–24-aastased pigem töövõimelised ehk nende oht olla töövõimetu on võrreldes 45–54-aastastega neli korda väiksem. Sarnased on tulemused ka 35–44-aastaste puhul: ka nende tõenäosus olla töövõimetu jääb 45–54-aastaste vanuserühmale alla. Vaadates eelpensionieas olevaid inimesi, siis 2012. aastal osutusid 55–63-aastased 1,5 korda suurema tõenäosusega töövõimetuks kui 45–54-aastased. See tulemus oli oodatav: eeldatavalt on töövõimetu pensionieelik ning seda näitab ka regressioonanalüüs. Paraku 2007. aasta mudelis see vanusrühm statistiliselt oluline ei olnud. Tuginedes saadud tulemustele võib väita, et üldiselt vanuse kasvades oht töövõimetuks jääda suureneb.

Rahvuse mõju töövõimetusel osutus oluliseks vaid 2012. aastal. Ilmnes, et pigem on töövõimetu mitte-eestlane, võrreldes eestlastega ligikaudu poolteist korda sagedamini.

Huvitava võrdluse annab elukoha mõju jälgimine – 2007. ja 2012. aasta mudelite tulemused mõnevõrra erinevad. Kui 2007. aastal elas töövõimetu tõenäolisemalt Ida-Viru või Jõgeva maakonnas, siis 2012. aastal hoopis Kagu-Eestis – Põlva, Valga või Võru maakonnas. 2012. aasta puhul, selgus, et Kagu-Eestis elava inimese tõenäosus osutada töövõimetuks on Ida-Viru või Jõgeva maakonnas elavaga võrreldes laias laastus kaks korda suurem. Ilmselt võib selle põhjal väita, et kuue aasta jooksul on mõnevõrra muutunud see, millistes piirkondades töövõimetus rohkem esineb.

Huvitaval kombel ei osutunud potentsiaalse töövõimetu viimane ametikoht statistiliselt oluliseks. Ainsana saab 2012. aasta kohta väita, et võrreldes lihttöölisega on käsi- ja oskustöölise tõenäosus olla töövõimetu umbes kaks korda väiksem. Paraku puudub võrdlusmoment ning seega ulatuslikke järeldusi selle pinnalt teha ei saa. Mis puutub aga lihttöö tegijaisse, siis kuue aastaga on nende olukord vastupidiseks muutunud. See omakorda viitab majanduskriisi mõjule, millest tulenevalt said enim kannatada lihttöölised.

Töölt lahkumise põhjus ootamatuid tulemusi ei näidanud, on ootuspärane, et võimalik töövõime kadu põhjustab töölt lahkumise haigestumise või vigastuse tõttu. Ka tööturult eemal oldud aeg on kooskõlas kirjeldava analüüsiga: mida kauem ollakse eemal, seda suurem on tõenäosus olla töövõimetu. Miks see nii on? Sageli võib põhjuseks olla ka inimeste kohanematus muutustega ning heitumus.

Tabel 3. Regressioonanalüüsi tulemused, 2007 ja 2012

Table 3. Results of the regression analysis, 2007 and 2012

Tunnus Variable	2007		2012	
	<i>p</i>	<i>exp(B)</i>	<i>p</i>	<i>exp(B)</i>
Sugu (referentgrühm naised) Sex (reference group: women)				
Mehed <i>Men</i>	0,000	1,663	0,153	1,180
Vanuserühm (referentgrühm 45–54-aastased) Age group (reference group: persons aged 45–54)				
15–24-aastased <i>Persons aged 15–24</i>	0,000	0,245	0,000	0,386
25–34-aastased <i>Persons aged 25–34</i>	0,590	0,905	0,013	0,638
35–44-aastased <i>Persons aged 35–44</i>	0,044	0,731	0,013	0,674
55–63-aastased <i>Persons aged 55–63</i>	0,079	1,313	0,002	1,573
Haridus (referentgrühm keskharidus, sh kutseharidus) Education (reference group: secondary education, incl. vocational education)				
Põhiharidus ja alla selle <i>Basic education and less</i>	0,000	3,684	0,000	3,154
Kõrgharidus <i>Higher education</i>	0,638	0,924	0,020	0,625
Rahvus (referentgrühm mitte-eestlane) Ethnic nationality (reference group: non-Estonian)				
Eestlane <i>Estonian</i>	0,571	1,087	0,001	0,632
Elukoht (referentgrühm Ida-Viru ja Jõgeva maakond) Residence (reference group: Ida-Viru and Jõgeva counties)				
Põhja-Eesti (Tallinn ja Harju maakond) <i>Northern Estonia (Tallinn and Harju county)</i>	0,000	0,435	0,047	0,718
Lääne-Eesti (Hiiumaa, Lääne, Saare, Pärnu maakond) <i>Western Estonia (Hiiumaa, Lääne, Saare, Pärnu counties)</i>	0,074	0,690	0,975	0,994
Kesk-Eesti (Järva, Lääne-Viru, Rapla maakond) <i>Central Estonia (Järva, Lääne-Viru, Rapla counties)</i>	0,001	0,484	0,970	0,993
Tartu ja Viljandi maakond <i>Tartu and Viljandi county</i>	0,533	0,882	0,926	1,019
Kagu-Eesti (Põlva, Valga, Võru maakond) <i>South-Eastern Estonia (Põlva, Valga, Võru counties)</i>	0,658	1,087	0,002	1,789
Viimane ametikoht (referentgrühm lihttöölised) Last occupation (reference group: elementary occupations)				
Valgekraed <i>White-collar workers</i>	0,245	1,450	0,249	0,781
Teenindajad <i>Service workers</i>	0,263	1,456	0,507	0,861
Põllumajanduse, kalanduse jt oskustöölised ning operaatorid <i>Skilled agricultural, forestry etc. workers and operators</i>	0,716	0,907	0,083	0,710
Käsi- ja oskustöölised <i>Craft and related trades workers</i>	0,192	1,466	0,010	0,586
Töölt lahkumise põhjus (referentgrühm vigastus/puue) Reason for leaving employment (reference group: injury/disability)				
Töö kaotus <i>Loss of job</i>	0,000	0,037	0,000	0,033
Muu <i>Other</i>	0,000	0,012	0,000	0,006
Mitteaktiivsus aastates (referentgrühm 1–2 aastat) Inactivity in years (reference group: 1–2 years)				
3–5 aastat <i>3–5 years</i>	0,004	1,963	0,000	3,648
5–10 aastat <i>5–10 years</i>	0,000	4,027	0,000	5,164
Üle 10 aasta <i>Over 10 years</i>	0,003	10,287	0,000	10,698
-2LL	2 665,57		2 891,97	
Vabadusastmete arv (Df) <i>Number of degrees of freedom (Df)</i>	25		25	
Vaatlusobjektide arv mudelis (N) <i>Number of objects examined in the model (N)</i>	16 107		15 770	

Järeldused ja kokkuvõte

Millised on kirjeldava statistika, administratiivandmete ning regressioonimudelite erinevused ning milliseid järeldusi võib teha? Statistikaameti andmetel on töövõimetuspensionäride arv Eestis iga aastaga kasvanud, viimase kahekümne aasta jooksul on töövõimetus arv kahekordistunud. Administratiivandmed osutavad töövõimetusle kui inimesele, kelle töövõime kao peamiseks põhjustajaks on lihasluukonna ja sidekoe haigused ning käitumis- ja psüühikahäireid. Võttes appi 2011. aasta rahva- ja eluruumide loenduse andmed, saab selgeks, et töövõimetuspensionär on enamjaolt meessoost, kuulub vanuserühma 55–59 aastat (võrdlevas analüüsis vanuserühm 55–63) ning elab Põlva, Ida-Viru või Jõgeva maakonnas. Töövõimetus määraks on enamasti kas 40% või 80%. Otseselt mitteaktiivsuse mõju nende andmete põhjal ennustada ei saa, ent mõnesid paralleele saab tõmmata töötusega üldiselt: mida kõrgem on töötuse määr, seda suurem on ka töövõimetus osatähtsus nii tööealise kui ka kogurahvastiku seas nii maakonna kui ka riigi tasandil. Maakondlikult saab veel eraldi välja tuua töövõimetus ja töövõimetuspensionide kui peamise elatusallika seose: mida rohkem on töövõimetus, seda enam kasutatakse töövõimetuspensionini peamise elatusallikana. See tähendab, et suure tõenäosusega töövõimetus samal ajal kusaagil ei tööta. Miks? On spekulieritud, et töövõimetus mõõdetakse seoses inimese viimati või kõige kauem peetud ametiga. Samas ei tähenda isegi täielik töövõime kaotus seda, et inimene ei võiks mingit tööd teha. Üks tüüpilisi hirme on seotud ka tööle naasmisega: kardetakse, et kaotatakse töövõimetuspension. See arvamus on aga ekslik. Kolmas aspekt töövõimetus ja töötuse juures on alaline eemalolek tööturul ning sellest tingitud motivatsioonipuudus.

Mida näitas Eesti tööjõu-uuringu kirjeldav statistika? Nii 2007. kui ka 2012. aasta tööjõu-uuringu andmed osutavad töövõimetus suuremale osatähtsusele Jõgeva, Ida-Viru ning Põlva maakonnas. See on kooskõlas administratiivandmetega. Töövõimetuspensionäri sugu ja vanus, mis selgusid uuringus, ei erine samuti administratiivandmetest: töövõimetus on keskmiselt 50–59-aastane mees. Tööjõu-uuring võimaldas vaadata ka töövõimetus haridust (domineerib keskharidus) ning viimast töökohta: keskmine valimisse sattunud töövõimetus tegeles varem oskustööga (nt põllumajandus-, metsandus-, jahindus- ja kalandustöötajad, käsi- ja oskustöölised, seadme- ja masinaoperaatorid ja koostajad).

Mitmekehisemaid tulemusi pakub regressioonimudelite tõlgendamine. Prognoositi, milliste tunnuste mõjul inimene töövõimetus osutada võiks. Nii 2007. kui 2012. aasta tulemused on paljuski sarnased. Töövõimetus nihkub vanematesse vanuserühmadesse, suurima tõenäosusega on töövõimetus 45–63-aastased. 2012. aasta puhul on näha selge trend: vanuse kasvades oht osutada töövõimetus suureneb ning vanuserühmi võrreldes on see oht suurem 55-aastastel ja vanematel. Ühesugune näitaja on mõlema aasta (2007 ja 2012) puhul haridus: keskmine töövõimetus omab pigem põhiharidust.

Kui töövõimetus inimene on olnud tööturul eemal üle 10 aasta, siis suure tõenäosusega ta jääbki töövõimetus. Võrreldes erinevad ametirühmi on näha, et töövõime kaotavad rohkem lihttöölised. Mida sellest järeldada? Keskmise töövõimetus vanus, haridus ja viimane ametikoht osutavad olukorrale, kus üheks väljapääsuks töötusest ning sellest tingitud vaesusest näib olevat töövõimetuspension. Ka on ajakirjanduses korduvalt viidatud töövõimetuspensionile kui omamoodi sotsiaal- või toimetulekutoetusele. Üks, millele analüüsi tulemused tähelepanu juhivad, on see, et väljapääsuks võiks osutada haridus. Parema hariduse tagab parema töökohta ning sellest tulenevalt kindlama seisundi tööturul. Ka viitavad analüüsi tulemused mõnevõrra struktuurse tööpuuduse tagajärgedele: teatud piirkondades pole teatud ametitel enam väärtust.

Võrreldes kirjeldavat analüüsi ning regressioonimudeleid, võib väita, et tulemused väga palju ei erine ja pigem toetavad üksteist. Kui nende tulemuste põhjal iseloomustada keskmist töövõimetus, siis võiks ta olla kesk- või põhiharidusega eelpensionari eas eesti mees, kes eeldatavasti elab Jõgeva, Ida-Viru või mõnes Kagu-Eesti maakonnas. Oma viimasel ametikohal, kus ta tegi lihttööd, lahkus ta vigastuse või haiguse tõttu ilmselt üle 10 aasta tagasi. On selge, et selle analüüsi põhjal ei saa teha kauguleulatuvaid järeldusi. Pigem on see põgus vaade töövõimetus olukorrale, mille pinnalt saaks edaspidi põhjalikuma analüüsi teha.

Allikad Sources

- Blekesaune, M. (2007). Have Some European Countries Been More Successful At Employing Disabled People Than Others? ISER Working Paper 2007, 23. Colchester: University of Essex.
- Berthoud, R. (2011). Trends in the employment of disabled people in Britain. ISER WP 2011, 03. University of Essex
- Eurostat. Euroopa Liidu statistikaamet. (2013). [www] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> (29.10.2013)
- Leetmaa, R., Masso, M., Võrk, A., Karu, M., Veldre, V., Paulus, A., Turk, P. (2012). Sotsiaalkaitsehüvitiste ja -toetuste mõju töömotivatsioonile. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Püsiva töövõimetus, selle tekkimise aja, põhjuse ja kestuse tuvastamise tingimused ja kord ning töövõimetus põhjuste loetelu. (2009). Sotsiaalministri määrus. Riigi Teataja lisa nr 10, art 123.
- Riikliku pensionikindlustuse seadus. (2001). Riigi Teataja I osa nr 100, art 648. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/13336686> (26.11.2013).
- Ravikindlustuse seadus. (2002). Riigi Teataja I osa nr 62, art 677. [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/102072013023?leiaKehtiv> (26.11.2013).
- Sickness and Disability Schemes in the Netherlands. (2007). Country memo as a background paper for the OECD Disability Review. OECD.
- SoDra: State Social Insurance Fund Board of the Republic of Lithuania. (2013). [www] <http://www.sodra.lt/index.php?cid=1949> (28.10.2013).
- Sotsiaalkindlustusamet. (2013). [www] <http://www.ensib.ee> (4.11.2013).
- Statens Pensjonkasse. (2013). [www] <https://www.spk.no/en/> (28.10.2013).
- Tooding, L.-M. (2007). Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Töövõime toetamise süsteemi põhimõtted ja ajakava. (2013). Sotsiaalministeerium. Uus töövõime toetamise süsteem. [www] http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/TVK/T%C3%B6%C3%B6v%C3%B5ime_toetamise_s%C3%BCsteemi_p%C3%B5him%C3%B5tted_ja_ajakava.pdf (4.11.2013).
- Tyoelake.fi (2013). [www] <http://www.tyoelake.fi/en/Pages/Etusivu.aspx> (28.10.2013).
- VSAA: Valsts Socialas Apdrošinašanas Agentura. (2013). [www] <http://www.vsaa.lv/en/services/seniors/disability-pension> (28.10.2013).

WHAT CHARACTERISES AN AVERAGE INCAPACITY PENSIONER?

Marianne Leppik
Statistics Estonia

Incapacity for work is a significant social risk: a person's income either increases or is lost entirely. Pension for incapacity for work is a measure of income replacement for people who are not capable of earning a living due to an illness or an injury or whose capacity for work has decreased considerably. In Estonia, like in many other European countries, expenditure on incapacity pension and the share of incapacity pensioners among the population have increased. Unfortunately, regular statistics says rather little about the average disability pensioner. To get a more detailed overview, some additional indicators need to be included.

Legal framework of incapacity for work

We usually define incapacity for work as a person's reduced ability to earn a living by working. It is important to distinguish between temporary and permanent incapacity for work. In the case of the former, an employee is temporarily incapable to work due to an illness or an injury, or due to nursing a sick family member. Compensation for temporary incapacity for work is regulated by the Health Insurance Act. This article focuses on permanent incapacity for work. According to the State Pension Insurance Act (RPKS), permanent incapacity for work describes a person who is incapable of earning a living due to an illness or an injury and whose causes for incapacity for work are listed in Section 10 of the State Pension Insurance Act: a work injury, an occupational illness, general illness, an injury or illness sustained when performing duties of employment, etc. The law divides permanent incapacity for work in two: partial and full. A person with full incapacity for work has, due to an illness or injury, a strong functional disorder, due to which earning a living is not possible. A person with partial incapacity for work is capable of earning a living, but is, due to a functional disorder caused by an illness or an injury, incapable of doing a suitable job to the extent determined by the national standard for working time (Riikliku ... 2002).

European countries have quite a similar benefit system for incapacity for work. In Netherlands, for example, the pension for incapacity for work is part of an income support programme. The state guarantees a replacement income for those who are younger than 65 and have been (partially) incapacitated for work for over two years (Sickness ... 2007). In Finland, a person is entitled to an incapacity pension when his/her ability to work has been hindered because of an illness or an injury for at least year. Payments start if the person's incapacity for work is at least 60% and the person's health does not recover in spite of rehabilitation (Työeläke.fi 2013). Also in Norway, the right to receive an incapacity pension emerges after a decrease in the ability to work caused by an injury or an illness (Statens ... 2013). The basis for paying the incapacity pension in Latvia is largely similar: a person has to be declared incapacitated for work and the period of an illness or an injury must last at least 36 months (VSAA 2013). In Lithuania, the ways of assigning incapacity pension are very similar to those in Estonia: if the incapacity for work is up to 40%, there is no right to a pension (i.e. according to the law, the person is capable of working) (SoDra 2013). In Estonia, the legal framework for assigning disability pension is stipulated in the 2008 regulation of the Minister of Social Affairs, "Permanent disability, the conditions and procedure for determining the time, cause and duration of its genesis, and the list of causes of incapacity for work" (entered into force in 2009). This regulation is established according to the abovementioned State Pension Insurance Act. The regulation governs how permanent incapacity for work, and the time, cause and duration of its genesis are identified with an examination for permanent incapacity for work. The examination can be applied for by persons aged 16 until the

retirement age provided in the State Pension Insurance Act. The examination application is referred to the Estonian National Social Insurance Board, which will involve a respective medical expert. The examination for permanent incapacity for work is done on the basis of documents, so the person will not have to meet the examiners. The legal basis for receiving the incapacity pension is provided by permanent incapacity for work within the range of 40–100%.

Incapacity pension is a type of state pension. In addition to identified incapacity, the pension-qualifying period is also a basis for applying the pension (except for ages 16–24). If the incapacity was caused by a work injury or an occupational illness, incapacity is determined without applying the requirement of pension-qualifying period. For the person declared permanently incapacitated for work, pension for incapacity for work shall be granted for the entire period of incapacity but no longer than until attaining retirement age.

Incapacity in figures

According to data from 1 January 2012, among European countries, the share of persons incapacitated for work is the highest in Croatia, where those incapacitated for work constitute 7% of the total population. In Estonia, Lithuania, Iceland, and Norway, the corresponding percentage is 6. According to Eurostat, during the period of 2007–2012, the number of persons receiving pension for incapacity for work has risen in the Baltic countries, also in Belgium, Austria, and Iceland. In Hungary, Netherlands, Poland, Romania, Sweden, and Norway, however, their number has decreased.

While in 2012, 4,325 new recipients of the incapacity pension were added in Estonia, then 2013 stands out for a slight decrease in the number of incapacity pensioners. Namely, according to the Estonian National Social Insurance Board, there was a total of 94,325 persons incapacitated for work registered in Estonia as at 1 January 2014. It is 93 people more than the year before.

Persons incapacitated for work account for approximately 7% of the total population of Estonia and 10% of the working-age population (persons aged 15–74). Within the two decades following the restoration of independence, the number of persons incapacitated for work has more or less doubled, increasing the most during the years of the economic crisis.

It is interesting to follow the changes in the share of persons incapacitated for work by counties. Figure 1 (p. 44) highlights the share of those incapacitated for work in the working-age population. It appears that the share was the largest in Põlva county, where persons incapacitated for work accounted for 22% of the working-age population as at 1 January 2013. The share of persons incapacitated for work is also large in Ida-Viru and Jõgeva counties (17%), and in Valga county as well (16%). This share is the smallest in Harju county, including Tallinn.

The figure highlights the influence of the economic crisis very well. The first, so-called Russian crisis (1997–1999) bottomed out in 1999, and the unemployment rate reached its maximum in 2000. In the same year, there were some changes in the system of incapacity pensions: the former invalidity pension was replaced with pension for incapacity for work, and for persons who were in retirement age, the percentage of loss of capacity for work was not determined anymore. This change is also reflected in the figure as a decrease in the number of persons incapacitated for work. It is also interesting to see which counties have the highest share of persons incapacitated for work, and the highest share of persons for whom the incapacity pension is the main source of income. Figure 2 (p. 45) shows that in counties with the highest share of incapacitated persons, the share of those with incapacity pension as the main source of income is also the highest. It is partly logical – a person incapacitated for work receives incapacity pension and this is his/her replacement income. At the same time, it should be taken into account that, presumably, incapacity pension is often used as a replacement for social benefit, especially in areas with a higher unemployment rate.

Since the law does not prohibit incapacitated persons from registering themselves as unemployed, we can compare how unemployment and disability are correlated. Figure 3 (p. 45) shows that the peak of unemployment occurred in 2010 – it is directly connected

with the global economic crisis. Although the unemployment rate has been decreasing since 2010, the number of incapacitated persons among the working-age population is still growing. It raises a question whether incapacity pension could be one of the measures of escaping (long-term) unemployment? It needs to be considered that incapacity pension is higher than unemployment benefit; besides, unemployment benefit and unemployment insurance benefit are paid for one year at most. Also, incapacity for work is determined based on a person's own and the family doctor's health description. Leetmaa et al (2012) point out in their research report that the current system of replacement incomes does not motivate people to work, but favours not working with the excuse of being disabled and incapacitated for work.

Looking at general data on persons incapacitated for work, the examinations done to determine incapacity for work cannot be overlooked. According to the Estonian National Social Insurance Board, 54,194 examinations were done in 2012, 29.3% of them were first-time examinations, and in 96.6% of all cases, permanent incapacity for work was determined. The number of examinations remained quite stable until 2008, but in 2008 the number started to increase. Since 2011, the number of examinations has been gradually decreasing both in terms of first-time and repeated cases of incapacity for work. Figure 4 (p. 46) clearly indicates how the number of examinations nearly matches the number of identified cases of incapacity for work. It should be noted here that in most cases, the loss of capacity for work is assigned in the extent of either 40% or 80%, intermediate percentages occur somewhat less.

What are the health problems that cause incapacity for work? Looking at the data on examinations for determining incapacity for work, three main groups of health disorders stand out: mental and behavioural disorders, musculoskeletal disorders, connective tissue diseases and bloodstream diseases. The share of various injuries, intoxications and other external causes is approximately two times smaller. In the last six years, the proportions have not changed much, similarly to 2007, the same diseases and injuries dominated as causes for incapacity for work in 2012. The only difference is that, while in 2007, the main factors were mental and behavioural disorders (19%), then in 2012, musculoskeletal disorders and connective tissue diseases ranked first (24%). Still, the share of behavioural disorders has not decreased notably: in 2012, 15% of all persons that were declared incapacitated for work had mental and behavioural disorders.

Pension for incapacity for work has become the main benefit of the working-age population in several countries of the Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (Berthoud 2011). Eurostat is collecting data on social protection expenditure, which also reflect the expenditure on incapacity benefits. In the European Union, an average of 479 euros per capita was spent on incapacity pension in 2010. In Estonia, the corresponding indicator was 140. For comparison: the expenditure per person was considerably lower in other Baltic states – 63 euros in Latvia and 144 euros in Lithuania. Estonia's state expenditure on incapacity pensions has increased significantly over the years. While in 2007, a total of 109.96 million euros per year were paid for incapacity pensions, then in 2012, this sum reached 203 million euros, having almost doubled in six years. Research has shown in many countries how the growing number of persons receiving incapacity benefits is putting national economy under pressure (Blekesaune 2007). The Estonian Ministry of Social Affairs is also planning a reform by which every fifth incapacitated person would start working. According to the planned reform, partially incapacitated persons who work and earn Estonian average wages should manage without any supplementary allowance starting from 2020 at the latest. Besides that, the reform entails substituting incapacity pensions with incapacity benefits, so that persons entirely incapacitated for work would receive the full benefit, whereas partially incapacitated persons would all receive half of the benefit. What is important relative to the planned reform is that all partially incapacitated persons need to register themselves as unemployed and they will be obliged to actively look for a job. The Estonian Unemployment Insurance Fund will be helping them in this. (Töövõime ... 2013)

Methodology

Regular statistics on social protection says very little about what an average incapacity pensioner is like or which conditions affect the probability to be a person receiving incapacity pension. To sort this out, the data of the Estonian Labour Force Survey (LFS) of 2007 and 2012 were analysed. This survey allows us to get an overview of the employment, unemployment, work conditions and labour market changes in Estonia. The LFS is a sample survey, the data of which is collected from individuals. The survey sample comprises all working-age persons living in Estonia, who are aged 15–74 on the week of the survey. The analysis described in the following does not include retirement-age persons, i.e. persons aged 63 and over are excluded.

As mentioned, the aim of the analysis was to identify which factors and to what extent affect the probability to be an incapacity pensioner. The central analysis method used was binary logistic regression, which allowed determining which factors incline people towards one or the other choice. In the regression model, the dependent variable expresses a choice between two cases: pro or contra, yes or no, the existence or absence of a status (Tooding, 2007). The independent variable has two values: 1 – is an incapacity pensioner, 0 – is not an incapacity pensioner. One of these values is chosen as the target group, the other one remains the alternative group. In binary logistic regression, the odds ratio $\exp(B)$ is presented only in relation to the group chosen as the background category. This means that comparisons are made by categories – for example, persons aged 35–44 are compared with those aged 16–24, and persons living in Northern Estonia are compared with those living in South-Eastern Estonia. Two years were analysed in parallel – 2007 and 2012. These years were chosen because in 2007, immediately before the crisis, Estonian economy was at its peak; in 2012, however, the economy had already recovered from the crisis, although the rate of long-term unemployment was still high. Comparing the selected years should also give a good overview of how the crisis has influenced the situation of those incapacitated for work. Various independent variables were included in the analysis as potential influence factors; they are presented in Table 1 (p. 48). Various socioeconomic and demographic variables like sex, age, education, and nationality were included in the model. As for education, it is important to keep in mind that, according to the ISCED 97 division of education levels, three different categories were formed: basic education and less, secondary education, and higher education. The category “secondary education” includes vocational, technical, secondary and secondary specialised education. Residence was also observed separately, because it could be assumed that the largest number of incapacitated persons lives in South-Eastern Estonia and in Ida-Viru county, as is evident from administrative data. The categories of counties were created, taking into account the share of persons incapacitated for work in these counties and making sure that no category would turn out proportionally too big. Among job-related parameters, the ones that were included were the reason for leaving employment and the last occupation: it can be presumed that in the case of skilled and unskilled employment, the likelihood of losing one’s capacity for work is higher. In order to facilitate the analysis, occupations were divided into different groups. Based on the Classification of Occupations (AK2008), new categories were made, where a white-collar worker signifies managers, professionals, technicians, but also associate professionals and clerical support workers (there were no armed forces occupations in the sample). Service workers signified service and sales workers in the analysis. A separate group was formed by skilled agricultural, forestry and fishery workers and by plant and machine operators, and assemblers. Additionally, a separate group was formed by craft and related trades workers, and the last category included elementary occupations.

In addition, time spent away from the labour market was included as an independent variable: on the one hand, a longer period away shows discouragement, meaning that a person has stopped looking for a job and sees incapacity for work as an alternative. On the other hand, however, incapacity is assigned for a period of six months until five years. It can be assumed that if a person has been unemployed for more than a couple of years, his/her motivation to return to the labour market will drop and the pension for incapacity for work becomes a permanent way out of an unfavourable economic situation.

Results

An analysis of the frequency distribution of the LFS with regard to persons incapacitated for work shows that the results do not differ much by year. Both in 2007 and 2012, the incapacity pensioner included in the LFS was mostly an Estonian man in his late middle age, living in Ida-Viru or Jõgeva county (Table 2, p. 49). His last occupation required some specific skills; he left the job because of a disability or an injury more than 10 years ago. It must be conceded that in six years, the share persons aged 45–50 has increased among persons incapacitated for work, and the share of Estonians among incapacitated persons has decreased. There has been an increase of 11 percentage points in the share of incapacitated persons with secondary education, an increase of 8 percentage points in the share of skilled agricultural, forestry and fishery workers and plant and machine operators, and assemblers. For comparison: the share of unskilled workers (elementary occupations) has risen from 9% to 19%. The increase in the share of unskilled and skilled workers could, perhaps, be explained with the fact that the economic crisis hit certain branches of the economy more seriously and more workers were laid off in these sectors (e.g. the construction sector, manufacturing).

Time spent away from the labour market is quite an interesting variable. In order to analyse it more closely, cross-tables were made for both years. It was examined how the time spent away from the labour market is related to the level of education, last occupation and place of residence. It appeared that in all levels of education, the share of persons who have been inactive for at least 10 years among all persons incapacitated for work was the highest. The share of inactive persons was the smallest among persons with higher education, and the largest among persons with secondary education. The largest share of inactive persons lives in South-Eastern Estonia and Ida-Viru and Jõgeva counties. In terms of those who have been away from the labour market for over 10 years, Tartu and Viljandi county stand out both in 2007 and 2012. What gave interesting results was the cross-table of inactivity and the incapacitated persons' last occupation. In 2007, inactive persons were the most numerous among skilled agricultural, forestry, etc. workers. The situation was the same in 2012, although the share of inactive skilled workers was smaller. In summary, it can be said that inactivity is not so much related to residence as much as to the level of education and the last occupation. Two of the latter are correlated: a higher level of education guarantees a more secure position in the labour market.

To determine which factors and to what extent influence the probability to be a person receiving pension for incapacity for work, two regression models were made: one for the year 2007, and the other one for 2012. The results are visible in Table 3 (p. 51). In terms of sex, the potential incapacity pensioner in 2007 is 1.7 times more likely to be a man than a woman. In the model of 2012, gender is statistically irrelevant. There are no major differences between the years regarding age. As was to be expected, persons aged 15–24 are more likely to be capable for work, i.e. the danger for them to be incapacitated for work is four times smaller in comparison with persons aged 45–54. The results are similar in the case of persons aged 35–44: their likelihood of being incapacitated for work is also smaller than that of persons aged 45–54. As for persons in their pre-retirement age, in 2012, persons aged 55–63 were 1.5 times more likely to be incapacitated for work than those aged 45–54. This result was unsurprising: presumably, an incapacitated person is in their pre-retirement age, and this was also confirmed by the regression analysis. This age group was unfortunately statistically irrelevant in the 2007 model. Based on the results, it can be said that, generally, the danger of becoming incapacitated for work increases in line with age.

The effect of ethnic nationality on incapacity for work proved relevant only in 2012. It became apparent that non-Estonians are more likely to be incapacitated for work: approximately 1.5 times more so in comparison with Estonians.

Examining the residence's effect provides an interesting comparison – the results of the 2007 and 2012 models are somewhat different. While in 2007, an incapacitated person was more likely to live in Ida-Viru or Jõgeva county, then in 2012, in South-Eastern Estonia instead: in Põlva, Valga or Viljandi county. In the case of 2012, it came out that a person living in South-Eastern Estonia was roughly two times more likely to be incapacitated for work than a person living in Ida-Viru or

Jõgeva county. Based on that, it can probably be said that in six years there have been some changes in the regions where incapacity for work occurs more often.

Interestingly enough, the last occupation of a potentially incapacitated person did not prove to be statistically significant. What can only be said about 2012 is that, compared to unskilled workers, the likelihood for craft and related trades workers to be incapacitated for work is approximately two times smaller. Unfortunately, no comparisons or profound conclusions can be made with regard to this.

As for unskilled workers, their situation has reversed in six years. This, in turn, reflects the effect of the economic crisis, which was the strongest in the case of unskilled workers.

There were no surprising results in terms of reasons for leaving employment; as was to be expected, the possible loss of the capacity for work causes leaving employment due to an illness or injury. Time spent away from the labour market was also in accordance with the descriptive analysis: the longer is the period, the more likely it is to be incapacitated for work. Why is it so? It can often be caused by people's inability to adapt to change and by discouragement.

Conclusions and summary

What are the differences between descriptive statistics, administrative data and regression models and what kind of conclusions can we draw? According to Statistics Estonia, the number of persons receiving pension for incapacity for work has increased with every year, doubling in the last 20 years. Administrative data indicate that an incapacitated person is somebody whose loss of capacity for work was mainly caused by mental and behavioural disorders, and musculoskeletal and connective tissue diseases. The data from the 2011 Population and Housing Census clearly show that an incapacity pensioner is mostly a man, belongs to the age group 55–59 (age group 55–63 in the comparative analysis) and lives in Põlva, Ida-Viru or Jõgeva county. His rate of incapacity for work is either 40% or 80%. A person's inactivity cannot be directly predicted based on these data, but some parallels can be drawn with unemployment in general: the higher is the unemployment rate, the higher is the share of incapacitated persons among both the working-age and total population, both on the county and state level. On the county level, a correlation between incapacity for work and incapacity pension as the main source of income can also be pointed out: the more there are incapacitated persons, the more often is incapacity pension used as the main source of income. It means that it is highly likely that a person receiving incapacity pension is not working at the same time. Why? There have been speculations that incapacity for work is measured with reference to a person's last or the most long-lasting occupation. At the same time, even a total loss of capacity for work does not mean that a person could not do some kind of work. One of the main fears is also related to returning to the labour market: that it would mean losing the incapacity pension. This belief is erroneous. The third aspect regarding incapacity for work and unemployment is permanent absence from the labour market and the resulting lack of motivation.

What was revealed by the descriptive statistics of the Estonian Labour Force Survey? Both the results of the 2007 survey and those of the 2012 survey indicate a larger share of incapacitated persons in Jõgeva, Ida-Viru and Põlva counties. This is in accordance with administrative data. The sex and age of an incapacity pensioner, which were determined in the survey, do not differ from administrative data either: an average person incapacitated for work is a 50–59-year-old male. The Labour Force Survey also allowed taking a look at the education (secondary education is prevalent) and last occupation of incapacitated persons: the average incapacitated person in the sample used to be a skilled worker (e.g. agricultural, forestry and fishery workers, craft and related trades workers, plant and machine operators, and assemblers).

More diverse results are offered by interpreting the regression models. It was predicted what characterises a person who is declared incapacitated for work. The results of both 2007 and 2012 are similar in many ways. Incapacity for work appears in older age groups, persons aged 45–63 are the most likely to be incapacitated for work. There was a clear trend in 2012: the older is a person, the greater is the risk of becoming incapacitated for work; and when comparing the age

groups, the risk is higher for persons aged 55 and older. The common denominator for both years (2007 and 2012) is education: an average incapacitated person will more likely have basic education.

If a person has been absent from the labour market for more than 10 years, he will most likely remain incapacitated for work. Comparisons between different occupation groups show that the loss of capacity for work occurs more often with unskilled workers. What to make of it? The age, education and last occupation of an average incapacitated person indicate a situation where the incapacity pension seems to be one of the ways out of unemployment and poverty that results from it. The media has also repeatedly referred to incapacity pension as a social or subsistence benefit of sorts. What the results of the analysis point out is that education could be a way out. A better education ensures a better job, which will result in a more secure position in the labour market. To some extent, the results also indicate the consequences of structural unemployment: there are some areas where certain jobs are not valuable anymore.

Comparing the descriptive analysis with the regression models, it can be said that the results do not differ much but rather support each other. If these results were used to describe an average incapacitated person, then it would be an Estonian man, in his pre-retirement age and with secondary or basic education, and presumably living in Jõgeva or Ida-Viru county or in one of the counties in South-Eastern Estonia. He was an unskilled worker who left his last job due to an injury or illness probably more than 10 years ago. It is clear that no large-scale conclusions can be drawn based on this analysis. Instead, it is a brief overview of the situation of incapacitated persons, based on which a more thorough analysis could be made.

VÄLISPÄRITOLU RAHVASTIKU TEINE PÕLVKOND EESTI TÖÖTURUL

Siim Krusell
Statistikaamet

Ellu Saar
Tallinna Ülikool

Artikkel käsitleb välispäritolu rahvastiku olukorda Eesti tööturul. Peatähelepanu pööratakse sisserännanute teisele põlvkonnale. Võrreldakse põlisrahvastiku ja sisserännanute tööturuvõimalusi ning tuuakse esile välispäritolu rahvastiku kahe põlvkonna vaheline erinevus.

Sissejuhatus

Ebasoodsad tingimused, mida välispäritolu rahvastik hariduses ja tööturul kogeb, on viimastel aastatel paljudes riikides üha suuremat muret tekitanud. Teise põlvkonna sisserännanud (st immigrantide lapsed, kelle vanemad on sündinud välismaal, kuid kes ise on sündinud asukohariigis) moodustavad rahvastiku kasvava osa nii USA-s kui ka mitmes Lääne-Euroopa riigis (Waters jt 2012).

Välispäritolu rahvastiku lõimimine Eesti ühiskonda on olnud mitmel moel eriline. Esiteks on peaaegu kolmandik praegusest Eesti rahvastikust välispäritolu. Suurima vähemusrühma moodustavad sealjuures etnilised venelased, kelle osatähtsus kogurahvastikus on umbes 26% (Vetik ja Helemäe 2011). Välispäritolu rahvastikust 92% moodustavad vene keelt kõnelevad vähemused. Teise ja kõige tähtsamana – Eestisse sisserände muustrid on hopis teistsugused, kui need, mis iseloomustavad klassikalist töörännet paljudes teistes lääneriikides.

Selles uurimuses vaadeldakse välispäritolu elanike lõimumist tööturule ja nende hariduslikke saavutusi Eestis. Esmane eesmärk on uurida, kas vene keelt kõneleva välispäritolu rahvastiku esimese ja teise põlvkonna tööturuvõimaluste ja hariduslike saavutuste vahel esineb üksteise ja eestlastega võrreldes mingeid erinevusi. Uuringus on kasutatud 2012. aasta Eesti tööjõu-uuringu (ETU) andmeid.

Muutused Eestis

Pärast Eesti taasiseseisvumist 1991. aastal muutus siinne olukord drastiliselt. Turumajandusele üleminek toimus ühel ajal rahvusriigi uue mudeli loomisega (The Russian ... 2011), 1992. aastal võeti vastu kodakondsusseadus. Seadus oli selles mõttes välistav, et kodakondsuse said lisatingimusteta vaid need elanikud ja nende järglased, kes olid Eesti kodanikud juba enne Nõukogude okupatsiooni. Seadus nõuab kaheaastast riigis elamist, enne kui inimene saab õiguse kodakondsust taotleda, ning piirab teatud rühmadesse kuuluvatel inimestel (nt Nõukogude armee ohvitserid) kodakondsuse saamist. Seadus nõuab kodakondsust taotlevalt inimeselt ka eesti keele oskust ning selle nõude tulemusena muutus enamik vene keelt kõnelevast rahvastikust Eestis kodakondsusetuks (Vetik ja Kionka 1996). Juriidilisest vaatepunktist lähtudes tähendas see, et vene keelt kõnelevatest inimestest said immigrandid.

Turumajandusele üleminek 1990. aastate alguses puudutas enamikku sotsiaalseid rühmi Eestis olenemata nende rahvuslikust taustast. Majanduse ümberstruktureerimine tähendas, et tööstussektor, mis seni oli andnud tööd peamiselt vene keelt kõnelevale rahvastikule, reorganiseeriti ning nõudlus tööjõu järele muutus. Turumajanduslike reformide tulemusel asetuisid rahvusvähemused tööturul eestlastega võrreldes madalamale positsioonile. Vene keelt kõnelevad inimesed olid juhtivatel ja spetsialistide ametikohtadel alaesindatud ning nende tööpuuduse määr kippus eestlaste omast kõrgem olema. Varasemad uuringud on näidanud, et

etnilise ebavõrdsuse tekke tööturul põhjustasid mitmed tegurid, mille hulka kuulusid Eesti kodakondsuse ja eesti keele oskuse puudumine (Helemäe 2008). Raskused, millega esimese põlvkonna välispäritolu rahvastik peab lääneriikide tööturgudel tihti silmitsi seisma, tulid paljude vene keelt kõnelevate välispäritolu inimeste puhul ilmsiks ka Eestis. Tähtis küsimus on, kuidas need arengud on mõjutanud sisserändajate teise põlvkonna võimalusi võrreldes esimese põlvkonnaga.

Suured muutused toimusid pärast taasiseseisvumist ka Eesti haridussüsteemis. Nõukogude perioodil aitas Eesti ühiskonna segmenteerumisele kaasa haridussüsteem, mis jagas koolid õppekeele (vene või eesti) alusel kaheks. Tol ajal oli võimalik kõik haridustasemed läbida, õppides vene keeles. Varsti pärast 1991. aastat läksid riiklikult rahastatud ülikoolid kiiresti üle ainult eestikeelsele õppele. Samas asutati mitmeid eraülikoole, mis võimaldasid ka venekeelset õpet, kuid tudengitel tuli maksta õppemaksu. Kuna eesti keele õpetamise kvaliteet venekeelsetes keskkoolides oli vilets, aetas riiklikult rahastatud kõrgharidus, mis tagas vaid eestikeelse õppe, ebasoodsasse olukorda vene keelt kõnelevad koolilõpetajad, kes üritasid ülikooli pääseda (Huisman jt 2007). Varasemad uuringud on näidanud, et sisserännanute teise põlvkonna venelased erinevad eestlastest hariduse poolest rohkem kui nende vanemad (Lindemann ja Saar 2012).

Vene keelt kõneleva välispäritolu rahvastiku esimese põlvkonna sotsiaalne olukord on pärast 1991. aastat halvenenud enam kui eestlastel, kuigi nende haridustase oli sama (Lindemann 2011). Enamikus lääneriikides on näha tendentsi, et põlisrahva ja välispäritolu rahvastiku teise põlvkonna tööturupositsioonid muutuvad üha sarnasemaks, kuid nii Eesti eripärase ühiskondliku korralduse kui ka välispäritolu rahvastiku olemuse tõttu on siinsed protsessid vastupidised. Hüpotees uurimisel oli, et teise põlvkonna sisserännanud asuvad väiksema tõenäosusega kõrgharidust omandama, nende töötuse risk on suurem ja nende võimalused juhi või tippspetsialisti ametikohta saada on väiksemad võrreldes põlisrahvastiku ja välispäritolu rahvastiku esimese põlvkonnaga.

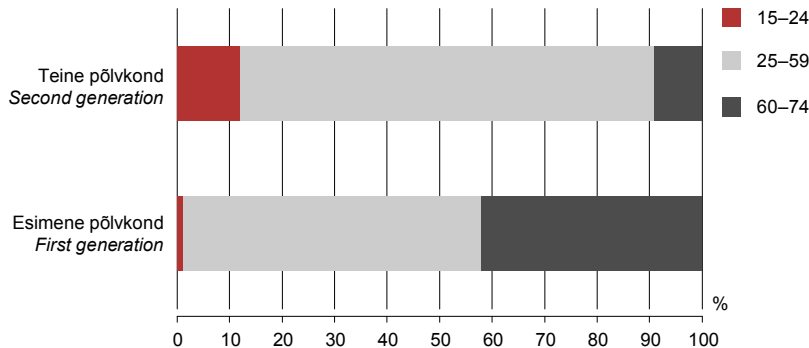
Andmed ja meetodika

Analüüs põhineb tööjõu-uuringu andmetel. See on valikuuring, mille andmed kogutakse isikutelt ja mis annab ulatusliku ülevaate tööturu näitajatest. Kasutati 2012. aasta uuringu andmeid ja välispäritolu rahvastiku valim (üle 3000 küsitletu) võimaldas nende inimeste esimese ja teise põlvkonna küllaltki põhjalikku võrdlust. Esimese põlvkonna sisserännanud on need, kes on võõrsil sündinud. Teise põlvkonna sisserännanud on need, kes on ise Eestis sündinud, kuid kelle vanemad sündisid võõrsil. Empiirilises analüüsis keskenduti seega esimesele ja teisele põlvkonnale demograafilises mõttes.

Välispäritolu rahvastiku esimese põlvkonna hulgas on vanemad inimesed üleesindatud ja leidub vähe noori inimesi (joonis 1). Selle erinevuse minimeerimiseks analüüsiti peamiselt 25–59-aastaste vanuserühma, st rahvastikku parima tööea algusest kuni naiste ennetähtaegse pensionieani.

Joonis 1. Vene keelt kõneleva välispäritolu rahvastiku esimese ja teise põlvkonna vanusjaotus Eestis, 2012

Figure 1. Age demographics for the first and second generation of Russian-speaking immigrants in Estonia, 2012

Sõltuvad muutujad, mis selles analüüsis struktuurset lõimimist kirjeldasid, olid tõenäosus omandada kõrgem haridus, töötuse risk ja tõenäosus omada juhtivat või tippspetsialisti ametikohta. Heath ja Cheung (2007) väidavad, et hinnates rahvusvahemuste jaoks ebasoodsaid tingimusi hariduses ja tööturul, on tähtis eristada kaht mõistet: esiteks ebasoodsate tingimuste kogumõju ja teiseks nende puhasmõju. Järgisime Heathi ja Cheungi loogikat ning lisasime muutujad järjestikku mudelitesse, et eraldada tingimuste kogu- ja puhasmõju. Kasutades logistilise regressiooni meetodit, alustasime välispäritolu rahvastiku kogumõju mudelist, kus ainsaks sõltumatuks muutujaks oli põlvkonda ja päritolu määratlev tunnus. Järgmistes mudelites testisime demograafiliste tunnuste (mudel 2), inimkapitali (mudel 3) ja struktuursete muutujate (mudel 4) kui seletavate muutujate rolli, et leida ebasoodsate tingimuste puhasmõju.

Tulemused

Sisserännanute esimese ja teise põlvkonna haridustase, töötus ja ametialane staatus

Kõrgharidus on olnud tähtsaks teguriks töötuks jäämise riski vähendamisel ja paremate töövõimaluste tagamisel Eestis. Tabelist 1 selgub, et peaaegu kolmandik eestlasi oli omandanud kõrghariduse ja see näitaja on suurem võrreldes välispäritolu rahvastiku omaga. Suurim erinevus ei tulnud aga ilmsiks eestlaste ja välispäritolu rahvastiku vahel, vaid välispäritolu rahvastiku kahe põlvkonna vahel. Esimese põlvkonna sisserännanutest 28% oli omandanud kõrghariduse, teise põlvkonna sisserännanutest aga vaid 18%. See sarnaneb Lindemanni ja Saare (2011) uurimistulemustega, mille kohaselt hariduslikud erinevused eestlaste ja teise põlvkonna venelaste vahel on nende vanemate põlvkonnaga võrreldes kasvanud. Vene keelt kõnelevate vähemuste, kes definitsiooni järgi välispäritolu rahvastiku hulka ei kuulu, hariduslik profiil on sarnane välispäritolu rahvastiku teise põlvkonna omaga, välja arvatud keskerihariduse puhul, kus seda omavate inimeste osatähtsus oli peaaegu sama suur nagu eestlastel.

Tabel 1. Välispäritolu ja põlisrahvastik haridustaseme järgi, 2012^a
Table 1. Titular and immigrant population by level of education, 2012^a
 (protsenti – percentages)

Haridustase	Põlisrahvastik		Vene keelt kõnelev välispäritolu rahvastik		Level of education
	<i>Titular population</i>		<i>Russian-speaking immigrants</i>		
	Eestlased <i>Estonians</i>	Vene keelt kõnelevad vähemused <i>Russian-speaking minorities</i>	Esimene põlvkond <i>First generation</i>	Teine põlvkond <i>Second generation</i>	
Alg- või põhiharidus	10	9	5	8	<i>Primary or basic education</i>
Kutsekeskharidus	20	27	22	28	<i>Vocational secondary education</i>
Üldkeskharidus	20	24	16	19	<i>General secondary education</i>
Keskeriharidus	18	17	25	27	<i>Specialised secondary education</i>
Kõrgharidus	32	23	28	18	<i>Higher education</i>
Kokku	100	100	100	100	<i>Total</i>
Vaatlusobjektide arv mudelis (N)	8 790	965	1 036	938	<i>Number of objects examined in the model (N)</i>

^a 25–59-aastased

^a 25–59-year-olds

2012. aastal oli Eesti majandus palju paremas seisus kui majanduskriisi haripunktis. Töövõimalusi oli märgatavalt juurde tekkinud ja töötuse risk vähenenud sõltumata inimese päritolust või välispäritolu rahvastiku puhul põlvkonnast. Sellest hoolimata püsisid erinevused eestlaste ja välispäritolu rahvastiku mõlema põlvkonna vahel. 25–59-aastaste vanuserühmas oli hõivatute osatähtsus suurim ja töötute osatähtsus väikseim. Välispäritolu rahvastiku kahest põlvkonnast teise esindajate seas oli veidi suurem osatähtsus nii hõivatuil kui ka töötuil (tabel 2).

Tabel 2. Välispäritolu ja põlisrahvastik tööise staatuse järgi, 2012^a
Table 2. Immigrant and titular population by employment status, 2012^a
 (protsenti – percentages)

Haridustase	Põlisrahvastik		Vene keelt kõnelev välispäritolu rahvastik		Level of education
	<i>Titular population</i>		<i>Russian-speaking immigrants</i>		
	Eestlased <i>Estonians</i>	Vene keelt kõnelevad vähemused <i>Russian-speaking minorities</i>	Esimene põlvkond <i>First generation</i>	Teine põlvkond <i>Second generation</i>	
Hõivatud	80	77	72	74	<i>Employed</i>
Töötud	6	11	13	16	<i>Unemployed</i>
Mitteaktiivsed	14	13	15	11	<i>Inactive</i>
Kokku	100	100	100	100	<i>Total</i>

^a 25–59-aastased

^a 25–59-year-olds

Ametialati vaadates tundub, et välispäritolu rahvastiku esimesel põlvkonnal oli tõsisemid probleeme omandatud haridusele vastava töö leidmisega. Kõrghariduse omandanute osatähtsus erines sisserännanute esimese põlvkonna ja eestlaste puhul üsna vähe, näitajad vastavalt 28% ja 32% (tabel 1). Arvestades kõrghariduse omandanute suurt osatähtsust välispäritolu rahvastiku esimeses põlvkonnas, võiks eeldada ka juhtivtöötajate ja tippspetsialistide suuremat osatähtsust nende seas. Eestlastega võrreldes on juhtivtöötajaid nende seas aga 8% ja tippspetsialiste 7% vähem (tabel 3). Teise põlvkonna näitajad olid võrdluses eestlastega veelgi halvemad ning nende inimeste ametipositsioon veelgi madalam kui välispäritolu rahvastiku esimesel põlvkonnal. Kuna välispäritolu rahvastikus on valgekraede osatähtsus väiksem kui põlisrahva seas, siis võiks esimeste hulgas eeldada suuremat sinikraede osatähtsust. Tööstuse oskustööliste osatähtsus ulatus välispäritolu rahvastiku teises põlvkonnas 43%-ni, sisserännanute esimeses põlvkonnas 37%-ni, ühtlasi oli mõlema põlvkonna puhul lihttööliste osatähtsus suurem kui see oli eestlaste seas. Vene keelt kõnelevate vähemuste ametialane struktuur sarnaneb rohkem välispäritolu rahvastiku kui eestlaste omaga: kasulik oleks seda teemat veel täpsemalt uurida.

Tabel 3. Välispäritolu ja põlisrahvastik ametipositsiooni järgi, 2012^a

Table 3. Immigrant and titular population by occupational position, 2012^a
(protsenti – percentages)

Haridustase	Põlisrahvastik		Vene keelt kõnelev välispäritolu rahvastik		Level of education
	Titular population		Russian-speaking immigrants		
	Eestlased <i>Estonians</i>	Vene keelt kõnelevad vähemused <i>Russian-speaking minorities</i>	Esimene põlvkond <i>First generation</i>	Teine põlvkond <i>Second generation</i>	
Juhid	13	3	5	3	<i>Managers</i>
Tippspetsialistid	22	15	15	13	<i>Professionals</i>
Keskastme spetsialistid	15	15	13	12	<i>Semi-professionals</i>
Ametnikud	6	7	7	4	<i>Clerks</i>
Teenindustöötajad	12	12	10	14	<i>Service workers</i>
Põllumajanduse töötajad	3	1	1	..	<i>Agricultural workers</i>
Tööstuse oskustöölised	24	39	37	43	<i>Industrial skilled workers</i>
Lihttöölised	6	8	14	10	<i>Unskilled workers</i>
Kokku	100	100	100	100	<i>Total</i>
Vaatlusobjektide arv mudelis (N)	7 067	731	748	690	<i>Number of objects examined in the model (N)</i>

^a 25–59-aastased

^a 25–59-year-olds

Sisserännanute esimese ja teise põlvkonna võimalusi mõjutavad tegurid

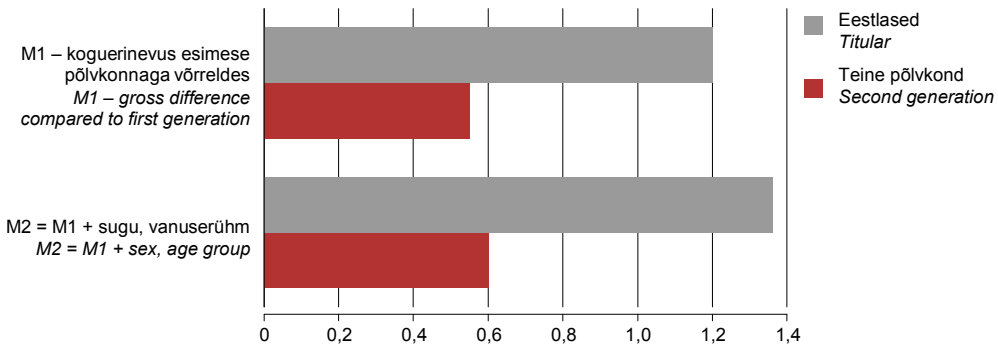
Analüüsi eesmärk oli eristada regressioonianalüüsis kaht Heathi ja Cheungi (2007) esitatud mõistet – ebasoodsate tingimuste kogu- ja puhasmõju. Hinnates rahvusvähemuste jaoks ebasoodsaid haridus- ja tööturuolusid, võib koguerinevust seletada rahvusrühmi üksteisega võrreldes, ebasoodsate tingimuste puhasmõju selgub siis, kui mudelis rakendatakse lisamuutujaid. Ebasoodsate tingimuste kogu- ja puhasmõju hinnatakse, võrreldes võimaluste tõenäosust referentirühmaga, milleks selles analüüsis oli välispäritolu rahvastiku esimene põlvkond.

Joonis 2 esitab kõrghariduse omandamise tõenäosust eestlaste ja vene keelt kõnelevate sisserännanute teise põlvkonna puhul. Ebasoodsate tingimuste kogumõju mõõtvast mudelis (M1)

oli tõenäosus, et inimene omandab kõrghariduse, eestlaste puhul märgatavalt suurem kui esimese põlvkonna sisserrännanute puhul. Välispäritolu rahvastiku kaht põlvkonda võrreldes oli tõenäosus kõrgharidust omandada teisel põlvkonnal väiksem kui esimesel. Mudelisse, mis mõõtis ebasoodsate tingimuste puhasmõju (M2), lisati vanuserühm ja sugu kui sõltumatud muutujad. Päritolu oli mudelis jätkuvalt tähtis ning näitas, et erinevused esinevad olenemata kindlast soo- või vanuserühmast. Sõltumatute muutujate lisamisel oli riskisuhe eestlaste ja sisserrännanute esimese põlvkonna vahel veelgi suurem. Välispäritolu rahvastiku kahe põlvkonna võrdluses oli riskisuhe samuti natuke suurem, mis näitab, et ebasoodsate tingimuste puhasmõju on teise põlvkonna puhul veelgi selgemini eristuv kui nende tingimuste kogumõju.

Joonis 2. Kõrghariduse omandamise tõenäosus. Logistilise regressiooni analüüs, riskisuhe

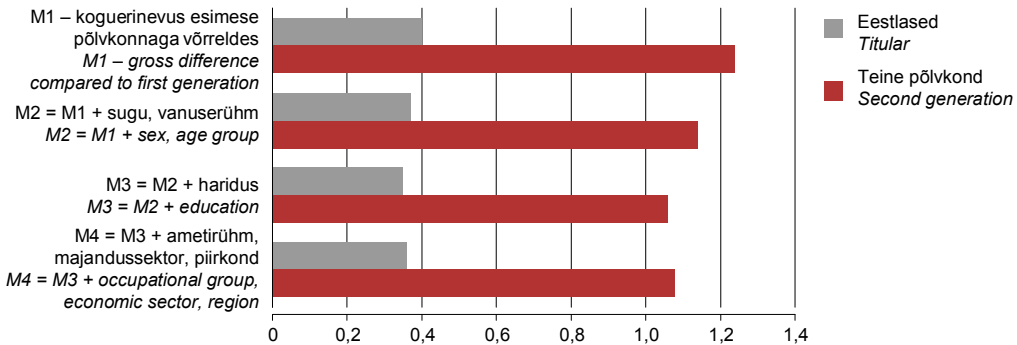
Figure 2. Probability of attaining higher education. Logistic regression analysis, odds ratios

Töötusriskide hindamisel tuli ilmsiks sama koguerinevus (M1): eestlastel oli väiksem risk töötuks jääda kui sisserrännanutel ning välispäritolu rahvastiku teisel põlvkonnal oli see risk suurem kui sisserrännanute esimesel põlvkonnal. Erinevate struktuursete või üksikmuutujate lisamine ei muutnud seda suhet märkimisväärselt. Küll aga vähenes järgmistes mudelites (M2, M3, M4) veidi erinevus sisserrännanute esimese ja teise põlvkonna vahel, seda eriti mudelis, kus üksikmuutujaks oli haridus (M3) (joonis 3).

Joonis 3. Töötuse risk. Logistilise regressiooni analüüs, riskisuhe

Figure 3. Unemployment risk. Logistic regression analysis, odds ratios

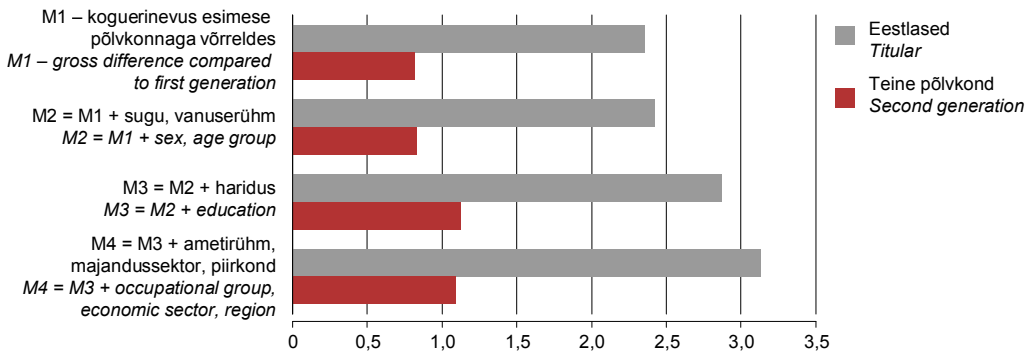

Hinnates juhtivtöötaja või tippspetsialisti ametikohta saamise tõenäosust, selgus, et eestlaste ja sisserrännanute esimese põlvkonna koguerinevus (M1) oli üle kahe korra eestlaste kasuks ning välispäritolu rahvastiku teisel põlvkonnal oli veelgi vähem võimalusi endale juhtivtöötaja või tippspetsialisti ametikoht kindlustada kui nende vanematel. Mudelisse soo ja vanuse lisamine eriliselt muutusi ei tekitanud. Hariduse üksikmuutujana mudelisse lisamine (M3) näitas, et teisel

põlvkonnal olid paremad võimalused kui esimesel. Seda võib põhjendada nende teise põlvkonna sisserännanute, kes olid omandanud kõrghariduse ning olid edukamad juhtivtöötaja või tippspetsialisti ametikoha saamisel kui nende kaaslased esimesest põlvkonnast (joonis 4). Kui neljandas mudelisse (M4) lisati üksikmuutujatena majandussektor ja piirkond, oli eestlaste tõenäosus olla tippspetsialist või juht kolm korda suurem kui välispäritolu rahvastiku esimese põlvkonna esindajatel. Kuna haridus oli ka neljandas mudelis oluline, jäi püsima teise põlvkonna mõningane eeliseisund esimese põlvkonna ees.

Joonis 4. Juhtivtöötaja või tippspetsialisti ametikoha saamine. Logistilise regressiooni analüüs, riskisuhe

Figure 4. Attainment of a managerial or professional position. Logistic regression analysis, odds ratios

Kokkuvõte

Uuringu eesmärk oli võrrelda välispäritolu rahvastiku kahe põlvkonna struktuuret lõimitust ja kõrvutada nende inimeste haridustaset ja olukorda tööturul eestlaste samade näitajatega. Kui enamikus traditsioonilistes sisseränderiikides lähenevad välispäritolu rahvastiku teise põlvkonna tööturunäitajad põliselanike omadele (Thomson ja Crul 2007), siis Eestis need pigem kaugenevad üksteisest. Välispäritolu rahvastiku teise põlvkonna esindajatel on kõrghariduse omandamiseks vähem võimalusi kui eestlastel, neil on ka suurem risk töötuks jääda. Samas on sisserännanute teise põlvkonna esindajatel esimese põlvkonnaga võrreldes mõnevõrra suurema tõenäosusega õnnestunud kindlustada endale juhtivtöötaja või tippspetsialisti ametikoht, eriti kui nad on saanud omandada kõrghariduse.

See näitab, et vene keelt kõneleva välispäritolu rahvastiku teise põlvkonna esindajatel on olnud piiratud võimalused, et saavutada põlisrahvastikuga võrreldes samaväärne haridustase ja sotsiaal-majanduslik staatus, kui on esimesel põlvkonnal (The Russian ... 2011).

1990. aastatel toimunud sotsiaalsed ja majanduslikud muutused tabasid välispäritolu rahvastiku mõlemat põlvkonda. Varasemad uurimused on näidanud, et paljud sisserännanute teise põlvkonna inimeste emad-isad kogesid põlvkonnasisest sotsiaalse olukorra halvenemist (Lindemann 2011). Haridussüsteemi muutustel oli aga negatiivne mõju teise põlvkonna puhul, sest muutuste tõttu vähenesid nende inimeste võimalused kõrgharidust omandada. Crul ja Schneider (2012) järeldavad, et peale muu ühiskonnakorralduse on sisserännanute teise põlvkonna ebasoodsate haridusolude seisukohalt tähtis ka varane valik kutseõppe ja akadeemilise hariduse vahel. Siin võib näha paralleele Eesti haridussüsteemi keelepõhise jagunemisega. Venekeelse kogukonna olude halvenemine on mõjutanud ka venekeelsete koolide sotsiaal-majanduslikku olukorda ning sellel on omakorda olnud negatiivne mõju nende koolide õpilaste õppeedukusele (Lindemann 2013b). Venekeelsete koolide üleminek eestikeelsele õppele 2010. aastal ei pruugi Eesti haridussüsteemi keelepõhist jagunemist vähendada, kuna eesti- ja venekeelsete koolide õppemetoodika ja -tavad on erinevad (Loogma jt 2009).

Välispäritolu rahvastiku teine põlvkond ei ole kindlasti homogeenne, vaid on selgelt polariseerunud. Varasemad uurimistulemused annavad alust arvata, et ebasoodsad olud, nagu nõrk sotsiaalne taust, puudulik eesti keele oskus ja madal haridustase, kipuvad venekeelse elanikkonna teise põlvkonna esindajate puhul kuhjuma ning tekitavad neile tööturul tõsisemaid probleeme (Lindemann ja Kogan 2013). Kõige edukamad teise põlvkonna esindajad on hea sotsiaalse päritoluga, neil on kõrgharidus ja hea eesti keele oskus.

Varasemad uurimistulemused on näidanud ka seda, et venekeelsete sisseerännanute teise põlvkonna esindajate edukus varieerub ning seda on näha ka postsovetlikes riikides, kus elavad vene keelt kõnelevad vähemusrühmad (Lindemann 2013a). Siiski ei tohiks välispäritolu elanikkonna ja põlisrahvastiku võrdlemisel kõiki Euroopa Liiduga ühinenud Ida-Euroopa riike ühte liigitada (Pichler 2011). Üldine järeldus on, et praeguse ühiskonnakorralduse ja struktuurse olukorra kõrval on tähtis vaadata ajaloolist konteksti – millal immigrandid sihtriiki kolisid ning missugune oli olukord seal enne nende saabumist –, sest mineviku ja oleviku vahel valitseb järjepidevus (Foner ja Lucassen 2012).

Allikad Sources

- Crul, M., Schneider, J. (2012). Conclusions and implications. The integration context matters. – *The European Second Generation Compared: Does the Integration Context Matter?* / Eds. M. Crul, J. Schneider, F. Lelie. Amsterdam: Amsterdam University Press, pp. 375–405.
- Foner, N., Lucassen, L. (2012). Legacies of the Past. – *The Changing Face of World Cities.* / Eds. M. Crul, J. Mollenkopf. New York: Russell Sage Foundation, pp. 26–43.
- Heath, A. F., Cheung, S. Y. (2007). The comparative study of ethnic minority disadvantage. – *Unequal chances: Ethnic minorities in western labor market.* / Eds. A. F. Heath, S. Y. Cheung. Oxford: Oxford University Press, pp. 1–44.
- Helemäe, J. (2008). Tööalane eneseostus ja selle võimaluste tajumine. Uuringu „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2008“ aruanne. Tallinn, lk 24–50. [www] www.rahvastikuminister.ee/?id=12051 (15. 01.2013).
- Huisman, J., Santiago, P., Högselius, P., Lemaitre, M. J., Thorn, W. (2007). *OECD Reviews of Tertiary Education. Estonia.* Paris: OECD.
- Lindemann, K. (2011). Explaining different returns from human capital in the labor market. – *The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve: The TIES Study in Estonia.* / Eds. R. Vetik, J. Helemäe. Amsterdam: University of Amsterdam, pp. 93–118.
- Lindemann, K. (2013a). Structural integration of young Russian-speakers in post-Soviet contexts: educational attainment and transition to the labour market. Tallinn: Tallinn University.
- Lindemann, K. (2013b). The School Performance of the Russian-Speaking Minority in Linguistically Divided Educational Systems: A Comparison of Estonia and Latvia. – *Integration and Inequality in Educational Institutions.* / Ed. M. Windzio. Dordrecht: Springer, pp. 45–69.
- Lindemann, K., Kogan, I. (2013). The Role on Language Resources in Labour Market Entry: Comparing Estonia and Ukraine. – *Journal of Ethnic and Migration Studies*, No 39 (1), pp. 105–123.
- Lindemann, K., Saar, E. (2011). Ethnic inequalities in education. – *The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve: The TIES Study in Estonia.* / Eds. R. Vetik, J. Helemäe. Amsterdam: University of Amsterdam, pp. 59–91.
- Lindemann, K., Saar, E. (2012). Ethnic inequalities in education: second-generation Russians in Estonia. – *Ethnic and Racial Studies*, No. 35 (11), pp. 1974–1998.

Loogma, K., Ruus, V.-R., Talts, L., Poom-Valickis, K. (2009). Õpetaja professionaalsus ning tõhusama õpetamis- ja õppimiskeskonna loomine. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS tulemused. Tallinn: Tallinn University.

Pichler, F. (2011). Success on European Labor Markets: A Cross-national Comparison of Attainment between Immigrant and Majority Populations. – *International Migration Review*, No 45 (4), pp. 938–978.

The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve: The TIES Study in Estonia. (2011). / Eds. R. Vetik, J. Helemäe. Amsterdam: University of Amsterdam.

Thomson, M., Crul, M. (2007). The Second Generation in Europe and the United States: How is the Transatlantic Debate Relevant for Further Research on the European Second Generation? – *Journal of Ethnic and Migration Studies*, No 33 (7), pp. 1025–1042.

Vetik, R., Helemäe, J. (2011). Introduction. – *The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve: The TIES Study in Estonia*. / Eds. R. Vetik, J. Helemäe. Amsterdam: University of Amsterdam, pp. 13–25.

Vetik, R., Kionka, R. (1996). Estonia and Estonians. – *The nationalities question in the post-Soviet states*. / Ed. G. Smith. London: Longman, pp. 129–146.

Waters, M. C., Tran, V. C., Kasinitz, P., Mollenkopf, J. H. (2012). Segmented assimilation revisited: types of acculturation and socioeconomic mobility in young adulthood. – *Theorising Integration and Assimilation*. / Eds. J. Schneider, M. Crul. London and New York: Routledge, pp. 25–50.

SECOND GENERATION OF IMMIGRANT POPULATION IN THE ESTONIAN LABOUR MARKET

Siim Krusell
Statistics Estonia

Ellu Saar
Tallinn University

The article deals with the situation of the immigrant population on the Estonian labour market. The main focus is on the second generation of immigrants. The article compares the labour market opportunities of the titular population and those of the immigrant population, and highlights the differences between the two generations of immigrants.

Introduction

The disadvantages experienced by immigrants in education and labour markets have been a matter of growing concern in many countries in recent years. Second-generation immigrants (that is, children of immigrants, born in the host society) make up a growing proportion of the population in the US and in many Western European countries (Waters et al. 2012).

Immigrant integration in Estonia has been distinct in several ways. First, almost one third of the current Estonian population is of immigrant origin. Ethnic Russians form the biggest minority group, comprising about 26% of the total population (Vetik and Helemäe 2011). Russian-speaking minorities form 92% of the immigrant population. Second, most importantly, the patterns of migration to Estonia differed significantly from classic labour migration in many Western countries.

This study considers the integration of the immigrant population into the labour market, and their educational achievements in Estonia. The main aim was to investigate whether there are differences in the labour market opportunities and educational achievements of the first- and second-generation Russian-speaking immigrants, compared to each other and to the titular ethnic group in Estonia. The study uses data from the 2012 Estonian Labour Force Survey (LFS).

Changes in the Estonian context

After Estonia regained its independence in 1991, the context here changed radically. The transition to a market economy took place at the same time as the creation of a new nation-state model (The Russian ... 2011) and the state, in 1992, adopted the Citizenship Law. This law was exclusive, in the sense that citizenship was granted only to those residents and their descendants who were citizens of Estonia before the Soviet occupation. The law requires a two-year residency before a person is entitled to apply for citizenship and it restricts certain categories of people (Soviet military officers, for example) from gaining citizenship. The law also requires knowledge of the Estonian language, and this effectively resulted in the majority of the Russian-speaking population living in Estonia becoming stateless (Vetik and Kionka 1996). From a legal standpoint, this meant that the Russian-speaking population became immigrants.

The introduction of market reforms at the beginning of the 1990s hit most social groups in Estonia, irrespective of their ethnic background. A restructuring of the economy meant that the industrial sector, which mainly employed the Russian-speaking population, was reorganised and the demand for labour changed. The structural logic of the market reforms put ethnic minorities into an inferior position in the labour market. The Russian-speaking population was underrepresented in managerial and professional positions and their unemployment rate also tended to be higher. Previous research indicates that the emergence of ethnic inequality in the

labour market was a consequence of several factors, including the lack of Estonian citizenship and proficiency in the Estonian language (Helemäe 2008). The difficulties that first-generation immigrants often have to face in Western labour markets became real for many Russian-speaking migrants in Estonia as well. An important question is how these developments have influenced the opportunities of the second generation compared to first-generation immigrants.

There were also major changes in the Estonian education system after independence was regained. In the Soviet period, parallel education systems, which divided schools based on the language of instruction (Russian or Estonian), contributed to the segmentation of Estonian society. At that time, it was possible to achieve all levels of education in Russian. Shortly after 1991, the state-funded universities quickly moved to teaching only in Estonian. However, several private universities were established, which provided the opportunity to study in Russian, but students had to pay tuition fees. This bias of state-funded higher education towards providing instruction in Estonian was a clear disadvantage for Russian-speaking school leavers attempting to gain access to these universities, because the quality of Estonian-language instruction in Russian secondary schools was poor (Huisman et al 2007). Previous research indicates that the dissimilarity of second-generation Russians to Estonians, in terms of education, has increased compared to their parents' generation (Lindemann and Saar 2012).

First-generation Russian-speaking immigrants experienced more downward mobility after 1991 than Estonians, even though their educational levels were the same (Lindemann 2011). In most Western countries there are tendencies of convergence between natives and second-generation immigrants in terms of structural integration. However, due to the specific institutional context in Estonia, as well as the nature of the immigrant population, this dynamic has reversed. In this study it was hypothesised that second-generation immigrants are less likely to undertake higher education, that they have a higher risk of unemployment and their opportunities to secure managerial and professional positions are lower compared to the titular ethnic group and first-generation immigrants.

Data and methods

The data source for the analysis was the LFS. The LFS is a sample survey with data collected from individuals, and provides an extensive overview of labour market indicators. The data used was from 2012, and the sample size of immigrants (over 3,000 respondents) allowed a fairly thorough comparison between the first and second generation. First-generation immigrants are foreign-born. Second-generation immigrants are those who were born in Estonia, but whose parents were born abroad. Thus, in our empirical analysis, we concentrate on the first and second generations in a demographic sense.

The first generation is overrepresented by elderly people and there are only a small proportion of young people (Figure 1, p. 63).

To minimise this difference, the age group of 25–59-year-olds was mostly used for the analysis (that is, from the beginning of prime age up to women's early retirement age).

The dependent variables characterising the structural integration in this analysis were the probability of undertaking higher education, unemployment risk and the probability of having a managerial or professional position. Heath and Cheung (2007) suggest that when evaluating ethnic minority disadvantages in the education and labour markets it is important to distinguish between two distinct concepts: (1) gross disadvantage, and (2) net disadvantage. We followed the logic of Heath and Cheung's analysis, and incorporated variables sequentially into the models in order to separate the gross and net disadvantages. Using the logistic regression analysis, we started with a model for the gross effect of the immigrant generation, where only the immigrant generation was entered as a predictor. In subsequent models, we tested the roles of demographic characteristics (Model 2), human capital (Model 3) and structural variables (Model 4) as explanatory variables, to find the net effect of immigrant generation.

Results

Educational level, unemployment and occupational group of first- and second-generation immigrants

Higher education has been an important factor in reducing the risk of unemployment and giving better occupational opportunities in Estonia. Table 1 (p. 64) shows that almost one-third of Estonians had undertaken higher education and this indicator was higher than that of immigrants. However, the biggest difference was not between Estonians and immigrants but between the two immigrant generations. 28% of first-generation immigrants had undertaken higher education, compared to only 18% of second-generation immigrants. This is similar to Lindemann and Saar's (2011) findings that the differences between Estonians and second-generation Russians in terms of education have increased compared to their parents' generations. The Russian speaking minorities, who by definition are not immigrants, have an educational profile similar to the second-generation immigrants, except in the case of specialized secondary education where the percentage was almost the same as Estonians.

In 2012, the Estonian economy was in a much better state than it was at the peak of the economic crisis. Job opportunities had increased significantly and the risk of unemployment diminished, regardless of origin or immigrant generation. Despite this, the differences between Estonians and the immigrants of both generations remain. In the age group of 25–59-year-olds, Estonians had the highest percentage of persons employed and the lowest percentage of the unemployed. Of the two immigrant generations, the second generation had a slightly higher percentage of both employed and unemployed persons (Table 2, p. 64).

The occupational structure seems to show serious problems amongst first-generation immigrants in converting achieved education into appropriate jobs, given the relatively small difference in the share of Estonians and first-generation immigrants (32% and 28%, respectively) who undertook higher education (Table 1, p. 64). In other words, it might be expected that the percentage of managers and professionals among the first generation would be higher given the share of people who have undertaken higher education. Compared to Estonians, however, the percentage of managers is 8% lower and the percentage of professionals – 7% lower (Table 3, p. 65). The second generation performed even worse compared to Estonians and their occupational position is lower than that of the first generation. As there is a smaller proportion of white-collar workers in the immigrant population than in the titular population, then a higher proportion of blue-collar workers would be expected among the former. The proportion of industrial skilled workers reached 43% among second-generation immigrants and 37% among the first generation, and both generations had a higher proportion of unskilled workers than titular Estonians. The occupational structure of the Russian minorities resembles that of the immigrant population more closely than that of titular Estonians: it would be useful to investigate this further.

Gross and net disadvantages of immigrant generations

Our focus in the regression analysis was to distinguish between two concepts elaborated by Heath and Cheung (2007), gross and net disadvantages. When evaluating ethnic minority disadvantage in education and labour markets, the gross difference can be explained by comparing ethnic groups with each other, the net disadvantages are identified when additional variables are applied to the model. Gross and net disadvantage are assessed using odds ratios of probability compared to the reference group.

Figure 2 (p. 66) shows the different probabilities of undertaking higher education between titular Estonians and the second generation of Russian-speaking immigrants, with the first generation of immigrants being the reference group. In the model measuring gross disadvantage, the titular Estonians had a significantly higher probability of undertaking higher education than first-generation immigrants. Comparing the two immigrant generations, the second generation had a lower probability of undertaking higher education than the first generation. In the model measuring net disadvantages, age group and gender were added as independent variables.

Origin remained significant in the model, indicating that differences occur despite belonging to any particular gender or age group. By adding independent variables, the odds ratio between titular Estonians and first-generation immigrants was even larger. When comparing the two generations, the odds ratio was also slightly larger, indicating that the net disadvantages of the second generation are even more evident than the gross disadvantages.

The gross difference in the estimation of unemployment risks followed the path of the previous results: titular Estonians had less chance of becoming unemployed and second-generation immigrants had a higher probability of becoming unemployed than the first generation (M1). The addition of different structural or individual variables did not change this relationship significantly. However, the differences between the first and second generation slightly reduced in further models, especially in the model with education (M3) as the independent variable (Figure 3, p. 66).

When estimating the probability of securing a managerial or professional position, the gross difference between titular Estonians and the first-generation immigrants was more than two times in favour of titular Estonians and second-generation immigrants had an even smaller chance of securing a managerial or professional position. Adding gender and age into the model did not bring any significant changes. Adding education as the independent variable showed that the second generation had better opportunities than the first generation. This result can be explained by those second-generation immigrants who had undertaken higher education who were more successful in securing managerial or professional positions than their first-generation counterparts (Figure 4, p. 67). When economic sector and region were added as independent variables in Model 4 (M4), the probability in the odds ratios of titular Estonians being professionals or managers was three times higher than that of first-generation immigrants. As education also remained significant in Model 4, the slight advantages of the second generation over the first generation remained.

Conclusion

The aim of the study was to compare the structural integration of both generations and compare their educational achievements and labour market outcomes with those of the titular ethnic group. While in most traditional immigration countries there are tendencies of convergence between natives and second-generation immigrants regarding structural integration (Thomson and Crul 2007), then in Estonia the dynamics are reversed. Second-generation immigrants have fewer opportunities to undertake higher education, and they also have a higher risk of unemployment. However, the second generation have a somewhat higher probability of securing a managerial or professional position compared to the first generation, especially if they have undertaken higher education.

This indicates that second-generation Russian-speakers have had limited opportunities to achieve the same parity of education and socio-economic status as the first generation, compared to the titular population (The Russian ... 2011).

The social and economic changes in the 1990s hit both generations of immigrants. Previous research indicates that many parents of the second generation experienced intra-generational downward mobility (Lindemann 2011). However, changes in the education system had a negative impact on the educational achievements of the second generation, by decreasing their possibilities to undertake higher education. Crul and Schneider (2012) conclude that besides other institutional arrangements, an early selection between vocational and academic tracks proves crucial for the disadvantageous educational achievements for second-generation immigrants. There seems to be some parallelism with the linguistically divided education system in Estonia. The downward mobility of the Russian-speaking community has lowered the socio-economic composition of Russian schools and school composition has had a negative impact on the educational performance of students in Russian schools (Lindemann 2013b). The transition to Estonian language studies in Russian secondary schools in 2010 might not help to decrease the division between the two linguistically based tracks in the Estonian education system because teaching methods and teaching practices are different in Estonian and Russian schools (Loogma et al. 2009).

The second generation is certainly not homogeneous; there is a clear polarisation within this generation instead. Previous findings suggest that the disadvantages of low social background, inadequate Estonian language proficiency and low educational achievement tend to accumulate for second-generation Russian-speakers and result in serious difficulties in the labour market (Lindemann and Kogan 2013). The most successful members of the second generation are of high social origin, tend to have undertaken higher education, and have a good knowledge of Estonian.

Previous findings also indicate that the outcomes for the Russian-speaking second generation vary, even in post-Soviet societies that are hosts to large Russian-speaking minority groups (Lindemann 2013a). However, it is questionable to group all Eastern European countries that have joined the EU as one type when comparing the accomplishments of the immigrant and majority population (Pichler 2011). The general conclusion is that as well as the present institutional and structural context, the historical context when the immigrants moved to their destination country is also very important, as is the context before they migrated, because there are continuities between the past and the present (Foner and Lucassen 2012).

VANEMAEALISTE TÖÖHÕIVE EESTIS AASTAIL 2007–2012

Annely Saik, Kandela Õun^a
Tartu Ülikooli Pärnu kolledž

Artikkel annab ülevaate muudatustest üle 50-aastaste töökäitumises ja -hõives ning neid muudatusi põhjustavatest teguritest. Keskendutakse aastatele 2007–2012, mis võimaldab analüüsida vanemaealiste tööhõive olukorda majanduslanguse eel, selle ajal ja tänapäeva muutlikus olukorras. Arvulise ülevaate andmiseks kasutatakse Statistikaameti ja Eurostati andmeid.

Sissejuhatus

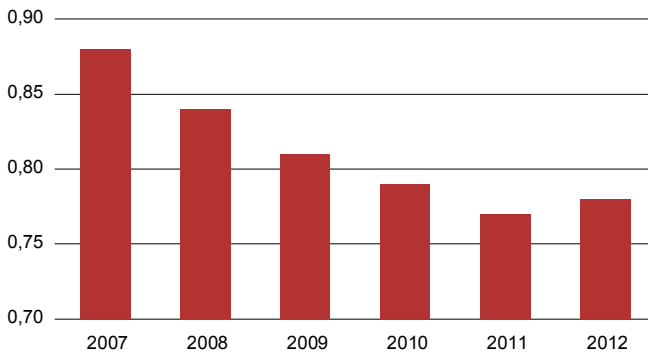
Rahvastikuarengu rahvastiku vananemise etapis sündimus väheneb, arstiteaduse arenedes ja elutingimuste paranedes kahaneb ka suremus. Laste osatähtsus rahvastikus jääb väiksemaks, inimesed elavad kauem ja vanemaealiste osatähtsus elanikkonnas suureneb (Henkens ja Schippers 2012). Selle tagajärjeks on, et ka tööjõud on vanem kui kunagi varem. Et üha rohkem vanemaealisi töötab, tõstab see kogu tööjõus osalemise määra ehk suurendab tööjõu osatähtsust tööealises rahvastikus. Ka Eesti demograafilist arengut ja sellest tulenevat tööealise rahvastiku vähenemist arvestades on üha olulisem, et vanemaealised püsiksid võimalikult kaua tööturul. Selles artiklis käsitletakse vanemaealistena kahte vanuserühma: 55–64-aastaseid kui vanaduspensioniea eelses vanuses olevaid isikuid ning 50–74-aastaseid, kuhu on kaasatud nii pensionieelses eas olijad kui ka need, kes on küll vanaduspensioniealised, kuid kes moodustavad siiski potsentsiaalse tööjõu.

Vanemaealised on Eestis võrreldes enamiku teiste Euroopa Liidu (EL) riikidega võrdlemisi aktiivsed: nad väljuvad tööturult hilisemas eas ning töö kaotades jätkavad aktiivselt töotsinguid. Eurostati andmetel oli 2012. aastal Euroopa Liidu 27 liikmesriigis 55–64-aastaste tööhõive määr 48,9%, Eestis oli vastav näitaja 60,6% (Teichgraber ... 2013). Euroopa Komisjoni ettepanekul kuulutati 2012. aasta aktiivseks vananemise aastaks Euroopas, tänu millele suurenes tähelepanu vanemaealiste sotsiaalsele seisundile ühiskonnas ja nende tööhõivega seotud probleemidele.

Vanemaealiste kaasamine tööturule

Statistikaamet peab arvestust eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5–14-aastased) ja sealt vanuse tõttu väljalangevate inimeste (55–64-aastased) arvulise suhte kohta, seda näitajat nimetatakse demograafiliseks töötururindeindeksiks. Kui indeks on ühest suurem, siseneb järgmisel kümnendil tööturule rohkem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu eeldatavalt välja langeb. Indeksi jäämine alla ühe aga ennustab tööjõupuuduse kasvu juhul, kui teised tööjõu nõudlust mõjutavad tegurid (nt sise- ja välisnõudlus) ei muutu. 2007. aastal oli töötururindeindeks Eestis 0,88 ja 2012. aastal 0,78 (joonis 1).

^a Artikkel põhineb Annely Saigi 2013. aastal kaitstud bakalaureusetööl, juhendaja Kandela Õun.

Joonis 1. Demograafiline töötururindeks Eestis 2007–2012*Figure 1. Demographic labour pressure index in Estonia, 2007–2012*

Kuna tööturule siseneb järjest vähem noori, suureneb üha enam vanemaealiste osatähtsus töajajõus (Henkens ja Schippers 2012: 4). Rahvastiku vananemine tähendab ka töajajõu vananemist: tööturule ei sisene küllaldaselt noori, kellega asendada sealt lahkujaid. Peale selle tekivad probleemid vanemaealiste toetamiseks vajaminevate majanduslike ressursside leidmisel (need kahanevad) ning suureneb surve haridus-, sotsiaal- ja tervishoiusüsteemile. Vähene sündimus ja rahvastiku vananemine võivad lühikest aega majandusele positiivselt mõjuda, sest vähenevad kulutused sünni- ja lastetoetustele, tervishoiule ning haridusele, kaugemas tulevikus võib aga eeldada vanemaealiste ülalpidamiskulude kasvu (Carone *et al.* 2005).

55–64-aastaste töajajõus osalemise määra mõjutatakse riikide tasandil pensionireformidega. Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ järgi aitaks eripensionide süsteemi ülevaatamine ja soodustingimustel vanaduspensionide vähendamine või kaotamine muidu töövõimelisi ja hea väljaõppega inimesi töajajõul aktiivsena hoida ning ressursse teiste sotsiaalteenuste osutamiseks suunata. (Konkurentsivõime ... 2011: 26). Tuleb tähele panna, et pensionireformide oodatav mõju põhineb eeldusel, et vastukaaluks ei lihtsustata juurdepääsu muudele toetusprogrammidele, nagu töövõimetus- ja töajajõutoetused, mis võimaldavad tegelikult varast pensionile jäämist.

Euroopa Komisjoni liige Giuseppe Carone esitas metoodika ja prognoosis töajajõu arenguid 2050. aastani 25 Euroopa Liidu riigis (Carone 2005: 9). Analüüsi tulemustes öeldakse, et vaatamata erisustele on riikide töajajõu arengus ka mõningad ühised arengutrendid ja tegurid, millega tuleks prognooside tegemisel arvestada. Parimas tööajajõus töajajõud – 25–54-aastased – töajajõu määr jääb alati kõrgemaks võrreldes noorema- ja vanemaealistega. Samal ajal on 60–64-aastaste meeste töajajõumäär viimase 30 aasta jooksul langenud, kuid mõnedes riikides võib täheldada vastupidist arengut. Carone keskendub oma töajajõus pigem siiski naiste töajajõule ja meeste töajajõumäär pikemalt ei analüüsi. Ta toob esile, et naiste töajajõumäär on viimase 25 aasta jooksul stabiilselt tõusnud ning noorte (15–24-aastased) töajajõumäär enamasti koolituse pikenedamisest tulenevalt langenud. Sündimuse vähenemine ja beebibuumi põlvkonna (sündinud 1946–1964) pensioniikka jõudmine vähendab eesootavatel kümnenditel prognoosi kohaselt oluliselt tööajajõu elanikkonna osatähtsust rahvastikus. (Sealsamas: 9).

Suurbritannia Tulevikuuringute Keskuse direktor Frank Shaw leiab, et väide, nagu takistaks rahvastiku vananemine majanduse kasvu, on müüt: majanduskasvu dünaamika on määratletud teiste sotsiaalsete teguritega, mida demograafilised trendid ei mõjuta. Peamine probleem ei seisne tööajajõu inimeste (kes suudaksid toetada vanemaealist elanikkonda) vähesuses, pigem on vanemaealistel aina keerulisem töajajõu leida. (Shaw 2002) Tõenäoliselt võib töajajõudjate soovimatust palgata vanemaealisi töajajõudjaid mõjutada arvamus, et üle 50-aastased ei ole nii produktiivsed kui nooremad. Samuti on tegemist pensionieale läheneva vanuserühmaga ning töajajõu pensionile minnes tuleb taas leida ja enamasti ka välja õpetada uus töajajõu. Shaw seab küsimärgi alla ka arvumuse, nagu tähendaks rahvastiku vananemine lisanduvaid haigeid ja töajajõu puudumist ning seeläbi olulist tervishoiu ja sotsiaalhoolekande kulutuste kasvu. Tänu meditsiini arengule inimesed mitte ainult ei ela kauem, vaid säilitavad kauem ka hea tervise.

2011. aastal vanemaealiste tööhõivele pühendatud konverentsil „Vanemaealine töējõud – väljakutsed ja võimalused“ tõi professor Milvi Trepp esile, et kuna oodatav eluiga pikeneb ja tervis paraneb, siis on inimesed võimelised kauem töötama ja tahavadki seda teha (Trepp 2011). Kõrge vanuseni tuleb töötada ka pensioniea tõusu tõttu. Paraku pole meie praegused hoiakud ja igapäevaelu seda kiiresti lähenevat olukorda arvesse võtnud. Et suhtumine muutuks, peavad muutuma nii tööandjate kui ka vanemaealiste inimeste enda hoiakud.

Praegustest demograafilistest trendidest, nagu vananemine, järjest ulatuslikum ränne ja rahvastiku jätkuv vähenemine, tulenevalt on haridus kõige olulisem valdkond, mille kaudu saab tööturu arengut mõjutada nii, et vajalikke töötajaid jätkuks ka järgmise põlvkonna eluajal, mil töējõudu on üldiselt vähem ja see on vanem kui praegu (Serban 2012: 362). Inimkapitali teooria kohaselt saavad parema hariduse omandanud töötajad suuremat palka ning on tööturul konkurentsivõimelisemad võrreldes vähem haritudetega (Becker 1964). Vähem inimkapitali nõudvatel kutsealadel kaldub töötuse määr kõrgem olema kui paremaid kutseoskusi nõudvatel ametikohtadel (McConnell, Brue 1992: 143–144). Majanduse mõõnaperioodidel on vähemate kutseoskustega töötajate töötuse määr ebaproportsionaalselt kõrge. Sageli on selle põhjuseks uue tehnoloogia kasutuselevõtt ja struktuursed muutused majanduses, samuti on paremate kutseoskustega töötajad tõenäoliselt paremini ette valmistatud eraettevõtlusega tegelemiseks. Perioodidel, mil nõudlus toote järele väheneb, kalduvad firmad ajutiseks või alatiseks vallandama neid töötajaid, kellesse on aastate jooksul investeeritud kõige vähem inimkapitali, ning jätma alles paremate kutseoskustega töötajaid. (Sealsamas)

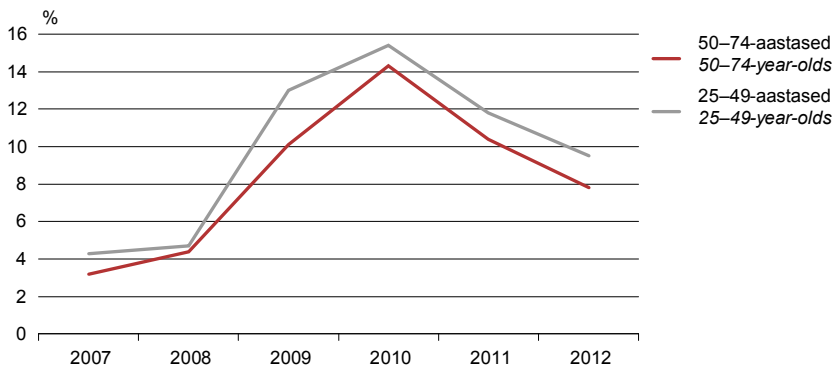
Töējõu vananemisest tulenevate probleemide lahendamises osaleb kolm poolt: töötajad, tööandjad ja riik. Töötajad peaksid olema valmis kauem kestvaks tööeluks ja vajaduse korral ümberõppeks, tööandjatel tuleks omalt poolt panustada töökorraldusse, mis võimaldaks lähtuda töötajate võimetest ja eripärast, ning riik peaks leidma võimaluse, kuidas inimesi kauem tööturul hoida, investeerima elukestvasse õppesse ja ümberõppesse vastavalt tööturu vajadustele.

Vanemaealiste tööhõive

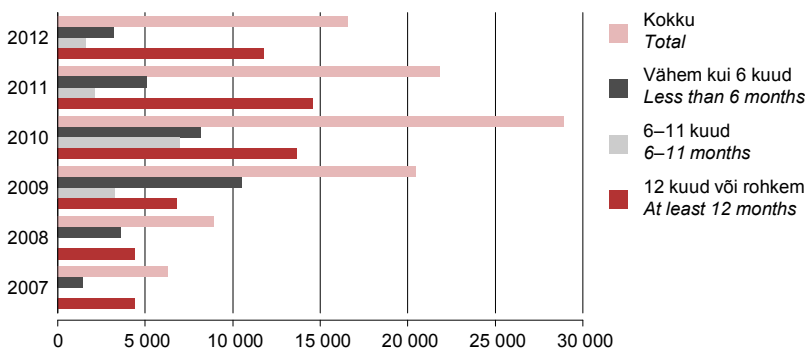
Nii majanduskasvu kui ka -languse tingimustes toimuvad tööturul olulised muutused. Majandusaktiivsuse kahanedes väheneb nõudlus töējõu järele, mis omakorda toob kaasa tööpuuduse märgatava suurenemise.

Töötuks loetakse isik, kes on ilma tööta, on töö leidmisel valmis kohe tööd alustama ning otsib aktiivselt tööd. Pikaajaline töötutu on tööd otsinud kauem kui 12 kuud. Pikaajaline töötutus tähendab püsiva sissetuleku kadumist või vähenemist, samuti nõrgeneb seni kogutud inimkapitali mõju uue töökohta otsingul ja väheneb tõenäosus uut töökohta leida. Sageli tekivad ka sotsiaalsed probleemid – pereprobleemid, kuritegevus või ka suitsidaalne käitumine. Pikaajalise töötute negatiivsed mõjud jõuavad lõpuks ka makromajanduse tasemele. (Krusell 2007: 1–2)

Töötuse määr näitab töötute inimeste osatähtsust töējõus. Registreeritud töötuse näitaja tugineb riigi seadustele, kus määratletakse, kellel on õigus ennast töötuna arvele võtta ja kellel on õigus töötutu abiraha saada. Inimesed registreerivad end töötuna vastavates tööturu institutsioonides, milleks Eestis on Eesti Töötukassa. Statistikaametis kasutusel olev töötuse näitaja on arvatatud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) meetodika alusel, mis tagab riikide andmete võrreldavuse ning mille arvutamisse on kaasatud kogu tööeline elanikkond (15–74-aastased). Kõige kõrgem oli töötuse määr 2010. aastal (16,9%), 2011. aastast hakkas see langema. Eesti Töötukassa andmetel oli ka registreeritud töötus 2010. aasta esimeses kvartalis suurim – 14,4% –, misjärel on näitaja jätkuvalt vähenenud: 2013. aasta kahe viimase kvartali keskmine näitaja oli 5,1%. Eelmisel kümnendil oli töötuse määr väikseim 2007. aastal: 25–49-aastaste vanuserühmas 4,3% ja 50–74-aastaste vanuserühmas 3,2% (joonis 2). Kui 2009. aastal erinesid vanemaealiste ja parimas tööeas inimeste töötuse määr teineteisest 2,9 protsendipunkti, siis 2010. aastaks oli vahe vähenenud 1,1 protsendipunktini.

Joonis 2. Töötuse määr vanuserühma järgi, 2007–2012*Figure 2. Unemployment rate by age group, 2007–2012*

Joonis 3 kirjeldab vanemaealiste töötute jaotust töötuna oleku aja järgi aastatel 2007–2012. Majanduslanguse ajal kasvas 50–74-aastaste vanuserühmas kõige rohkem üle aasta töötanud inimeste osatähtsus. Töötuskindlustus ja töötü abiraha võivad vähendada vanemaealiste tööjõu osalemist juhul, kui need võimaldavad tööturul lahkuda enne pensioniea saabumist. Et töötuskindlustus ja töötü abiraha katavad Eestis ainult lühemaajalise töötuse riski, siis on nende mõju vanemaealiste tööhõivele ilmselt väike.

Joonis 3. 50–74-aastased töötud töötuse kestuse järgi, 2007–2012*Figure 3. Unemployed persons aged 50–74 by duration of unemployment, 2007–2012*

Tööhõive määr näitab hõivatute osatähtsust tööealises rahvastikus. Olukorras, kus Eesti rahvastiku vähenemine ei ole peatunud (rahvaarv on kahanenud nii loomuliku iibe kui ka negatiivse rändesaldo tõttu), saab tööjõuna arvestatavate inimeste hulk kasvada vaid mitteaktiivsete arvult. Tavapärasel tööturukäsitluses, kus inimesed on jagatud tööga hõivatuteks, töötuteks ning tööturul mitteaktiivseteks, loetakse mitteaktiivsed töötusijad ja töösoovijad majanduslikult mitteaktiivse rahvastiku (õppijad, pensionärid, kodused, heitunud) hulka. Samas on neil kindlasti olulisi sarnasusi töötutega. Neid rühmi võib vaadelda omamoodi potentsiaalse tööjõureservina, sest teatud tingimustel võivad nad üsna tõenäoliselt tööle asuda. (Iga ... 2013)

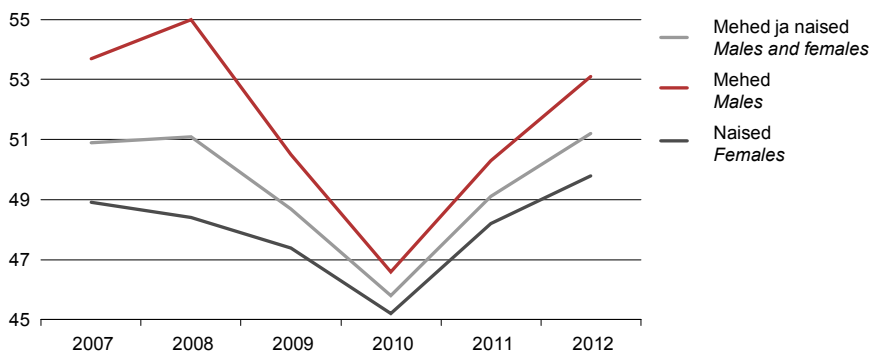
2001. aastal püstitas Euroopa Liit eesmärgi saavutada 2010. aastaks vanemaealiste (55–64-aastased) tööhõive määraks 50%, Eesti jõudis eesmärgini ehk 51,6%-ni juba 2002. aastal. Vaadeldaval perioodil (2007–2012) oli 55–64-aastaste vanuserühmas tööhõive määr madalaimal tasemel (53,8%) 2010. aastal. Samas esines erinevusi naiste ja meeste

näitajate vahel. Nimelt hakkas meeste hõivemäär langema 2008. aastal, mil see naistel veel pisut tõusis. Meeste tööhõive määr langes 2008.–2009. aastal 5,8 protsendipunkti, samal ajal naiste hõivemäär tõusis ligikaudu protsendipunkti võrra. Aastatel 2009–2010 langes meeste hõivemäär 7,2 ja naistel 6,3 protsendipunkti, mis annab tunnistust sellest, et majanduslangus mõjutas enam mehi. Meeste tööhõive määra kiirema langemise ja madalamale kui naistel võis põhjustada traditsiooniliselt meestega hõivatud ametikohtade kadumine. Üldiselt asendus 55–64-aastaste tööhõive määra langus 2011. aastal tõusuga, mis on jätkunud siiani. Võrreldes kriisieelsest (2008) ja -järgset (2012) aastat, on näha, et kui naiste tööhõive määr oli taastunud, siis meeste puhul see nii ei olnud: nende hõive oli 5,4 protsendipunkti madalam kui kriisieelsel ajal. (Employment ... 2013). Meeste jätkuv madalam hõivemäär võib anda tunnistust sellest, et mehed kasutavad aktiivsemalt erinevaid võimalusi tööturul taandumiseks, näiteks jäädes soodustingimustel või enne tähtaega vanaduspensionile.

Vaadeldes aga 50–74-aastaste vanuserühma, nähtub, et naiste hõivemäär oli nii majanduslanguse perioodil, kui ka majanduse elavnedes meeste omast madalam. Naiste vastav näitaja oli languses juba 2007. aastal, mil meeste tööhõive määr veel kasvas. See võib olla põhjustatud meeste aktiivsusest ehitussektoris. Eesti SKP oli küll 2007. aastal vähenenud võrreldes eelnenud aastaga, kuid SKP muutus mõjutab tööturgu enamasti viitajaga. 2008–2010. aastal langes nii meeste kui ka naiste hõivemäär (vastavalt 8,4 ja 3,2 protsendipunkti), saavutades vaadeldava perioodi madalaima taseme 2010. aastal (joonis 4). Erinevused 55–64-aastaste ja 50–74-aastaste meeste tööhõives võivad viidata sellele, et pensioniealised mehed said majanduslanguse perioodil oma noorematest suguvendadest paremini hakkama. Põhjused võivad peituda pensioniaeliste meeste hõivatuses ametikohtadel, mida majanduslangus nii tugevalt ei mõjutanud.

Joonis 4. 50–74-aastaste hõivemäär soo järgi, 2007–2012

Figure 4. Employment rate of 50–74-year-olds by sex, 2007–2012

Sotsiaalteadlane Rein Võormann jt on toonud oma töös esile, et pensioniea tõus on sundinud vanemaealisi kauem tööturul püsima (Võormann jt 2005: 70). Alates 1996. aastast makstakse töötavale pensionäriale täispensioni, mis on andnud neile motivatsiooni jätkata töötamist ka pensionieas. Samuti peaks vanemaealiste hõivemäära edasiseks tõstmiseks suurendama nende konkurentsivõimet tööturul ja looma võimalusi nende osalemiseks täiendus- ja ümberõppes.

Vastavalt riikliku pensionikindlustuse seaduse § 7 lõige 1 punktile 1 on vanaduspensionile õigus isikul, kes on 63-aastane (Riikliku ... 2001). Aastaks 2016 kasvab naiste vanaduspensioniiiga järk-järgult 63. eluaastani, mis peaks suurendama vanemaealiste naiste hõivet. Meeste hõivet pensioniea tõus ei mõjuta, kuna nende pensioniiga on juba jõudnud 63. eluaastani. Meeste ja

naiste pensioniea järk-järguline ühtlustamine on tingitud majanduslikest eesmärkidest, kuid ka sugude võrdse kohtlemise põhimõttest.

Vanemaealiste toimetulek ja selle soodustamine

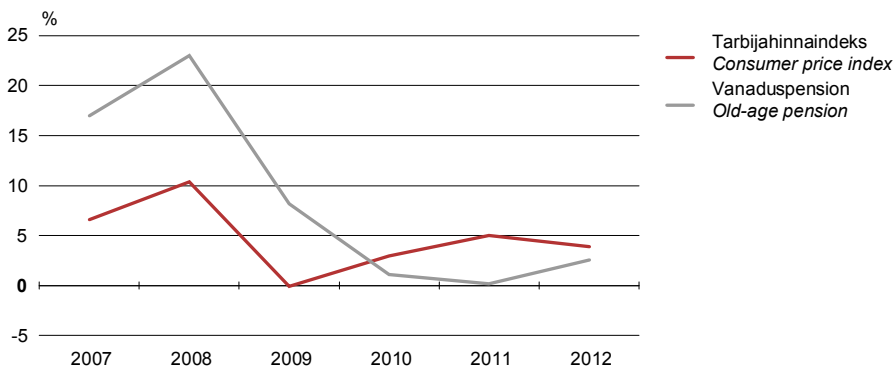
Filosoofiadoktor Ülle Marksoo jt toovad oma kirjutises välja, et valdav osa vanemaealistest töötutest on eelmisest töökohast lahkunud koondamise või vallandamise tõttu, omal soovil lahkuti märksa harvem (2011: 8–9). Analüüsidest koondamisi vanuserühmiti selgub, et koondatute arv kasvab vanuse suurenedes. Majanduskriisi ajal koondati suhteliselt kõige enam pensionieelses eas olevaid inimesi ning töötavaid pensionäre.

Vanemaealistel on töö kaotuse puhul kaks võimalust: minna pensionile või leida uus töökoht. Tööturule jäädes tuleb sageli uude organisatsiooni tööle asuda ning välistatud ei ole ka see, et peab leppima senisest madalamat kutseoskust nõudva ametikohaga. Samuti võib vanemaealine siirduda eelpensionile või võtta end arvele töötuna. Valikut, mille töötaja teeb, mõjutab suuresti sotsiaalkindlustussüsteem (vanaduspension, eelpension, töötukindlustus). Tööturult lahkumise otsust mõjutab oluliselt ka see, kui suureks kujuneb sissetulek pensionile jäädes.

Joonis 5 kajastab keskmise vanaduspensioni ja tarbijahinnaindeksi (THI) muutust 2007.–2012. aastal. 2008. aasta teisel poolel keskmise vanaduspensioni tõus pidurdus ning alanes ka tarbijahinnaindeks.

Joonis 5. Keskmise vanaduspensioni ja tarbijahinnaindeksi muutus võrreldes eelmise aastaga, 2007–2012

Figure 5. Average old-age pension and consumer price index, change over previous year, 2007–2012

Vanaduspensioni tõusu pidurdumine alates 2009. aastast ei tähenda, et pensionäride sissetulek oleks hakanud vähenema, aeglustus vaid pensioni juurdekasv. Keskmine vanaduspension oli 2008. aastal 278,4 eurot, 2009. aastal 301,3 eurot ja 2010. aastal 304,5 eurot. Aastakeskmine vanaduspension kerkis 2012. aastal 313 euroni, ent hinnatõus kärpis selle ostujõudu ja reaalpension vähenes 1,3%. Aprillis 2012 tõsteti vahepeal kaks aastat paigal püsinud pensioniindeksit, mille tulemusena oli 2012. aasta keskmine vanaduspension ligi kaheksa euro võrra suurem kui 2011. aastal. Kui aga vaadelda vanaduspensioni ostujõu muutumist aasta jooksul, pole tulemus nii positiivne, sest 3,9%-line tarbijahinnaindeksi tõus ületas pensionitõusu (Randlepp ... 2013).

Eesti konkurentsivõime kavas "Eesti 2020" on püstitatud konkurentsivõime tõstmise eesmärgid 2015. ja 2020. aastaks. Seal on märgitud, et suurimas vaesusriskis on aastate jooksul olnud töötud ning üksi elavad üle 65-aastased inimesed. 2009. aastal tuli pensionide mõningase tõusu

ja üldise sissetulekute kahanemise taustal suhtelisest vaesusest (mõõdetakse suhtelise vaesuse piiriga, mis on 60% leibkonnaliikmete aasta ekvivalentnetosissetuleku mediaanist) välja 42 000 pensioniealist. Eesti 2020 strateegia seab eesmärgiks suhtelise vaesuse määra vähendamise peamiselt tööhõive suurendamise ja rahvastiku üldise haridustaseme tõstmise kaudu. (Konkurentsivõime ... 2011: 8)

Sotsiaalministeeriumi koordineerimisel alustati 2012. aastal aktiivsena vananemise arengukava koostamist aastateks 2013–2020. Arengukava seab eesmärgiks vanusesõbraliku ühiskonna kujundamise ning vanemaealiste elukvaliteedi ja võrdsete võimaluste kindlustamise. Arengukavas on püstitatud eesmärgid neljas valdkonnas:

- vanemaealised on ühiskonda kaasatud ja sotsiaalselt aktiivsed
- vanemaealised on õpihimulised ja mitmekülgset aktiivsed õppijad;
- vanemaealised on tööturul aktiivsed ja oma tööeluga rahul;
- vanemaealised elavad kauem tervena ja hästi toimetulevana (Aktiivsena... 2013: 4).

Ehkki elukestva õppe puhul peetakse enamasti silmas formaalset (taseme- ja kutseharidus) ja mitteformaalset (tööalane või vabahariduslik koolitus või enesetäiendamine) õppimist, on aktiivsena vananemise kontekstis ning vanemaealise elanikkonna puhul, kellest osa on tööturult juba taandunud ega hari end enam teadlikult, samavõrd oluline arvestada ka informaalset (iseseisev õppimine, sh meediast, sõpradelt, pereliikmetelt, kolleegidelt jne) õppimise tähtsust (Kommel 2009).

Aastatel 2001–2006 osales Eesti täiskasvanute elukestvas õppes 4–7% inimestest vanuses 25–64 eluaastat. 2008. aastal toimus murrang ja Eesti näitaja ületas Euroopa Liidu keskmist. 2010. aastal tõusis elukestvas õppes osalemise määr 10,9%-ni. Valitsus on seadnud eesmärgiks jõuda 2015. aastaks täiskasvanute elukestvas õppes osalemise 15% määrani. Eesmärgi saavutamise eelduseks on, et võrreldes praegusega rakendatakse palju suuremas mahus täiendavaid sisulisi ja rahalisi meetmeid. Eelkõige peaksid laienema täiskasvanute täiendus- ja ümberõppe võimalused ning suurenema selle rahastamine, rohkem tuleks tasemeõpet pakkuda ilma erialase hariduseta täiskasvanutele. (Konkurentsivõime ... 2011: 9)

Kokkuvõte

Eesti rahvastik väheneb ning vananeb. Prognoosi kohaselt on järgmistel kümnenditel oodata protsessi jätkumist ja pensioniealise elanikkonna osatähtsuse suurenemist. Rahvastiku vananemise ja tööealise elanikkonna osatähtsuse vähenemise tõttu on vaja, et inimesed püsiksid võimalikult kaua hõives, st, et tööturult ei lahkutaks enne vanaduspensioniea algust ning võimaluse korral jätkataks töötamist ka pensioniea saabudes.

Eestis on seoses elanikkonna vananemise ja eluea pikenemisega tõstetud vanaduspensioniga või kavatakse seda lähitulevikus teha, mis suurendab vanemaealiste osatähtsust töajajus veelgi. Vanemaealiste hõivemäär on paljudes Euroopa riikides väga madal, seda eelkõige helde sotsiaalkaitse süsteemi tõttu. Eesti tööealist rahvastikku vanuses 15–74 aastat on viimastel aastatel järjepidevalt vähemaks jäänud, kuid selle kahanemise mõju tööajajule on tasakaalustanud töajajus osalemise määra kasv. Üldiselt asendus vanemaealiste tööhõive määra langus 2011. aastal tõusuga, mis on jätkunud siiani. Eesti vanemaealised on teiste riikidega võrreldes tööturul üsna aktiivsed: hõives püsitakse kauem ning töö kaotamise korral jätkatakse uue töö otsinguid. Kui töökoht on kadunud, siis on aga vanemaealistel võrreldes noorematega uue töökoha leidmine mitmel põhjusel raskendatud.

Töötamist ja töist aktiivsust tuleks vanemaealiste puhul vaadata laiemalt kui vaid tööturu ja majanduse vajadustest lähtuvalt. Mõlemad on seotud inimese üldise aktiivsusega. Töötasu võimaldab inimestel paremini sotsiaal-majanduslikult toime tulla ning mõjutab seeläbi ka elukvaliteeti. Samuti pakub töö ja töötamine inimesele muid võimalusi, näiteks võimaluse luua ja tugevdada oma sotsiaalseid suhteid ja suhtlusvõrgustikke, arendada oskusteavet ja end

täiendada, omandada uusi kogemusi jne. Selles mõttes toetab tööhõive ja tööalane aktiivsus laiemalt vanemaealiste sotsiaal-majanduslikku toimetulekut, üldist sotsiaalset aktiivust ja kaasatust.

Eesti ühiskondlik korraldus ei võimalda üheselt mõista, kas liigutakse vanemaealiste töötajate tööturul hoidmise või sealt väljatõrjumise suunas. Ühelt poolt soodustatakse pensioniea tõstmise kaudu töötajaid võimalikult kaua tööturul viibima, sest koju jäädes vähendavad madal pensionide asendusmäär (pensioni suhe töötasusse) ja väike töötü abiraha rahalist sissetulekut, võimalus pensionile jäämist edasi lükates kombineerida pensioni ja töötasu kindlustab aga parema toimetuleku. Teisalt investeeritakse meil väga tagasihoidlikult vanemaealiste töötajate tööturul hoidmisesse ümberõppe ja täienduskoolituste kaudu.

Aktiivsemalt tuleb tegeleda sellega, et paraneks üldine suhtumine vanemaealisena töötamisse, oluline on pöörata tähelepanu nii töötajate tervise parandamisele kui ka töötajate ja tööandjate hoiakute muutmisele. Tööhõive suurendamiseks on tähtis soodustada elukestvat õpet ning kohandada vanemaealiste töökohad ja -aeg töötaja vajadustele sobivaks.

Allikad Sources

- Aktiivsena vanenemise arengukava. (2013). Tallinn: Sotsiaalministeerium. [www] http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Hoolekandestatistika/Aktiivsena_vanenemise_arengukava_2013-2020/Aktiivsena_vanenemise_arengukava_2013-2020.pdf (10.05.2013).
- Becker, G., S. (1964). Human Capital: a Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education. NBER Cambridge.
- Carone, G. (2005). Long-term labour force projections for the 25 EU Member States. – Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Vol. 235, pp. 1–214.
- Carone, G., Costello, D., Guardia, N., Mourre, G., Przywara, B., Salomaki, A. (2005). The economic impact of ageing populations in the EU25 Member States. – Directorate-General for Economic and Financial Affairs, European Commission, No 236, pp. 1–57.
- de la Croix, D., Pierrard, O., Sneessens, H. R. (2013). Aging and pensions in general equilibrium: Labor market imperfections matter. – Journal of Economic Dynamics & Control, Vol. 37, pp. 104–124.
- Employment statistics. Employment and unemployment. Employment rates of older workers. (2013). Eurostat. [e-andmebaas] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/main_tables (12.09.2013).
- Henkens, K., Schippers, J. (2012). Active ageing in Europe: the role of organisations. – International Journal of Manpower, Vol. 33 (6), pp. 604–611.
- Hinnad. (2013). Statistikaamet. [e-andmebaas] [<http://pub.stat.ee/pweb.2001/Database/Majandus/04HINNAD/04HINNAD.asp>] (13.08.2013).
- Iga viies osaaajaga töötaja soovib rohkem töötada. (2012). Statistikaameti pressiteade 19. aprillil. [www] <http://www.stat.ee/63297> (01.05.2013).
- Kommel, K. (2009). Kultuuris osalemine kui elukestev õpe. – Täiskasvanute koolitus. Adult education. Tallinn: Statistikaamet, lk 109–124.
- Konkurentsivõime kava "Eesti 2020". (2011). Vabariigi Valitsus. [www] [http://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/strateegia/_b_konkurentsivoime-kava_b/_b_eesti-2020-strateegia/Eesti%202020%20\(2012%20uuendamine\)/eesti%202020.pdf](http://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/strateegia/_b_konkurentsivoime-kava_b/_b_eesti-2020-strateegia/Eesti%202020%20(2012%20uuendamine)/eesti%202020.pdf) (12.05.2013).
- Krusell, S. (2007). Lühi- ja pikaajaline töötus. – Statistikaamet. Teemaleht, nr 2, lk 1–8.
- Marksoo, Ü., Malk, L., Pöldis, E. (2011). Sotsiaalministeeriumi toimetised, nr 4, lk 1–20.
- McConnell, R. C., Brue, L. S. (1993). Kaasaegne töö ja palga ökonomika IV. Tallinn: EMI Infoökonomika sektor.
- Randlepp, M. (2013). Reaalpension vähenes mullu 1,3%. Statistikablogi. Statistikaamet. [www] <http://statistikaamet.wordpress.com/2013/02/21/reaalpension-vahenes-mullu-13/> (21.03.2013).
- Registreeritud töötus 1993–2013. (2013). Eesti Töötukassa. [e-andmebaas] <http://www.tootukassa.ee/index.php?id=11328>. (01.05.2013).
- Riikliku pensionikindlustuse seadus. (2001). Riigi Teataja I osa, nr 100, art 648.
- Serban, A. C. (2012). Aging population and effects on labour market. – Procedia Economics and Finance, Vol. 1, pp. 356–364.
- Shaw, F. (2002). Is the ageing population the problem it is made out to be? – Foresight, Vol. 4 (3), pp. 4–11.

Teichgraber, M. (2013). European Union Labour force survey – annual results 2012. – Statistics in focus, No 14. [www] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Labour_market_and_labour_force_statistics (12.09.2013).

Trepp, M. (2011). Vanemaealiste töötajate ressurss täna ja tulevikus. Konverentsi ettekanne. [www] <http://teinevoimalus.ee/et/paevateemad/Konverents/284-Vanemaealiste-t%C3%B6%C3%B6tajate-ressurss-t%C3%A4na-ja-tulevikus> (2.02.2013).

Vöörmann, R., Helemäe, J., Saar, E., Kazjulja, M. (2005). Vanemaealiste töötajate konkurentsivõime ja koolitusvajadus. Projekti VÕIT sihtrühma uuringu kokkuvõte. Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute instituut.

EMPLOYMENT OF THE ELDERLY IN ESTONIA IN 2007–2012

Annelly Saik, Kandela Õun^a
University of Tartu Pärnu College

The article provides an overview of the changes in the employment patterns and employment rate of persons aged over 50, and analyses the reasons behind those changes. The focus is on the period 2007–2012, which makes it possible to analyse the employment of the elderly before the recession, during the recession and in the current unpredictable economic climate. The cited figures are based on the data of Statistics Estonia and Eurostat.

Introduction

In the population ageing stage of demographic transition, birth rate goes down. Advances in medicine and improved living conditions lead to lower mortality rates. The share of children in the population decreases, as people live longer and the share of the elderly increases (Henkens and Schippers 2012). As a consequence, the labour force is also older than ever before. More and more elderly people work, which raises the total labour force participation rate (i.e. the share of the labour force in the working-age population). Considering the demographic trends in Estonia and the consequent decrease in the working-age population, it is becoming increasingly important to keep the elderly in the labour market for as long as possible. This article studies two age groups defined as “the elderly”: 55–64-year-olds (persons approaching retirement age) and 50–74-year-olds (both persons approaching retirement age and persons who are in retirement age but are also included in the potential workforce).

In Estonia, older people are relatively active compared to most of the other European Union countries: they exit the labour market at an older age and continue looking for work after they have lost their job. According to Eurostat, the employment rate of 55–64-year-olds in the 27 European Union Member States was 48.9% in 2012; their employment rate in Estonia was 60.6% (Teichgraber ... 2013). At the proposal of the European Commission, 2012 was declared the European Year of Active Ageing to pay more attention to the social status of the elderly and to their employment.

Participation of the elderly in the labour market

Statistics Estonia calculates the ratio of young people expected to enter the labour market (5–14-year-olds) to the people expected to leave the labour market due to age (55–64-year-olds) in the coming decade. This indicator is called the demographic labour pressure index. If the value of the index is above one, the number of persons entering the labour market over the next decade exceeds the number of those who will likely exit the labour market due to age. However, if the index is below one, it indicates increased shortage of labour, assuming that other relevant factors (e.g. internal and external demand for labour) remain unchanged. In Estonia, the value of the labour pressure index was 0.88 in 2007 and 0.78 in 2012 (Figure 1, p. 76).

As the number of young people entering the labour market is gradually decreasing, the share of older people in the labour force is increasing (Henkens and Schippers 2012: 4). Population ageing means that the workforce is ageing as well: there are not enough young people entering the labour market to replace those leaving the labour market. There are other problems too, such as finding the necessary financial resources to support the elderly (as the resources will

^a The article is based on Annelly Saik's Bachelor's thesis supervised by Kandela Õun and defended in 2013.

also decrease) and handling the increased burden on the education, social welfare and health care systems. For a brief period, a low birth rate and population ageing can have a positive financial effect, with decreased expenditure on childbirth and child allowances, health care and education. But the expected long-term consequence is an increase in the expenditure on supporting the elderly population (Carone et al. 2005).

States use pension reforms to influence the rate of participation in employment among 55–64-year-olds. According to the National Reform Programme “Estonia 2020”, the special pensions system should be reconsidered and old-age pensions granted under favourable conditions should be limited or abolished as a way to keep otherwise capable and well-trained people active on the labour market and to free up resources for the provision of other social services (Konkurentsivõime ... 2011: 26). It should be noted that the expected impact of pension reforms is based on the assumption that it is not offset by simplified access to other support programmes (such as benefits paid in case of incapacity for work or unemployment), which could facilitate early retirement.

European Commission official Giuseppe Carone has outlined the methodology and labour force projections for 25 European Union Member States until 2050 (Carone 2005: 9). The results say that, although developments in labour force differ across countries, there are some common trends and factors that should be considered when making projections. The employment rate of persons in prime working age (25–54) will always be higher than the employment rate of persons younger or older than this. In contrast, the employment rate of males aged 60–64 has declined in the past 30 years, although it has showed the reverse trend in some countries. In his study, Carone focuses mainly on women’s participation in the labour market and does not examine men’s employment rate at a greater length. He states that women’s employment rates have steadily increased over the past 25 years while the employment rates of young people (aged 15–24) have declined, mostly since they spend a longer period studying. It is projected that the share of the working-age population in the total population will fall substantially in the coming decades due to decreasing birth rates and the retirement of the Baby Boom generation (born in 1946–1964) (ibid.).

Frank Shaw, the Foresight Director at the Centre for Future Studies (in the United Kingdom), believes that it is a myth that an ageing population prevents economic growth: the dynamics of economic growth are determined by other social factors that are not affected by demographic trends. The main problem is not the lack of working-age people (who would be able to support the elderly population) but the increasing difficulty for older people to find work. (Shaw 2002). The employers’ reluctance to hire older people could partially be caused by the perception that people aged over 50 are not as productive as younger people. Furthermore, people in this age group will soon reach retirement age, which means that employers will then have to find and often also train new employees. Shaw also questions the assumption that the ageing of the population automatically means that there are more people who are in bad health and incapable of working, resulting in a substantial increase in the expenditure on health care and social welfare. With continued medical advances, people not only live longer but they also remain in good health for a longer period.

At the 2011 conference “The Elderly Workforce – Challenges and Opportunities”, professor Milvi Trepp pointed out that, due to increased life expectancy and better health, people will be able and willing to work for a longer period (Trepp 2011). Working until an advanced age is also necessary due to the rising retirement age. Unfortunately, our current beliefs and daily practices have disregarded this imminent situation. A change of attitude is required both among employers and elderly people.

Due to current demographic trends (such as ageing, increasing migration and steady population decrease), education is the key sector for the future of the labour market – through education, it will be possible to ensure that the necessary workforce is available for the future generation, given that the workforce will be smaller and older than now (Serban 2012: 362). According to the human capital theory, employees with a better education earn bigger wages and are more competitive on the labour market than employees with a lower level of education. Unemployment rate tends to be higher in occupations requiring less human capital, compared to jobs requiring higher qualifications (McConnell, Brue 1992: 143–144). During times of recession, the unemployment rate of employees with lower qualifications is disproportionately high. This is often caused by the introduction of new technology and by structural changes in the economy. Also, employees with better qualifications are probably better prepared to go into business on their own. In periods of decreased demand for their products, enterprises tend to furlough or lay off employees in whom they have invested the least human capital, and to retain employees with better qualifications (ibid.).

Solving the problems caused by an ageing workforce requires efforts from three parties: employees, employers and the state. Employees should be prepared to remain in employment for a longer period and to undergo retraining if necessary. Employers should establish working arrangements that are in line with the abilities and particular needs of the employees. The state should find ways to keep people in the labour market and invest in lifelong learning and retraining to meet the needs of the labour market.

Employment indicators of the elderly

Both economic boom and slump are accompanied by significant changes in the labour market. When economic activity decreases, there is less demand for labour force, leading to a notable increase in unemployment.

Unemployed persons are persons without a job who are ready to commence work promptly and are actively seeking employment. Long-term unemployed persons are those who have been looking for a job for more than 12 months. Long-term unemployment means the loss of or reduction in steady income; it also affects the value of accumulated human capital when seeking employment and reduces the likelihood of finding employment. This is often accompanied by social problems – family problems, crime, or even suicidal behaviour. The negative effects of long-term unemployment will eventually be manifested at the macroeconomic level. (Krusell 2007: 1–2)

Unemployment rate is the share of the unemployed in the labour force. The registered unemployment rate is based on state legislation stipulating who can be registered as unemployed and who can apply for unemployment benefit. To be registered as unemployed, people have to go to a relevant labour market institution (in Estonia, to the Estonian Unemployment Insurance Fund). The unemployment indicator used by Statistics Estonia is calculated with the methodology of the International Labour Organization (ILO), which ensures international comparability. It is calculated based on the entire working-age population (15–74-year-olds). The unemployment rate peaked in 2010 (16.9%) and started to decrease in 2011. According to the Estonian Unemployment Insurance Fund, the registered unemployment rate also peaked in the 1st quarter of 2010 (14.4%) and has gradually fallen since then: it was 5.1% on average in the last two quarters of 2013. In the last decade, the unemployment rate was the lowest in 2007: 4.3% in the age group 25–49 and 3.2% in the age group 50–74 (Figure 2, p. 78). The difference between the unemployment rates of older people and people of prime working age was 2.9 percentage points in 2009; this gap fell to 1.1 percentage points in 2010.

Figure 3 (p. 78) outlines the distribution of elderly unemployed persons by length of unemployment in the period 2007–2012. During the recession, the largest increase was recorded in the share of those 50–74-year-olds who had been unemployed for more than a year. The participation of older people in the labour force may be reduced by unemployment insurance and unemployment benefit if these enable people to leave the labour market before retirement age. However, in Estonia, unemployment insurance and unemployment benefit cover only the risk of short-term unemployment. Thus, they probably have limited impact on the employment rate of the elderly.

Employment rate indicates the share of employed persons in the working-age population. Since Estonia's population continues to decrease (the population number has fallen as a consequence of negative natural increase and negative net migration), new additions to the labour force can only come from the inactive group. In the standard approach to labour market (whereby persons are classified as employed, unemployed or inactive), those who are not actively seeking employment are considered to be part of the economically inactive population (students, pensioners, homemakers, discouraged persons). However, these inactive jobseekers have some important similarities with unemployed persons. These groups can be regarded almost as a potential labour reserve, as these people are quite likely to enter employment under certain conditions. (Iga ... 2013)

In 2001, the European Union set the target to have 50% of the elderly (aged 55–64) in employment by 2010. Estonia achieved this target already in 2002 (51.6%). In the period 2007–2012, the employment rate of 55–64-year-olds was the lowest (53.8%) in 2010. The female and male employment rates have shown different trends. The employment rate of elderly men started to fall in 2008, while the female employment rate showed a small growth. The male employment rate fell by 5.8 percentage points in 2008–2009; the employment rate of elderly women rose by almost a percentage point. In 2009–2010, the employment rate fell by 7.2 percentage points for men and by 6.3 percentage points for women. This indicates that men were more affected by the recession. The faster and bigger decrease in the male employment rate may have been related to the loss of many jobs traditionally held by men. Overall, the decrease in the employment rate of 55–64-year-olds stopped in 2011, replaced by an upward trend that has continued to this day. A comparison of the years before (2008) and after (2012) the crisis indicates that the female employment rate had returned to the pre-crisis level, while the male employment rate had not: it was 5.4 percentage points lower than before the crisis. (Employment ... 2013). As the employment rate of elderly men remains lower, we may assume that men are more actively using the options for leaving the labour market – for example, by retiring early or retiring under favourable conditions.

When we look at the age group 50–74, the female employment rate was lower than the male employment rate both when the economy was in crisis and when it started to recover. In case of women, their employment rate was in decline already in 2007, when the male employment rate was still rising. This may be related to men's employment in construction. The Estonian GDP decreased in 2007 (compared to the previous year), but GDP changes usually manifest in the labour market with some delay. In 2008–2010, both male and female employment rates decreased (by 8.4 and 3.2 percentage points, respectively) and in 2010 reached the lowest level in the period considered (Figure 4, p. 79). The differences in the employment of 55–64-year-old males and 50–74-year-old males could indicate that men in retirement age coped better during the recession than younger men. One reason could be that men in retirement age held jobs that were not as severely hit by the economic crisis.

Social scientist Rein Vöörmann and his co-authors state in their study that the increase in retirement age has forced the elderly to remain in the labour market for a longer period (Vöörmann et al 2005: 70). Since 1996, employed pensioners are paid full pension, motivating

them to remain in employment even past the retirement age. To further increase the employment rate of older people, it is vital to improve their competitiveness in the labour market and create opportunities for in-service training and retraining.

Pursuant to clause 7 (1) 1) of the State Pension Insurance Act, persons who have attained 63 years of age are entitled to receive old-age pension (Riikliku ... 2001). The retirement age of women will be gradually raised to 63 years by 2016, which should increase the employment rate of elderly women. This raise will not affect the employment rate of men, as their retirement age is already at 63 years. The gradual harmonisation of male and female retirement ages is necessitated by economic goals as well as by the principle of equal treatment.

Measures to support coping among the elderly population

PhD Ülle Marksoo and her co-authors point out that the majority of unemployed persons in older age groups have left their previous job due to redundancy or dismissal, with relatively few voluntary resignations (Marksoo et al 2011: 8–9). An analysis of redundancies by age group shows that the number of people who are made redundant increases with age. During the economic crisis, people approaching retirement age and employed pensioners were most likely to be made redundant.

After losing their job, older people have two options: retire or find a new job. If they decide to stay in employment, they often have to commence work in a new organisation and may also have to accept a position with lower qualification requirements. The other options include early retirement or registration as an unemployed person. The final choice made in this situation is largely influenced by the options offered by the social security system (old-age pension, early retirement, unemployment insurance). The decision to leave the labour market is also strongly dependent on the estimated income after retirement.

Figure 5 (p. 80) reflects the changes in the average old-age pension and in the consumer price index (CPI) in the period 2007–2012. The increase in the average old-age pension slowed down in the second half of 2008 together with a fall in the consumer price index.

The slower increase in old-age pensions since 2009 does not mean that the income of pensioners has fallen – the increase rate was simply not as high as before. The average old-age pension was 278.4 euros in 2008, 301.3 euros in 2009 and 304.5 euros in 2010. The average monthly old-age pension rose to 313 euros in 2012, but its purchasing power was curbed by the price increase, meaning that pensions decreased 1.3% in real terms. After a standstill of two years, the pension index was raised again in April 2012; as a result, the average old-age pension in 2012 was about eight euros higher than in 2011. However, if we look at the changes in the purchasing power of old-age pension over that year, the result is not as positive, since the 3.9% increase in the consumer price index exceeded the increase in pensions (Randlepp ... 2013).

The “Estonia 2020” strategy establishes targets for increased competitiveness by 2015 and 2020. The strategy states that unemployed persons and persons aged over 65 and living alone have been exposed to the greatest risk of poverty for many years. In 2009, pensions increased slightly while incomes in general decreased, which meant that 42,000 people of retirement age emerged from relative poverty (the at-risk-of-poverty threshold is 60% of the median equalised yearly disposable income of household members). According to the “Estonia 2020” strategy, the goal is to reduce the at-risk-of-poverty rate by increasing employment and improving educational qualifications, above all. (Konkurentsivõime ... 2011: 8)

The development of a strategy for active ageing for 2013–2020 began in 2012, coordinated by the Ministry of Social Affairs. The objective of the strategy is to create an age-friendly society and

ensure good quality of life and equal opportunities for older people. Targets have been defined in four key areas:

- older people are included and active in the society;
- older people are eager and active learners in a variety of areas;
- older people are active in the labour market and satisfied with their work life;
- older people live longer, are in good health and can cope well (Aktiivsena ... 2013: 4).

Even though lifelong learning usually refers to formal education (general, higher or vocational education) and non-formal education (professional or other kind of training), we should also consider the importance of informal education (independent learning, incl. from the media, friends, family, colleagues, etc.) in the context of active ageing and the fact that older people, some of whom have already left the labour market, often make no conscious effort to continue learning (Kommel 2009).

In 2001–2006, 4–7% of persons aged 25–64 participated in lifelong learning in Estonia. 2008 was a breakthrough year when Estonia's indicator exceeded the EU average. In 2010, participation in lifelong learning rose to 10.9%. The government has set the target that the participation rate in lifelong learning should be 15% by 2015. The prerequisite for achieving this target is the implementation of additional policy and financial measures. In particular, there is a need for broader opportunities for adults to undertake in-service training or retraining, and bigger funds should be allocated for these purposes. Adults who lack professional education should have much greater access to formal education (Konkurentsivõime ... 2011: 9).

Conclusion

The population of Estonia is decreasing and ageing. According to projections, this trend will continue in the coming decades, while the share of people in retirement age will grow. Due to the ageing of the population and the decreasing share of working-age population, people should remain in employment for as long as possible – they should not leave the labour market before reaching retirement age and, if possible, should continue working even beyond that.

In connection with population ageing and rising life expectancy, Estonia has raised the statutory retirement age and it will be raised further, which increases the share of older people in the labour force. The employment rate of the elderly is very low in many European countries, primarily as a result of generous social welfare systems. Estonia's working-age population (15–74-year-olds) has steadily decreased in recent years, but the impact of this decrease on the workforce has been offset by the increasing labour force participation rate. In general, the employment rate of the elderly stopped falling in 2011 and has shown an upward trend ever since. Estonia's elderly population is relatively active in the labour market compared to other countries: they remain in employment for a longer period and continue to search for a new place of work after losing their job. However, finding a new job is more difficult for the elderly than for younger people, for several reasons.

The employment and economic activity of the elderly should be seen in a wider context, going beyond the needs of the labour market and the economy. Employment is related to a person's overall level of activity. Income from wages ensures a higher level of socio-economic well-being and therefore has an impact on the quality of life. Employment is also associated with other opportunities, such as the possibility to build social relations and networks, develop professional skills, acquire new experience, etc. In this sense, the fact of being employed and economically active supports the overall socio-economic well-being of the elderly, their level of social activity and inclusion.

The institutional system in Estonia does not offer a clear answer as to whether there is a desire to keep the elderly in the labour market or not. On the one hand, the rising retirement age encourages employees to remain in the labour market for as long as possible – people who retire early will have a lower income due to the low pension replacement rate (the ratio of pension to pre-retirement income) and the low rate of unemployment benefit, while persons who postpone retirement can combine income from pension and employment for better coping. On the other hand, there are very limited investments being made to keep elderly employees in the labour market by offering them retraining and in-service training.

Greater efforts are needed to improve the general attitude towards employment at an advanced age, to improve the employees' health and to change the beliefs of both employees and employers. To increase employment among the elderly, it is important to facilitate lifelong learning and ensure that the jobs and working conditions suit the needs of elderly employees.

PÕHINÄITAJAD, 2009–2013 MAIN INDICATORS, 2009–2013

Tabel 1. Põhinäitajad aastate ja kvartalite kaupa, 2009–2013
Table 1. Main indicators by years and quarters, 2009–2013

Period	Keskmine brutokuupalk, eurot ^a	Keskmise brutokuupalga muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, % ^a	Keskmine vanaduspension kuus, eurot ^b	Hõivatud ^c tuhat	Töötud ^c
Period	Average monthly gross wages and salaries, euros ^a	Change of average monthly gross wages and salaries over corresponding period of previous year, % ^a	Average monthly old-age pension, euros ^b	Employed ^c thousands	Unemployed ^c
2009	784	-5,0	301,3	593,9	93,1
2010	792	1,1	304,5	568,0	113,9
2011	839	5,9	305,1	603,2	84,8
2012	887	5,7	312,9	614,9	68,5
2013	...	...	327,4	621,3	58,7
2009					
I kvartal	776	-1,5	290,9	610,0	76,8
II kvartal	813	-4,4	305,1	590,3	89,6
III kvartal	752	-5,9	304,8	596,8	100,1
IV kvartal	783	-6,5	304,6	578,4	105,8
2010					
I kvartal	758	-2,3	304,5	551,6	133,9
II kvartal	822	1,2	304,8	556,4	124,9
III kvartal	759	0,9	304,4	574,1	104,4
IV kvartal	814	3,9	304,2	589,8	92,5
2011					
I kvartal	792	4,5	304,7	585,4	97,6
II kvartal	857	4,2	305,1	597,0	89,5
III kvartal	809	6,6	304,6	621,8	74,5
IV kvartal	865	6,3	306,0	608,7	77,6
2012					
I kvartal	847	6,9	303,4	604,5	77,4
II kvartal	900	5,0	316,2	614,0	68,8
III kvartal	855	5,7	316,1	625,8	65,9
IV kvartal	916	5,9	315,9	615,4	61,9
2013					
I kvartal	900	6,3	315,9	610,1	67,5
II kvartal	976	8,5	331,3	632,1	55,0
III kvartal	930	8,8	331,4	627,1	53,3
IV kvartal	986	7,6	331,0	616,1	58,9

^a 1999. aastast ei hõlma keskmine brutokuupalk ravikindlustushüvitist.

^b Sotsiaalkindlustusameti andmed.

^c 15–74-aastased.

^a Since 1999, the average monthly gross wages and salaries do not include health insurance benefits.

^b Data of the Social Insurance Board.

^c Population aged 15–74.

Töajõus osalemise määr ^a	Tööhõive määr ^a	Töötuse määr ^a	Tarbijahinna- indeks	Tööstustoodangu tootjahinnaindeks	Period
	%		muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, %		
<i>Labour force participation rate^a</i>	<i>Employment rate^a</i>	<i>Unemployment rate^a</i>	<i>Consumer price index</i>	<i>Producer price index of industrial output</i>	<i>Period</i>
	%		change over corresponding period of previous year, %		
66,4	57,4	13,5	-0,1	-0,5	2009
66,3	55,2	16,7	3,0	3,3	2010
67,5	59,1	12,3	5,0	4,4	2011
67,6	60,8	10,0	3,9	2,3	2012
68,0	62,1	8,6	2,8	4,1	2013
2009					
66,4	59,0	11,2	3,1	2,1	1st quarter
65,7	57,1	13,2	-0,3	-0,6	2nd quarter
67,4	57,7	14,4	-1,1	-1,6	3rd quarter
66,1	55,9	15,5	-2,0	-2,0	4th quarter
2010					
66,7	53,6	19,5	0,3	0,2	1st quarter
66,2	54,1	18,3	3,2	3,4	2nd quarter
66,0	55,8	15,4	3,3	4,4	3rd quarter
66,3	57,4	13,6	5,2	5,3	4th quarter
2011					
67,0	57,4	14,3	5,4	5,3	1st quarter
67,3	58,5	13,0	5,2	5,2	2nd quarter
68,3	61,0	10,7	5,3	4,3	3rd quarter
67,3	59,7	11,3	4,1	3,1	4th quarter
2012					
67,5	59,8	11,3	4,4	3,3	1st quarter
67,5	60,7	10,1	3,9	2,0	2nd quarter
68,4	61,9	9,5	3,7	1,9	3rd quarter
67,0	60,9	9,1	3,7	2,1	4th quarter
2013					
67,7	61,0	10,0	3,5	4,6	1st quarter
68,7	63,2	8,0	3,4	4,7	2nd quarter
68,0	62,7	7,8	2,8	3,9	3rd quarter
67,5	61,6	8,7	1,5	3,3	4th quarter

^a 15–74-aastased.

^a Population aged 15–74.

Tabel 1. Põhinäitajad aastate ja kvartalite kaupa, 2009–2013
Table 1. Main indicators by years and quarters, 2009–2013

Period	Tööstus- toodangu mahuindeks ^a	Elektrienergia toodangu mahuindeks ^a	Eksporti- hinnaindeks	Impordi- hinnaindeks	Ehitushinna- indeks	Ehitusmahu- indeks ^b
muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, %						
Period	Volume index of industrial production ^a	Volume index of electricity production ^a	Export price index	Import price index	Construction price index	Construction volume index ^b
change over corresponding period of previous year, %						
2009	-24,0	-17,1	-3,7	-5,4	-8,5	-29,8
2010	23,5	45,8	6,0	9,1	-2,8	-8,6
2011	19,9	0,8	9,8	11,2	3,1	27,3
2012	1,1	-7,0	1,8	4,0	4,6	16,6
2013	2,9	11,6	-1,1	-1,6	5,2	0,7
2009						
I kvartal	-23,8	-0,1	-1,7	-4,9	-4,7	-32,6
II kvartal	-31,1	-5,9	-4,5	-7,1	-8,8	-29,8
III kvartal	-27,0	-31,8	-5,2	-7,1	-10,5	-29,9
IV kvartal	-12,5	-27,7	-3,6	-2,5	-10,0	-27,2
2010						
I kvartal	6,9	23,0	1,8	6,6	-7,1	-31,3
II kvartal	23,2	44,3	6,2	10,7	-3,4	-13,2
III kvartal	28,1	54,4	7,7	8,4	-0,9	5,7
IV kvartal	35,7	71,0	8,3	10,8	0,6	-0,5
2011						
I kvartal	31,5	5,1	9,4	13,5	1,5	35,0
II kvartal	25,5	4,7	10,6	11,6	3,2	12,0
III kvartal	19,5	3,2	10,3	11,6	3,0	26,1
IV kvartal	6,5	-8,1	8,9	8,4	4,5	39,7
2012						
I kvartal	2,2	-17,3	5,0	5,8	5,0	25,8
II kvartal	1,2	-8,0	1,4	4,4	4,7	27,9
III kvartal	-1,3	-3,1	0,5	3,0	5,0	12,7
IV kvartal	2,3	1,9	0,4	2,9	3,7	6,8
2013						
I kvartal	2,9	21,7	-0,8	-0,1	5,6	1,6
II kvartal	3,7	16,0	-0,9	-2,6	5,2	0,4
III kvartal	3,5	14,7	-1,2	-2,1	5,3	4,5
IV kvartal	1,4	-4,7	-1,7	-1,5	4,7	-4,0

^a 2013. aasta andmed põhinevad lühiajastatistikal.

^b Ehitustööd Eestis ja välismaal, 2013. aasta andmeid võidakse korrigeerida.

Tööstustoodangu mahuindeksi ja ehitusmahuindeksi puhul statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.

^a Short-term statistics for 2013.

^b Construction activities in Estonia and in foreign countries. The data for 2013 may be revised.

In case of volume index of industrial production and construction volume index, statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev. 2).

Järg – Cont.

Põllumajandus- saaduste tootjahinna- indeks	Põllumajandus- saaduste toot- mise vahendite ostuhinnaindeks	Sisemajanduse koguprodukt (SKP) aheldamise meetodil ^a	Jooksevkonto osatähtsus SKP-s, % ^b	Ettevõtete müügitulu, miljonit eurot, jooksev- hindades ^c	Periood
<i>Agricultural output price index</i>	<i>Agricultural input price index</i>	<i>Gross domestic product (GDP) by chain-linking method^a</i>	<i>Balance of current account as percentage of GDP, %^b</i>	<i>Net sales of enterprises, million euros, current prices^c</i>	<i>Period</i>
<i>change over corresponding period of previous year, %</i>					
-22,4	-7,3	-14,1	2,8	32 070,3	2009
20,9	2,0	2,6	2,9	35 729,4	2010
18,3	11,7	9,6	1,8	42 100,6	2011
1,4	4,0	3,9	-1,8	46 262,7	2012
5,8	3,0	0,8	-1,0	50 352,6	2013
2009					
-21,0	-3,6	-11,6	-2,2	7 710,8	1st quarter
-22,6	-6,9	-16,1	2,1	8 299,0	2nd quarter
-25,4	-9,0	-19,0	6,5	8 047,2	3rd quarter
-20,7	-9,8	-9,2	4,4	8 013,3	4th quarter
2010					
1,7	-3,9	-3,6	-0,5	7 644,2	1st quarter
11,2	-2,4	1,4	1,2	8 911,1	2nd quarter
29,8	4,1	5,7	6,3	9 330,0	3rd quarter
35,6	10,4	6,7	3,8	9 844,1	4th quarter
2011					
25,6	14,5	11,7	-4,2	9 487,3	1st quarter
24,4	15,4	11,7	1,2	10 567,5	2nd quarter
13,8	10,3	10,1	6,2	10 829,2	3rd quarter
14,0	6,9	5,3	3,3	11 216,6	4th quarter
2012					
4,1	3,2	5,0	-3,8	10 624,9	1st quarter
-5,8	2,7	2,5	-3,0	11 684,7	2nd quarter
-2,9	4,4	3,5	1,2	11 821,2	3rd quarter
7,4	5,7	4,9	-1,7	12 131,9	4th quarter
2013					
13,2	5,5	1,3	-2,1	12 055,3	1st quarter
24,3	4,8	1,0	0,5	12 734,7	2nd quarter
12,1	2,2	0,7	-2,0	12 810,1	3rd quarter
-12,3	-0,4	0,3	-0,5	12 752,5	4th quarter

^a Referentsaasta 2005 järgi. Andmeid on korrigeeritud.^b Eesti Panga andmed.^c Andmed põhinevad lühiajastatistikal. Statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.^a Reference year 2005. The data have been revised.^b Data of the Bank of Estonia.^c Short-term statistics. Statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev. 2).

Tabel 1. Põhinäitajad aastate ja kvartalite kaupa, 2009–2013

Table 1. Main indicators by years and quarters, 2009–2013

Period	Riigieelarve tulud ^a	Riigieelarve kulud ^a	Riigieelarve tulude ülekaal kuludest ^a	Eksport ^b	Import ^b	Kaubavahtuse bilanss ^b
	miljonit eurot, jooksevhindades					
Period	Revenue of state budget ^a	Expenditure of state budget ^a	Surplus of state budget ^a	Exports ^b	Imports ^b	Balance of trade ^b
	million euros, current prices					
2009	5 476,3	5 425,6	50,7	6 486,9	7 269,9	-783,0
2010	5 610,2	5 392,8	217,4	8 743,0	9 268,3	-525,3
2011	5 889,6	6 120,6	-231,0	12 003,4	12 726,8	-723,5
2012	6 427,2	6 567,2	-140,0	12 520,5	13 877,9	-1 357,4
2013	6 556,2	6 853,0	-296,9	12 274,6	13 648,6	-1 374,0
2009						
I kvartal	1 217,8	1 258,8	-40,9	1 497,9	1 754,1	-256,2
II kvartal	1 297,5	1 381,6	-84,2	1 627,9	1 772,2	-144,3
III kvartal	1 377,1	1 172,4	204,6	1 651,0	1 824,5	-173,5
IV kvartal	1 584,0	1 612,8	-28,9	1 710,2	1 919,1	-208,9
2010						
I kvartal	1 286,6	1 155,2	131,4	1 775,4	1 965,8	-190,4
II kvartal	1 279,4	1 351,9	-72,5	2 071,4	2 253,7	-182,3
III kvartal	1 513,4	1 317,5	195,9	2 251,1	2 355,5	-104,5
IV kvartal	1 530,8	1 568,1	-37,3	2 645,1	2 693,3	-48,2
2011						
I kvartal	1 521,2	1 532,8	-11,6	2 735,6	2 991,8	-256,2
II kvartal	1 542,2	1 479,0	63,2	3 174,2	3 323,3	-149,1
III kvartal	1 384,5	1 391,0	-6,4	3 054,8	3 218,7	-163,9
IV kvartal	1 441,7	1 717,9	-276,2	3 038,9	3 192,9	-154,0
2012						
I kvartal	1 519,9	1 472,7	47,2	2 996,9	3 286,4	-289,5
II kvartal	1 602,4	1 500,1	102,3	3 083,7	3 461,9	-378,2
III kvartal	1 484,8	1 767,5	-282,7	3 295,0	3 561,8	-266,8
IV kvartal	1 820,1	1 826,9	-6,8	3 145,0	3 568,0	-423,0
2013						
I kvartal	1 395,0	1 490,3	-95,3	3 095,5	3 357,7	-262,2
II kvartal	1 862,9	1 593,7	269,2	3 169,3	3 558,8	-389,5
III kvartal	1 697,3	1 763,3	-66,1	2 971,7	3 363,6	-391,9
IV kvartal	1 601,0	2 005,7	-404,7	3 038,1	3 368,6	-330,5

^a Rahandusministeeriumi andmed.^b Jooksva aasta andmeid täpsustatakse iga kuu, eelmiste aastate andmeid kaks korda aastas.^a Data of the Ministry of Finance.^b Data for the current year are revised monthly; data for the previous years are revised twice a year.

Järg – Cont.

Jaemüügi mahuindeksi muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, % ^a	Sõitjatevedu, tuhat sõitjat ^c	Kaubavedu, tuhat tonni ^b	Lihatoodang (eluskaalus) ^c	Piima- toodang ^c	Muna- toodang ^c	Period
muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, %						
<i>Change of retail sales volume index over corresponding period of pre- vious year, %^a</i>	<i>Carriage of passengers, thousands^c</i>	<i>Carriage of goods, thousand tonnes^b</i>	<i>Production of meat (live weight)^c</i>	<i>Production of milk^c</i>	<i>Production of eggs^c</i>	<i>Period</i>
<i>change over corresponding period of previous year, %</i>						
-16	188 159,1	67 681	1,7	-3,3	18,3	2009
-3	173 695,7	79 127	-1,3	0,7	5,0	2010
6	171 364,9	81 057	6,0	2,5	1,0	2011
8	200 746,5	78 142	-2,4	4,1	-2,3	2012
5	...	...	2,9	5,7	4,2	2013
2009						
-15	46 653,5	17 484	0,7	-2,9	45,0	1st quarter
-14	43 358,7	16 590	-2,5	-2,4	23,6	2nd quarter
-17	47 371,9	16 854	9,2	-4,6	0,2	3rd quarter
-16	50 775,0	16 754	0,0	-3,4	13,8	4th quarter
2010						
-11	44 930,7	18 537	-5,2	0,0	16,9	1st quarter
-6	40 496,6	18 807	2,2	0,9	8,3	2nd quarter
1	43 077,1	20 318	-2,4	0,9	6,1	3rd quarter
4	45 191,3	21 465	0,0	1,1	-8,8	4th quarter
2011						
4	44 512,2	21 289	7,4	0	-3,3	1st quarter
5	42 984,4	19 932	5,4	3,2	6,1	2nd quarter
6	39 300,9	20 095	6,5	3,4	5,0	3rd quarter
7	44 567,4	19 741	4,9	3,3	-3,4	4th quarter
2012						
12	50 840,5	19 577	-0,4	8,1	-1,1	1st quarter
8	50 919,1	19 396	-3,1	1,2	-2,9	2nd quarter
6	50 166,2	18 630	-3,4	3,2	-6,1	3rd quarter
5	48 820,8	20 538	-2,8	4,2	0,9	4th quarter
2013						
5	55 184,5	21 020	4,0	2,3	-0,9	1st quarter
6	53 552,1	19 406	1,8	5,3	-4,7	2nd quarter
5	53 248,5	18 813	1,0	7,0	15,7	3rd quarter
6	...	...	1,0	8,0	7,9	4th quarter

^a Andmed põhinevad lühiajastatistikal. 2013. aasta andmeid võidakse korrigeerida. Statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.

^b Veoste kogus tonnides raudteel võib olla kirjeldatud topelt, kui üks vedaja veab kaupa avalikul raudteel ja teine mitteavalikul raudteel.

^c 2013. aasta andmed on esialgsed.

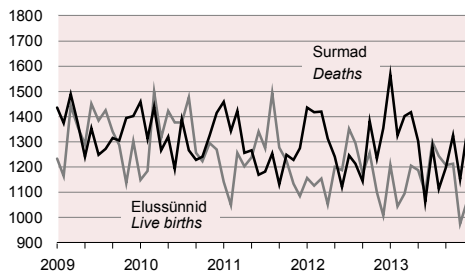
^a Short-term statistics. The data for 2013 may be revised. Statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev. 2).

^b The quantity of total freight in tonnes may be double in rail transport if one enterprise carries the freight on public railway and the other on non-public railway.

^c The data for 2013 are preliminary.

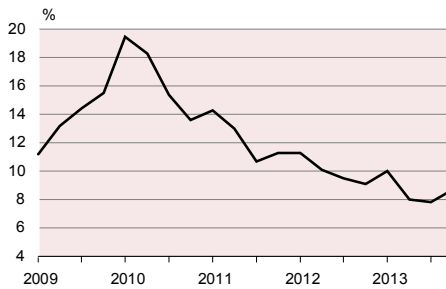
Loomulik rahvastikumuu

Natural change of population

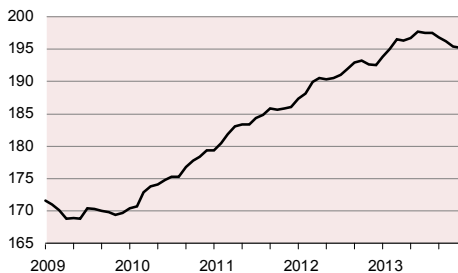
15–74-aastaste töötuse määr

Unemployment rate of population aged 15–74

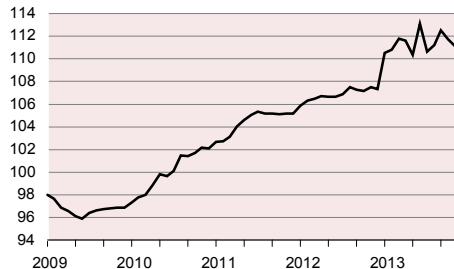
Tarbijahinnaindeks, 1997 = 100

Consumer price index, 1997 = 100

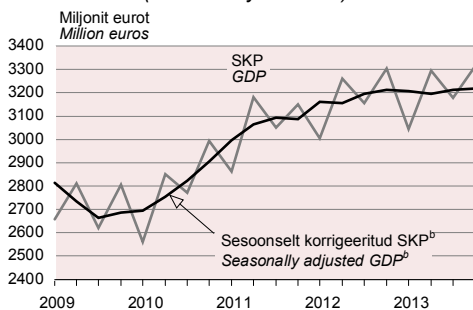
Tööstustoodangu tootjahinnaindeks, 2010 = 100

Producer price index of industrial output, 2010 = 100

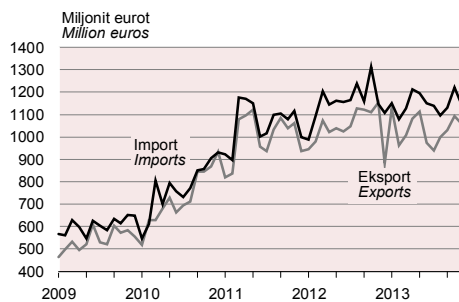
Sisemajanduse koguprodukt aheldatud väärtustes (referentsaasta 2005 järgi)^a

Gross domestic product at chain-linked volume (reference year 2005)^a

Väliskaubandus

Foreign trade

^a Referentsaasta järgi ahelindeksiga arvatud väärtused (referentsaasta väärtused korrutatakse arvestusperioodi ahelindeksiga). Referentsaasta on püsivhindades näitajate esitamiseks kasutatav tinglik aasta, indeksite seeria alguspunkt. Ahelindeks on järjestikuste perioodide aheldamiseks loodud kumulatiivne indeks, mis näitab komponendi kasvu võrreldes referentsaastaga.

^b Aegridade sesoonne korrigeerimine tähendab kindlaks teha ja kõrvaldada regulaarsed aastasisesed mõjud, et esile tuua majandusprotsesside pika- ja lühiajaliste trendide dünaamikat. SKP on sesoonselt ja tööpäevade arvuga korrigeeritud.

^a Values calculated by chain-linked index of reference year (values at reference year are multiplied by chain-linked index of the calculated period). Reference year is a conditional year for calculating chain-linked data and starting point of the series of chain-linked indices. Chain-linked index is a cumulative index for chain-linking sequential periods and it expresses the growth rate of a component compared to the reference year.

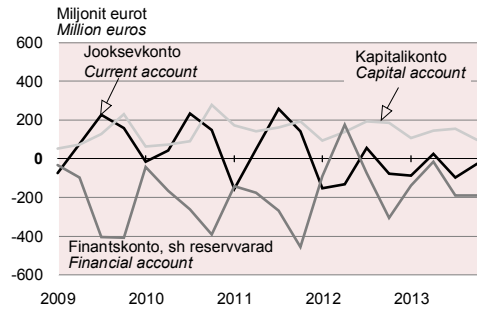
^b Seasonal adjustment of time series means identifying and eliminating regular within-a-year influences to highlight the underlying trends and short-run movements of economic processes. GDP is seasonally and working-day adjusted.

USA dollari kuukeskmine kurss euro suhtes
Average monthly exchange rate of the US dollar against the euro

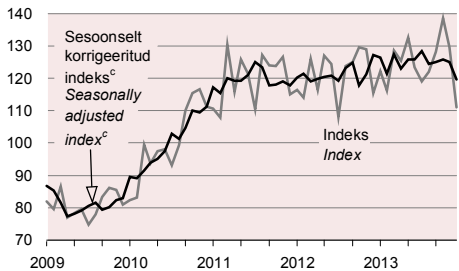
Allikas: Euroopa Keskpank
Source: European Central Bank

Maksebilanss
Balance of payments

Allikas/Source: Eesti Pank

Tööstustoodangu mahuindeks, 2010 = 100^a
Volume index of industrial production, 2010 = 100^a

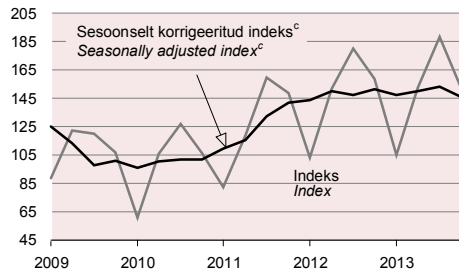
^a Statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.

^c Aegridade sesoonne korrigeerimine tähendab kindlaks teha ja kõrvaldada regulaarsed aastasisesed mõjud, et esile tuua majandusprotsesside pika- ja lühiajaliste trendide dünaamikat.

^a Statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev. 2).

^c Seasonal adjustment of time series means identifying and eliminating regular within-a-year influences to highlight the underlying trends and short-run movements of economic processes.

Ehitismahuindeks, 2010 = 100^b
Construction volume index, 2010 = 100^b

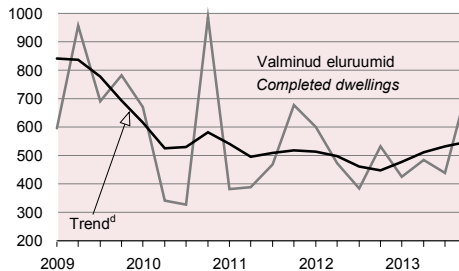
^b Ehitustööd Eestis ja välisriikides. Statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.

^c Aegridade sesoonne korrigeerimine tähendab kindlaks teha ja kõrvaldada regulaarsed aastasisesed mõjud, et esile tuua majandusprotsesside pika- ja lühiajaliste trendide dünaamikat.

^b Construction activities in Estonia and in foreign countries. Statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev. 2).

^c Seasonal adjustment of time series means identifying and eliminating regular within-a-year influences to highlight the underlying trends and short-run movements of economic processes.

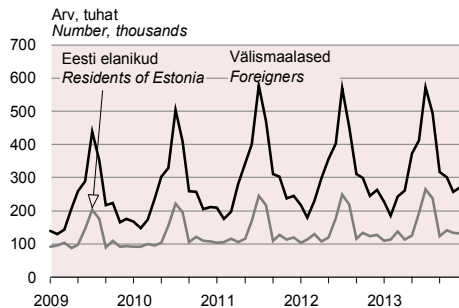
Valminud eluruumid
Completed dwellings

^d Trend – aegria pikaajaline arengusuund.

^d Trend – the long-term general development of time series.

Majutatute ööbimised
Nights spent by accommodated persons

EESTI, LÄTI JA LEEDU VÕRDLUSANDMED COMPARATIVE DATA OF ESTONIA, LATVIA AND LITHUANIA

Tabel 1. Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed, 2009 – detsember 2013

Table 1. Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania, 2009 – December 2013

Näitaja	Eesti Estonia	Läti Latvia	Leedu Lithuania	Indicator
Rahvastik				Population
rahvaarv, 1. jaanuar 2014, tuhat	1 311,9	2 005,2	2 944,5	population, 1 January 2014, thousands
rahvaarv, 1. jaanuar 2013, tuhat	1 320,2	2 023,8	2 971,9	population, 1 January 2013, thousands
jaanuar–detsember 2013 ^a				January–December 2013 ^a
elussünnid	13 831	20 340	30 858	live births
surmad	15 474	28 815	41 556	deaths
loomulik iive	-1 643	-8 475	-10 698	natural increase
jaanuar–detsember 2012 ^a				January–December 2012 ^a
elussünnid	14 054	19 897	30 459	live births
surmad	15 514	29 025	40 938	deaths
loomulik iive	-1 460	-9 128	-10 698	natural increase
Tööhõive				Employment
Tööhõive määr (15–64-aasta- sed mehed ja naised), %				Employment rate (males and females 15–64), %
2011	65,1	60,8	60,2	2011
2012	66,8	63,0	62,0	2012
2013	68,2	65,0	63,7	2013
IV kvartal 2012	66,9	64,1	62,3	4th quarter 2012
IV kvartal 2013	67,9	65,3	64,3	4th quarter 2013
Tööhõive määr (15–64-aasta- sed mehed), %				Employment rate (males 15–64), %
2011	67,3	61,5	60,1	2011
2012	69,0	64,4	62,2	2012
2013	70,8	66,8	64,7	2013
IV kvartal 2012	69,9	65,5	63,3	4th quarter 2012
IV kvartal 2013	70,1	68,0	65,8	4th quarter 2013
Tööhõive määr (15–64-aasta- sed naised), %				Employment rate (females 15–64), %
2011	62,9	60,2	60,2	2011
2012	64,6	61,7	61,8	2012
2013	65,6	63,4	62,8	2013
IV kvartal 2012	64,1	62,9	61,4	4th quarter 2012
IV kvartal 2013	65,9	62,8	62,9	4th quarter 2013
Töötus				Unemployment
Töötuse määr (15–74-aastased), %				Unemployment rate (15–74), %
2011	12,3	16,2	15,4	2011
2012	10,0	15,0	13,4	2012
2013	8,6	11,9	11,8	2013
IV kvartal 2012	9,1	13,9	13,2	4th quarter 2012
IV kvartal 2013	8,7	11,3	11,4	4th quarter 2013

^a Eesti puhul esialgsed andmed registreerimisdokumentide saatelehtede põhjal.

^a Preliminary data for Estonia, based on accompanying notes of registration forms.

Tabel 1. Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed, 2009 – detsember 2013

Table 1. Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania, 2009 – December 2013

Järg – Cont.

Näitaja	Eesti Estonia	Läti Latvia	Leedu Lithuania	Indicator
Keskmine brutokuupalk, eurot				Average monthly gross wages and salaries, euros
2009	784	656	595	2009
2010	792	633	576	2010
2011	839	660	592	2011
2012	887	684	615	2012
IV kvartal 2013	986	737	678	4th quarter 2013
muutus võrreldes: III kvartaliga 2013, %	6,0	2,0	1,5	change compared to: 3rd quarter 2013, %
IV kvartaliga 2012, %	7,6	4,8	4,8	4th quarter 2012, %
Keskmine vanaduspension koos, eurot				Average monthly old-age pension, euros
2009	301	233	235	2009
2010	305	250	236	2010
2011	305	254	236	2011
2012	313	257	236	2012
2013	327	259	238	2013
IV kvartal 2013	331	278	239	4th quarter 2013
muutus võrreldes: III kvartaliga 2013, %	-0,1	1,7	0,3	change compared to: 3rd quarter 2013, %
IV kvartaliga 2012, %	4,8	2,6	1,2	4th quarter 2012, %
Tarbijahinnaindeksi muutus, %				Change in consumer price index, %
võrreldes eelmise aastaga				change over previous year
2009	-0,1	3,5	1,3	2009
2010	3,0	-1,1	3,8	2010
2011	5,0	4,4	3,4	2011
2012	3,9	2,3	2,8	2012
2013	2,8	0,0	0,4	2013
Ehitushinnaindeksi muutus, %				Change in construction price index, %
võrreldes eelmise aastaga				change over previous year
2009	-8,5	-10,9	-10,6	2009
2010	-2,8	-2,7	-4,3	2010
2011	3,1	2,1	3,9	2011
2012	4,6	6,8	3,7	2012
IV kvartal 2013 võrreldes:				4th quarter 2013 compared to:
III kvartaliga 2013, %	0,3	0,2	0,5	3rd quarter 2013, %
IV kvartaliga 2012, %	4,7	1,0	3,7	4th quarter 2012, %
Sisemajanduse koguprodukt (SKP)				Gross domestic product (GDP)
jooksevhindades, miljonit eurot				at current prices, million euros
2009	13 970	18 598	26 654	2009
2010	14 371	18 190	27 710	2010
2011	16 216	20 312	30 958	2011
2012	17 415	22 083	32 940	2012
2013	18 435	23 315	34 601	2013
I kvartal 2012	4 007	4 847	7 397	1st quarter 2012
II kvartal 2012	4 396	5 419	8 251	2nd quarter 2012
III kvartal 2012	4 463	5 752	8 832	3rd quarter 2012
IV kvartal 2012	4 549	6 065	8 459	4th quarter 2012
I kvartal 2013	4 270	5 124	7 674	1st quarter 2013
II kvartal 2013	4 654	5 737	8 744	2nd quarter 2013
III kvartal 2013	4 702	6 123	9 324	3rd quarter 2013
IV kvartal 2013	4 808	6 331	8 858	4th quarter 2013

Tabel 1. Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed, 2009 – detsember 2013

Table 1. Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania, 2009 – December 2013

Järg – Cont.

Näitaja	Eesti Estonia	Läti Latvia	Leedu Lithuania	Indicator
SKP aheldatud väärtuse muutus võrreldes eelmise aasta sama perioodiga, %				GDP chain-linked volume change compared with same period of previous year, %
2009	-14,1	-17,7	-14,8	2009
2010	2,6	-1,3	1,6	2010
2011	9,6	5,3	6,0	2011
2012	3,9	5,2	3,7	2012
2013	0,8	1,0	3,2	2013
I kvartal 2011	11,7	2,7	5,7	1st quarter 2011
II kvartal 2011	11,7	5,8	5,6	2nd quarter 2011
III kvartal 2011	10,1	7,3	7,1	3rd quarter 2011
IV kvartal 2011	5,3	5,1	5,7	4th quarter 2011
I kvartal 2012	5,0	7,1	3,8	1st quarter 2012
II kvartal 2012	2,5	4,9	1,8	2nd quarter 2012
III kvartal 2012	3,5	4,6	5,0	3rd quarter 2012
IV kvartal 2012	4,9	4,6	4,0	4th quarter 2012
I kvartal 2013	1,3	3,8	3,5	1st quarter 2013
II kvartal 2013	1,0	4,4	3,8	2nd quarter 2013
III kvartal 2013	0,7	4,6	2,2	3rd quarter 2013
IV kvartal 2013	0,3	3,6	3,3	4th quarter 2013
SKP elaniku kohta jooksevhindades, eurot				GDP per capita, at current prices, euros
2010	10 723	8 673	8 946	2010
2011	12 102	9 866	10 224	2011
2012	13 166	10 859	11 025	2012
2013	13 784	11 575	11 697	2013
Jooksevkonto saldo suhe SKP-sse, %				Current account balance as % of GDP
I kvartal 2011	-4,2	0,3	4,2	1st quarter 2011
II kvartal 2011	1,2	-1,2	-3,6	2nd quarter 2011
III kvartal 2011	6,2	-6,1	-1,7	3rd quarter 2011
IV kvartal 2011	3,3	-1,1	-5,6	4th quarter 2011
I kvartal 2012	-3,8	-3,1	-8,8	1st quarter 2012
II kvartal 2012	-3,0	-2,7	5,9	2nd quarter 2012
III kvartal 2012	1,2	-1,8	-0,8	3rd quarter 2012
IV kvartal 2012	-1,7	0,5	1,9	4th quarter 2012
I kvartal 2013	-2,1	2,9	-2,7	1st quarter 2013
II kvartal 2013	0,5	-2,2	5,0	2nd quarter 2013
III kvartal 2013	-2,0	-1,7	0,1	3rd quarter 2013
Väliskaubandus, jaanuar–detsember 2013, miljonit eurot				Foreign trade, January–December 2013, million euros
eksport	12 274,6	10 018,4	24 553,7	exports
import	13 648,6	12 487,5	26 506,4	imports
väliskaubanduse bilanss	-1 374,0	-2 469,1	-1 952,7	foreign trade balance
Euroopa Liidu riikide osatähtsus väliskaubanduses, jaanuar–detsember 2013, %				Percentage of the European Union countries in foreign trade, January–December 2013, %
eksport	71,0	71,0	57,4	exports
import	83,0	79,5	59,3	imports

Tabel 1. Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed, 2009 – detsember 2013

Table 1. Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania, 2009 – December 2013

Järg – Cont.

Näitaja	Eesti Estonia	Läti Latvia	Leedu Lithuania	Indicator
Balti riikide osatähtsus väliskaubanduses, jaanuar–detsember 2013, %				Percentage of the Baltic countries in foreign trade, January–December 2013, %
eksport				exports
Eestisse	..	12,7	7,5	to Estonia
Läti	10,4	..	10,0	to Latvia
Leetu	5,9	17,1	..	to Lithuania
import				imports
Eestist	..	8,3	2,8	from Estonia
Lätist	9,6	..	6,1	from Latvia
Leedust	8,9	20,1	..	from Lithuania
Lihatoodang (eluskaalus), IV kvartal 2013, tuhat tonni^a	31,3	20,6	82,0	Production of meat (live weight), 4th quarter 2013, thousand tons^a
muutus võrreldes: III kvartaliga 2013, %	7,9	1,5	20,6	change compared to: 3rd quarter 2013, %
IV kvartaliga 2012, %	1,0	-0,5	0,0	4th quarter 2012, %
Pimatoodang, IV kvartal 2013, tuhat tonni	191,8	202,4	455,0	Production of milk, 4th quarter 2013, thousand tons
muutus võrreldes: III kvartaliga 2013, %	-2,8	-22,2	-12,2	change compared to: 3rd quarter 2013, %
IV kvartaliga 2012, %	8,0	6,3	-2,1	4th quarter 2012, %
Munatoodang, IV kvartal 2013, mln tk	46,7	171,7	178	Production of eggs, 4th quarter 2013, million pieces
muutus võrreldes: III kvartaliga 2013, %	-6,6	6,6	-26,7	change compared to: 3rd quarter 2013, %
IV kvartaliga 2012, %	7,9	5,3	7,9	4th quarter 2012, %
Kaupade lastimine- lossimine sadamates, tuhat tonni				Loading and unloading of goods in ports, thousand tons
jaanuar–detsember 2013	42 870,6	70 480,2	42 285,4	January–December 2013
jaanuar–detsember 2012	43 341,6	75 193,0	43 761,9	January–December 2012
Esmaselt registreeritud sõiduautod				Number of first time registered passenger cars
jaanuar–detsember 2013	49 484	55 808	155 855	January–December 2013
jaanuar–detsember 2012	49 634	50 135	153 024	January–December 2012
Tööstustoodangu mahuindeksi muutus, %				Change in volume index of industrial production, %
jaanuar–detsember 2013 võrreldes jaanuar–detsember 2012,	2,9	-0,9	3,3	January–December 2013, compared to January–December 2012

^a Läti kohta on andmed tapakaalus.^a The data for Latvia are presented in slaughter weight.